

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
THE HUMAN RIGHTS AND EQUALITY INSTITUTION OF TURKEY

YAŞLI HAKLARI ÇALIŞTAYI

www.tihek.gov.tr

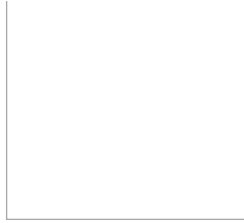

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

YAŞLI HAKLARI ÇALIŞTAYI

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE
EŞİTLİK KURUMU

YAŞLI HAKLARI ÇALIŞTAYI

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

Adres: Yüksel Cad. No: 23 | 06650 | Kızılay/ANKARA
Tel.: +90 312 422 78 00 | Faks: +90 312 422 78 99
www.tihek.gov.tr | tihek@tihek.gov.tr

EMEĞİ GEÇENLER

Dr. Hicran ATATANIR
Bengü Merve DERİN TÜRKOĞLU
Habibe KARA
Mehmet AKTAŞ
Mustafa ASLAN
Fatma TERLİK
Abdurrahim ZARARSIZ

YAPIM

Ajans Düş Pınarı

Adres: Birlik Mh. 465 Cd. No:1/5 Çankaya/ANKARA
Tel: +90 (543) 235 12 25 - +90 (532) 658 93 11
Genel Ağ: www.duspinari.com
E-posta: bilgi@duspinari.com

Baskı Yeri ve Tarihi Ankara, 2020

Baskı ve Cilt: -

Tel: -

Email: -

© Raporda yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilmeden hiç bir ortamda alıntı yapılamaz.

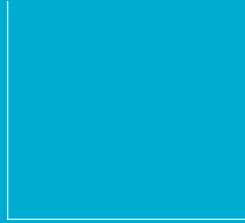

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

YAŞLI HAKLARI ÇALIŞTAYI

**YAŞLI HAKLARI
KONFERANSI ve
İSTİŞARE KOMİSYONU
TOPLANTISI**

02 ARALIK 2019, ANKARA

TİHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EĞİTİM BAKANLIĞI

YAŞLI HAKLARI
KONFERANSI ve
İSTİŞARE KOMİSYONU
TOPLANTISI
02 ARALIK 2019 ANKARA

TİHEK

TÜRKİYE İNCELEME VE İSTİŞARE KOMİSYONU

T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

TIHEK

TÜRKİYE'DE YAŞLILARA HİZMETLER

Avni ÖZKAYA

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürü

2 Aralık 2019 – Ankara, TIHEK

ÖNELİK

Yardımcısı

K

HEK

OTURUM I

İHMAL EDİLEN BİR ALAN OLARAK
YAŞLI HAKLARI

SUNUCU

Değerli Katılımcılar Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu tarafından düzenlenen 'Yaşlı Hakları Konferansı ve akabinde Yaşlılara Yönelik Ayrımcılıkla Mücadele' konulu istişare toplantımız için bugün bir aradayız.

İnsan hakları mücadelesinin önemli bir boyutunu oluşturan yaşlı haklarını ve yaşlı bireyler üzerinde ayrımcılıkla mücadeleyi gün boyu düzenleyeceğimiz oturumlar ile uzman konuklarımızla birlikte değerlendireceğiz.

Kamu kurumlarından, sivil toplum kuruluşlarından ve üniversitelerden çok değerli katılımcıları bir araya getiren konferansımızın ve istişare toplantımızın insan hakları ve eşitlik anlayışına dayalı toplumsal düzen ideallerimizin gerçekleştirilmesine önemli katkılar sağlamasını diliyoruz.

AÇILIŞ KONUŞMALARI

SÜLEYMAN ARSLAN - TİHEK BAŞKANI

Hayatın ileri evrelerine denk gelen yaşlılık, biyolojik süreç içerisinde hepimizin uğrayacağı bir durak ve kaçınılmayan bir dönemdir. Bugünün çocuk ve gençleri yarınların yaşlı adaylarıdır. Bu nedenle bugün ele alacağımız yaşlılık konusu, esasen hepimizi ilgilendiren bir konudur. Hepimizi ilgilendiren bu konuda bütün katılımcılarımızdan değerli katkılarını sunmaları arzusundayız. İnsan, yaratılışı gereği onurlu bir varlıktır. Bu şeref ve onurun kaynağı din, ahlak veya hukuk gibi farklı normlarda aransa da insanların onurlu birer varlık olduğu konusunda bir uzlaşma vardır. İnsanın özündeki insan onurunun korunması ise çeşitli argümanlar aracılığıyla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Bu argümanlardan birisi de şüphesiz insan haklarıdır. İnsan hakları, bireylerin salt insan olmalarından dolayı sahip oldukları devredilmez ve vazgeçilmez nitelikte haklar

kümesidir. İnsan hakları aracılığıyla bütün insanların asgari düzeyde insan onuruna yaraşır bir hayat sürmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra insan hakları alanında yoğun bir normlaşma ve kurumsallaşma çabası görülmektedir. Bu normlaşma ve kurumsallaşma sürecinde toplumun bazı kesimleri ön plana çıkarken, bazı kesimler ise daha az gündem olabilmıştır. Kadınlar, çocuklar ve engelliler konusunda devlet, uluslararası kuruluşlar, ulusal insan hakları kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından çok çeşitli form ve düzeylerde çalışmalar yapılmıştır ve yapılmaktadır. Ancak her kesim bu kadar şanslı olamamıştır. Bu açıdan ihmal edilen ve gayretlerin görece az olduğu alanlardan birisi de “yaşlı haklarıdır.”

İnsanların insan onuruna sahip olması, dolayısıyla da insan haklarının korumasından yararlanması elbette yaştan bağımsız bir durumdur. İnsan hakları, kişinin doğumundan ölümüne değin koruma sağlayan; hatta bazı durumlarda doğum öncesi ve sonrasına ilişkin güvenceler sağlayan haklar bütünüdür. Ancak olması gerekeni ortaya koyan bu durum, uygulamada her zaman karşılık bulamamaktadır. İnsan hakları serüveni açısından çocuk, kadın ve engelliler için sağlanan gelişmeler ve ortaya konan gayretlerin yaşlı hakları açısından aynı düzende aynı düzeyde gerçekleşmediği görülmektedir. Nüfus artış hızının düşmesi ile birlikte genel nüfus içinde hem sayısal hem de oransal olarak yaşlı nüfus artmıştır. Ülkemizin de dâhil olduğu birçok ülkenin nüfus piramitlerinde değişiklikler ortaya çıkmıştır. Bu durum, daha önce görünürlük sorunu olan yaşlı haklarının daha fazla gündem olmasını sağlamış ve ekonomiden çalışmaya, sosyal güvenlikle sağlığa kadar ülkelerin birçok politikasını etkiler noktaya gelmiştir.

Tüm bu sorun, etki ve tehditlerine rağmen maalesef hem devletlerin hem de uluslararası alanda sorumluluğu olan bölgesel ve küresel insan hakları mekanizmalarının geniş kapsamlı bir yaşlı stratejisi ortaya koyamadıkları görülmektedir. Bugün için uluslararası alanda bağlayıcılığı olan bir “yaşlı hakları sözleşmesi” bulunmamaktadır. Yaşlıların istihdam, emeklilik, sosyal ve kamusal hizmetlere erişim, ayrımcılık gibi birçok alandaki sorunları halen çözüm bulabilmiş değildir.

Bir insan hakları meselesi olarak “yaşlı hakları” elbette önemli ve değerlidir. Ancak konu medeniyetimiz ve insan hakları olunca öncelikli ve özellikli bir hal almaktadır.

Toplumsal ve kültürel unsurlarımızı geçmişten geleceğe taşıyan yaşlılarımız, tarihsel süreçte kök değerlerimize uygun olarak ailenin temel unsurlarından birisi, yol göstericisi, akıl danışılanı olmuştur. Kültürümüzde yaşlılar, bereket kaynağı olarak telakki edilmiştir.

Bununla birlikte son dönemlerde yaşlılara yönelik algıların değişime uğradığına şahitlik etmekteyiz. Özellikle yaşlıların çağa ayak uyduramadıkları, inatçı, değişmez ve aileye yük oldukları şeklindeki mesnetsiz önyargılar ve kalıp yargıların ortaya çıktığı görülmektedir.

Ailelerin çekirdek aileye dönüşmesi ve hayatın kentleşmesi neticesinde yaşlıların eski önemini kaybetmeye başladığı yönündeki varsayım, yaşlılara yönelik sosyal sorumluluğun artık aileden ve toplumdan çok devlete ait olduğu kabulünün yaygınlaşmasına neden olmuştur. Ancak, kök değerlerimizi bir an için anımsadığımızda bu konunun, salt devletin sorumluluk üstlendiği bir konu olmadığı ortaya çıkacaktır. Bir bütün olarak toplumun ve tüm fertlerin, yaşlıların hak ettiği saygıyı ve değeri göstermek konusunda bireysel ve toplumsal sorumluluğu bulunmaktadır.

Sadece devletin sorumluluk ve yükümlülük üstlendiği insan hakları yaklaşımının eksik yetersiz kalacağı aşikârdır. Yatay ilişkilerde kişilerin birbirlerine karşı yükümlü olduğu haklar konusu insan hakları bağlamında ihmal edilmektedir. Yaşlı haklarından sadece devlet sorumlu değildir, toplum da sorumludur. Öncelikle yaşlının kendi aile fertleri ve diğer bireyler de sorumludur.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu olarak, ulusal önleme mekanizması kapsamında çeşitli illerdeki huzurevlerini ziyaret ederek yaşlılarımızın insan onuruna yaraşır bir şekilde yaşamını devam ettirmelerine katkı sunmak gayretindeyiz. İncelemelerimiz neticesinde müspet yönler ve iyi uygulama örnekleri ile varsa sorunların ve muhtemel çözüm önerilerinin raporlaştırılması sağlanmaktadır. Ayrıca 6701 sayılı Kuruluş Kanunumuzda “yaş” bir ayrımcılık temeli olarak düzenlenmiştir. Yaşa dayalı ayrımcılığa maruz yaşlılar, Kurumumuza başvurabilmektedir. Kurumumuz, ayrımcı muamele durumu tespiti halinde idari para cezası verme yetkisini haizdir.

Yaşlılara yönelik ayrımcılık, çok çeşitli yönleriyle diğer ayrımcılık türlerinden ayrılmaktadır. Yaşlılara yönelik ayrımcılığın mağdur kesimi devingendir. Bugün için genç olduğu için yaşa dayalı ayrımcılığa maruz kalmayanlar, yaşamın ilerleyen evrelerinde yaşa dayalı ayrımcılığa maruz kalabilmektedir.

Yaşlılara yönelik ayrımcılığın bir diğer özel durumu, yaşlıların özel durumlarını dikkate almayan uygulamaların ayrımcılığa sebebiyet vermesidir. Bazı gruplara yönelik olağan uygulamalara gitmek dahi başlı başına bir ayrımcılık nedeni olabilmekte, diğer bir ifadeyle yatay eşitlik uygulamaları, bu gruplar açısından ayrımcı bir niteliğe dönüşebilmektedir.

Hayatın ileri aşamalarına denk gelen yaşlılık dönemi, ayrımcı muamelelere maruz kalınması açısından yukarıda işaret edilen hususlara iyi bir örnek oluşturmaktadır. Yaşlı bireyler, mevcut durumları itibarı ile ayrımcı uygulamalara daha yoğun şekilde maruz kalma riski taşımaktadırlar. Özellikle nüfusun geri kalanı ile aynı uygulamalara tabi tutulmaları dahi, belli durumlarda yaşlılar için ayrımcılık oluşturabilmektedir.

Yaya geçidinde uygulanan 20 saniye uygulamasın yaşlı bireylere yönelik doğru- dan ayrımcı bir muamele olmasa da, özel durumlarını ve ağır hareket kabiliyetlerini dikkate almadığı için dolaylı ayrımcı bir uygulamadır.

Bu örnekler elbette yaşlılara yönelik ayrımcılığın bütün boyutlarını ortaya koyma açısından yetersizdir. Yaşlılar istihdam başta olmak üzere birçok alanda doğrudan veya dolaylı ayrımcı uygulamaların mağduru olabilmektedir.

Konu bakımından değinilmesi gereken bir diğer husus, yaşlıların huzurevlerinde kalmasıdır. Yaşlıların aile içindeki etkin pozisyonun erozyona uğraması neticesinde yaşlıların kalmak durumunda bırakıldığı huzurevleri, örfümüz ve medeniyetimizle çok uyumlu değildir. Şüphesiz kastımız, ülkemizde hiçbir şekilde huzurevi olmaması değildir. Ancak medeniyetimiz açısından olması gereken, huzurevlerine olan ihtiyacın minimize edilmesidir. Yaşlılarımızın sıcak ev ortamında hayatlarını idame ettirecek bir konsepti hayata geçirmenin zorunlu olduğu kanaatindeyiz.

Belli bir yaştan sonra bireylerin toplumda etkin bir rol almak istemediği iddiasında olan “geri çekilme kuramı” kültürümüzle bağdaşmamaktadır. Bu açıdan “aktivite” kuramının öncelenmesi ve yaşlıların gençlik dönemindeki önemini yaşlılık döneminde arttırarak devam eden bir hayat sürmesine imkân veren koşulların sağlanması gerekmektedir.

Ben ilave olarak bir kaç husus daha belirtmek istiyorum. Geçen yıl insan hakları kurumlarının Cenevre’deki genel kuruluna katıldık. Orada ki ana tema yaşlı haklarıydı.

Orada gündeme gelen konulardan birisi de insan hakları sözleşmelerinde yaşlı haklarına gereken önemin verilmemesi konusuydu. Bir diğer önemli konu da yaşlılara aile içinde uygulanan şiddet konusuydu. Bu konu çok ihmal edilen bir konudur. Yani bu konuda hem erkeklere yönelik bir şiddet var, hem kadınlara yönelik bir şiddet var, hem erkeklerden bir şiddet var hem kadınlardan bir şiddet var. Bu konu istatistiklere girmiyor ama dünyadaki en önemli konulardan biri yaşlılara yönelik şiddettir. Bunun özellikle vurgulanması ve tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bunun için gerek eğitim sistemimizde gerekse başka alanlarda, televizyonda, diğer yerlerde ciddi bir bilinç

arttırma, farkındalık oluşturma ve eğitim faaliyetlerinin olması gerektiğini düşünüyorum. Şahsen benim zihnimde aldığım şeyler çocukluğumda ilkokulda okuduğum bir okuma parçasından başlamıştır. Anlatmak isterim, burada müsaadenizle affınıza sığınarak;

Gözleri görmediğinden yemek masasındaki porselen tabakları önünden düşürüp kırdığı için kendisine tahta tabakta yemek verilen bir dede ile beraber yaşayan torun bir tahta tabak ve tahta kaşık yapıyor. Onu görünce anne babası ne yapacaksın onu? diye soruyorlar. Yaşlandığınızda ben de size bunlarla yedireceğim diyor. Bir diğer hikâye de babam yine küçüklüğümde anlatmıştı; Bir evde gelin yaşlı kayınpederini istemiyor. “Ya o ya ben” diyor, kocası da düşünüyor. Çocuklar da var peki o zaman ne yapayım diyor. Mecburen gözleri görmeyen ve yürüyemeyen yaşlı babasını sırtına alıyor, dışarıya götürürken babası diyor ki “Oğlum madem beni götürmeye, evden atmaya niyetlendin, o zaman köyün dışında şu kayanın başına koy beni, orada bırak” diyor. “Niye baba ?” diye soran oğluna babası “Oğlum zamanında ben de babamı oraya bırakmıştım. Bu bana hak oldu.” diyor. Onun üzerine oğlu da “Demek ki benim başıma da aynı şey gelecek” diyerek geri dönüyor. Şimdi bunlar, bizim medeniyetimizde anlatılan kültürümüzde var olan şeyler, aynı zamanda yaşlılara saygı ve sevgi dinimizin gereğidir. Ayetler, hadisler var (وَتَرْزُقُونَ بضعفائِكُمْ) “İçinizdeki zayıfların yüzü suyu hürmetine yardım görürsünüz ve rızıklandırılırsınız” buyruluyor. Ayetlerde ve hadislerde buna benzer çok şeyler vardır. Yaşlandığı halde yanında yaşlı anne veya babası kaldığı halde cenneti kazanamayanların burnu yere sürtsün diye hadis de var.. Yaşlı cenneti demişlerdi İsveç için. Niye diye sordum. E çünkü yaşlılara devlet çok iyi bakıyor. Ama kötü olan da zaten bu değil mi? Niye devlet bakıyor? Ondan önce niye biz aileler olarak bakamıyoruz, anne ve babamıza sahip çıkamıyoruz? Bu da çok önemli bir noktadır. Bu konuda bizim de dünyaya değer katmamız gerektiğini, kendi değerlerimize öncelikle sahip çıkmamız gerektiğini düşünüyorum. Davetimize icabet ettiğiniz ve beni sabırla dinlediğiniz için hepinize çok teşekkür ediyorum, başarılı bir çalışma diliyorum.

PROF. DR. VEDAT IŞIKHAN*

Sayın Vekilim, Sayın Başkanım Konferansımızın Değerli Katılımcıları,

Ben de sözlerime başlamadan önce hepinizi saygı ile selamlamak isterim.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunuzun düzenlemiş olduğu Yaşlı Hakları Konferansı ve İstişare Komisyonu Toplantısının hayırlara vesile olmasını canı gönülden diliyorum. Başarılı geçmesini diliyorum.

Gerçekten Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu bizim Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurulunda tartıştığımız konuları yavaş yavaş gündeme almaya başladığını görüyoruz. Biliyorsunuz ki 2018 yılında Türkiye, cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçmiştir. Çok farklı bir yapılanmaya dönüşmüştür ve burada çeşitli kurullar oluşmuştur. Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde sosyal politikaların şekillenmesinde ben de bir kurul üyesi olarak katkıda bulunmak üzere görevlendirilmiş bulunmaktayım. Şimdi hem saygıdeğer protokole hem de değerli katılımcılara bu kurulda yaptığımız çalışmalar hakkında kısa bilgiler vermek isterim.

Bu kurul özellikle ülkemizde uygulanan sosyal politikaların takip edilmesi, izlenmesi, değerlendirilmesi ve rapor edilmesi süreçlerinden sorumludur.

Biz kurul üyeleri olarak her hafta yaklaşık iki defa toplanarak gündemde olan sosyal politikalar ile ilgili hangi konular mevcutsa bu konuyu masaya yatırıp bu konuda bazı politika önerileri geliştirmekteyiz. Bu bizim için çok önemli bir görev, önemli bir sorumluluk.

Takdir edersiniz ki Başkanımın güzel konuşmasından sonra bende bazı bilgileri ve sonuçları sizinle paylaşmak isterim. Gerçekten ben iktisadi idari bilimler fakültesi sos-

* Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurulu Üyesi

yal hizmet bölümü öğretim üyesiyim. Sosyal hizmet uzmanıyım. Bu anlayışın da yavaş yavaş dikkat ederseniz çağdaş ülkelerin yönetim tarzına da oturtulmaya başladığını görüyoruz. Yani bakanlığımızın adının Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olması bizim için büyük bir ilerlemedir ve devrim niteliğinde bir uygulamadır. Çünkü biz akademisyenler olarak onlarca yıl boyunca sürekli olarak mutlaka sosyal hizmetler bakanlığımızın olmasının önemini vurgu yapmış, bu konuda çalışmışızdır. Neden sosyal hizmetler? Çünkü sosyal hizmetler tahmin edeceğimiz gibi toplumda dezavantajlı gruplar ile çalışır, onların psikolojik sosyal ekonomik sorunlarıyla ilgilenir. Dezavantajlı grup derken sadece yaşlıları kastetmiyoruz. Yaşlıların dışında engelliler, gündemimizden son 18 yıldır düşmeyen göç ve göçün yönetimi, yoksulluk önemli sosyal sorunlarımız arasında. Tüm bu alanlarda sosyal hizmet uzmanları ülkenin yaşamış olduğu bu sosyal sorunların çözümüne önemli katkılarda bulunmuştur. Bunlar çok önemli gelişmelerdir. Yaklaşık olarak dünyada 110 yıldır sosyal hizmet mesleğinden söz edebiliriz. Ülkemizde 1961 yılı sosyal hizmet eğitiminin başladığı bir dönem olmuştur. O tarihten beri mezunların sayısı gittikçe artmaktadır. Bunun aslında sosyal devlete verilen önemin önemli bir göstergesi olduğunu düşünüyorum. Değerli katılımcılar, yaşadığımız bu dönemde sosyal sorunlarımızın, dünyada yaşanan sosyal sorunların da gittikçe arttığına tanık olmaktayız. Bu olumlu bir gelişme midir? Elbette ki hayır. Arzu ederiz ki savaşlar, göçler, çatışmalar, çocuk ölümleri ve çocuk yoksulluğuyla ilgili diğer sorunlar, adaletsizlik, eşitsizlik, insan hakları ihlalleri olmasın. Ama bizim dışımızda da başka bir dünya var ve biz bu dünyanın mağdurlarıyla çalışmak zorundayız.

Ne mutlu ki Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Sayın Cumhurbaşkanımızın önderliğinde dünyanın her yerindeki, yaşlı, kadın, genç, erkek ayrımı gözetmeksizin tüm mazlumlara Suriye örneğinde olduğu gibi kapılarını açmıştır. Düşünebiliyor musunuz? Myanmar'da ve Afrika'nın birçok bölgesinde Sağlık Bakanlığımızın sağlık tesisleri ve AFAD'ın sağlık tesisleri var. Bunu ancak güçlü bir ülke yapabilir.

Değerli arkadaşlarım, Eşitlik kurumumuzun bu konuda düzenlemiş olduğu konferansın gerçekten çok verimli geçeceğine inanıyorum. Sempozyum programına kabaca baktım, alanında çok değerli hocalarım var. Başta İsmail TUFAN olmak üzere Ayşe Hocam burada. Bu alanda uzun yıllar emek vermiş akademisyenler, alanda çalışan uygulama alanında genel müdürlüğümüzün değerli temsilcileri burada. Bunların bilgi ve görüşlerinin çok önemli olduğunu belirtmek isterim.

Bu yaşlı alanında, yaşlı refahı alanındaki hizmet modellerinin de masaya yatırılması gerekmektedir. Yaşlılarımızın yaşadığı sorunlar belli sağlık sorunlarından tutun

ekonomik sorunlara kadar çok çeşitlidir. Başkanım çok önemli bir konuya temas etti. Yaşlıların yaşamış olduğu şiddet, aile içerisinde yaşamış olduğu şiddet, gerçekten emniyete yansımaya da önemli oranda olduğunu söyleyebiliriz. Ben doktora öğrencim ile böyle bir çalışmayı gerçekleştirdim üç yıl öncesinde ve bunlar ifade edilemiyor. En yakını tarafından ihmale ve istismara uğrayan yaşlıların olduğunu düşünün. Allah tabi Başkanımızın vermiş olduğu örnekleri yaşatmasın bize. Anne babamızın gideceği başka bir yer yok ama çağdaş yaşam, kentleşme, kentlerde yaşama düzeyimiz, kentlerin sunmuş olduğu özellikler yüzünden ne yazık ki kişiliğimizi ve Başkanımızın ifade ettiği öz değerlerimizi yitirmeye başlıyoruz. Bu çok önemli bir tehlikedir.

Aile, bizim sosyal politikalarımızın temeli niteliğindedir. Yaşlılara yönelik hizmetlerimize baktığımızda öncelikli sosyal yardımlarla yaşlılarımızı desteklemekteyiz. Genel müdürlüğümüz gece gündüz, profesyonelleri, sosyal hizmet uzmanları ve yöneticileri ile çalışmaktadır.

Bu sorunlar devam ettikçe de çalışmaya devam edecekler. Ama burada çok kısa olarak gelecekte yaşlılarımızı bekleyen bazı riskler hakkında da bilgilerimi paylaşmak isterim.

Sağlık sorunlarının tedavi yöntem araç ve gereçlerindeki iyileşmelerle, değerli katılımcılar, takdir edersiniz ki yaşam ümidi artmıştır. Doğrudur, güzel bir şeydir. Toplumumuzda artık yaşlıları daha çok görmeye başlayacağız.

Japonya'da olduğu gibi 90-100-110 yaşlarındaki yaşlılarımız ile birlikte bu toplumda yaşayacağız ve onları ayırmaştırmadan, ayrımcılığa uğratmadan, insan hakları ihlallerini yaşatmadan bu büyüklerimizi kapsam içine alacağız ve onlarla bütünleşerek yaşamımızı sürdüreceğiz. Alzheimer ve Demans hastalıkları çok önemli yaşlı sorunlarıdır. Şimdi dolayısıyla kurum bakımı bizim için çok önemli bir hizmet modeli haline gelmiştir. Ancak buna bağlı olarak da kurumlarımızın gelecekte artacak hizmet ihtiyacı eğilimine, demografik değişime de hazırlıklı olmasının önemli olduğunun altını çizmeliyim. Bir Alzheimer, bir Parkinson hastasının evde tedavisi mümkün olmabiliyor. Baktığımızda Türkiye'de evde bakım modeli 580-600 bine yakın yaşlılarımıza evde bakım hizmeti verilmektedir. Sağlık Bakanlığımız evde sağlık hizmeti alan 500 bine yakın hastanın takibini yapılabilmektedir. Evde sağlık hizmeti, o kadar önemli uygulamalar ki Avrupa ve Avrupa birliği bütçe sıkıntıları yaşamalarına rağmen ve bu alandaki hizmetlere aktardıkları paraları kısımlarına rağmen, binlerce şükür, Türkiye Cumhuriyeti Devleti bu alanda herhangi bir kısıntıya ve tasarrufa gitmemiştir. De-

ğerli katılımcılar insan ile ilgili yatırımlarda tasarruf söz konusu olamaz. Bir model de bizim, Ayşe hocam ile iki yıla yakın çalıştığımız yaşlı bakım sigortasının yavaş yavaş gündeme gelmesi gerekmektedir. Yaşlı bakım sigortası, 1995 yılında ilk defa ortaya çıkan ve dünyanın birçok ülkesinde uygulama alanı bulan bu model gittikçe yaşlanan nüfusa yönelik önemli bir hizmet modelidir. Yaşlı bakım sigortası modelinin en iyi şekilde uygulanmasının sürdürülebilirliği için mutlaka aktüel hesaplamaların yapılması ve bunun kamuoyunda tartışılması önemli olduğunu vurgulamak isterim.

Bunun dışında geleneksel yapımızı güçlendirecek modellere ihtiyacımız var. Kamu spotlarında bunlara sık sık vurgu yapacağımız alanlar olmalı. Çünkü gençlik çok büyük bir tehlike ile karşı karşıya değerli arkadaşlarım, değerli katılımcılar. Yani düşünabiliyor musunuz cinsiyetsiz bir topluma dönüşme aile yapısının parçalanmasına yönelik iç ve dış mihrakların saldırıları medyada telefonda akıllı telefonlarda ve internet ortamlarında madde bağımlılığı, gençlerimizi, çocuklarımızı bekleyen çok önemli sorunlar arasında. Biz bir anlamda gençlerimizi çocuklarımızı korurken aynı zamanda da yaşlılarımızın bu gelişmelerden olumsuz olaylardan da etkilenme düzeyini ve risklerini azaltmamız gerektiğini düşünüyorum. Ben bu konferansımızın hayırlara vesile olmasını diliyorum. Sayın Başkanımızı ve ekibini bu konferansta emeği geçen değerli meslektaşlarımı, arkadaşlarımı kutlamak isterim. Hepinizi saygıyla selamlarım. Teşekkür ederim.

MESUT KINALI

Değerli Konuklarımız, Öncelikle bizleri yalnız bırakmadığınız için hepinize teşekkür ediyoruz. Oturumumuzun sizler, bizler ve gelecekte yaşlanacak olan gençlerimiz için hayırlı olmasını diliyorum. Değerli konuklar, yaşlılar konusunda ilk ciddi adım Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 1982'de Viyana da yapılan İlk Dünya Asamblisinde oluyor. Burada yaşlanma süreci özellikleri ve sorunları ele alınarak bağımsızlık, katılım, bakım kendini geliştirme, itibar başlıkları altında ilkeler benimseniyor. O günden sonra da zaman zaman yaşlılar ile ilgili toplantılar yapılarak konuya dikkat çekilmeye çalışılıyor.

şılıyor. Değerli dostlar, yaşlı haklarının ancak seksenli yıllarda dillenmeye başlaması haklı olarak bazı teorilerinden üretilmesine neden oluyor. Bu teorilerden birisi de yaşlı haklarının gündeme gelmesi yaşlıları koruma amacından çok onların nüfusa oranını giderek yükselmesiyle artan maliyet kaygılarından ileri geliyor. Her şeyi maddeye göre değerlendiren kapitalist düşünceye bakıldığında bu endişe pek de yersiz değil. Zira küresel olarak 2000-2050 yılları arasında nüfus içinde 60 ve üzeri yaş oranı yüzde 10'dan yüzde 21'e yükselecek. Çocuk sayısı 3'te 1 oranında düşecek. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu UNFPA'nın 21. Yüzyılda Yaşlanma Raporuna göre Türkiye'de de 60 yaş üstü nüfusun toplam nüfus içindeki oranı 2012'de yüzde 9,6 iken 2050 de yüzde 26 olacak. Hatta küresel olarak gelecek 50 yılda yaşlı nüfusun 4 kat artacağı, 2050 yılında bazı gelişmiş ülkelerde yaşlı sayısının çocuk sayısının 2 katı olacağı değerlendiriliyor. Değerli katılımcılar, Görüldüğü gibi dünyada ve ülkemizde nüfus hızla yaşlanmakta, bu da çalışan- çalışmayan, üreten-tüketen ikilemini doğurmaktadır. Kapitalizmin ana hedefinin daha çok üretim daha çok tüketim ve dolayısıyla da daha çok kazanç olduğu dikkate alındığından üretmeyip tüketen sınıf olarak görülen yaşlı sınıfın durumu daha da önem arz etmektedir.

Ben daha fazla sözü uzatmadan faydalanacağımız ve değerli bilgilerine başvuracağımız katılımcılara söz vermek istiyorum. Zamanımızı bir hayli aştığımız için biraz kısıtlı olarak vakit tanıyacağım maalesef. Fakat daha öncede konuşmacılarımızı sırayla tanıtmak istiyorum kısaca.

Birinci konuşmacımız Profesör Doktor İsmail TUFAN. Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji anabilim dalından. Sayın Tufan Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Gerontoloji anabilim dalı öğretim üyesi ve anabilim dalı başkanlığını yapıyor şuanda. Yüksek lisans ve doktorasını Berlin'de tamamlamış. Doçentlik ve Profesörlük unvanlarını Akdeniz Üniversitesinde almış. Araştırma alanları toplumsal yapı ve değişme, yaşlanma, yaşlılık ve gerontolojidir. Bu alanlarda yayınlanmış çok sayıda akademik çalışması ve kitapları bulunuyor. Sayın hocamız bizlere dünyada sayısal ve oransal olarak artan yaşlı nüfusuna dikkat çekerek bu gelişmenin beraberinde getirdiği yeni durumları özetleyerek artan yaşlı nüfusa rağmen yaşlı haklarının diğer insan haklarına göre hangi düzeyde korunduğunu değerlendirecektir. Yine yaşlı haklarında kurumsallaşmanın ve normlaşmanın düzeyini belirterek bu konulan ile olması gereken arasında farkı ortaya koymaya çalışacaktır.

NÜFUSUN GRİLEŞMESİ VE YAŞLI HAKLARININ ARTAN ÖNEMİ, ULUSAL VE ULUSLARARASI DÜZEYDE YAŞLI HAKLARINDA KURUMSALLAŞMA VE NORMLAŞMA

PROF. DR. İSMAİL TUFAN*

Saygıdeğer hanımefendiler, beyefendiler!

Bu değerli ve önemli toplantıya davet edilmekten çok büyük bir mutluluk duydum. Emeği geçen herkese teşekkür ediyorum. Evet.

Kim herkes için insan haklarını gerçekleştirmek istiyorsa nerede harekete geçmesini gerektiğini bilmelidir. İnsan hakları devletimizin temellerinden biridir ve biz bunu şüphesiz insan hakları evrensel beyannamesinden sonra öğrenmedik. Bu kavramla anılmasa da insan hakları bütün dinlerin dolayısıyla dinimizin ve kültürümüzün önemli bir parçasıdır. Peygamberlerin ve peygamberimizin köle azat etmeyi teşvik ettiği, birçok köleyi özgürlüğüne kavuşturduğu bilinir. İlk ezanı okuyan Bilal Habeşi'nin rivayete göre azat edilen bir köle olduğu söylenir. Bazı kültürlerin aksine kültürümüzde kölelik köle olarak yaşamak ve köle olarak yaşatmak yoktur.

Yaşlı hakları insan haklarının bir parçasıdır ve öyle olmalıdır. İnsan haklarının çeşitliliği ve zenginliği neredeyse tüm politika ve toplum alanlarını etkilemektedir. Konunun karmaşıklığı dikkate alındığında insan hakları normlarını birbirine bağlayan ortak başlığı görmek son derece önemlidir. İnsan hakları insan onuruna saygı üzerine kuruludur. Tüm insanlar onurları bağlamında eşit oldukları için insan eşit haklara sahiptir. Yani ayrımcılığın etkin şekilde üstesinden gelmeye yöneliktir. Bütün insanlar özgürdür onur ve hak bakımından eşit doğarlar. Öyle diyor 1948 de imzalanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. Yaşlı hakları konusunda uluslararası iş birliğinin amacı yaşlıların insan haklarının korunmasını ve güçlenmesini uluslararası alanda gerçekleştirmektedir. Yaşlılıkta, özerklik bağımsızlığın yanı sıra uzun vadeli palyatif bakım haklarını, bunları yapılandırmada karşılaşılan zorlukları, kilit unsurları ve gerekli ön-

* Konuşmacının sunumu sırasında kullandığı slayt Ek-1'de yer almaktadır.

lemeleri hepimiz tartışmamız gerekir diye düşünüyorum. Çünkü her ülkede değilse de çoğunda nüfusun en hızlı çoğalan kesimini yaşlılar meydana getirmektedir. Türkiye İstatistik Kurumuna göre 65 yaş ve üzeri nüfus 5 yılda yüzde 16 artarak 2018 yılında 7,2 yani 7.186,000 kişi oldu. Yaşlı nüfusun toplam nüfustaki oranı yüzde 8 iken 2018 de aşağı yukarı 9 a yükseldi. Ancak takvimsel ve kronolojik yaş pek çok şey ifade etmemektedir. Yaşlıların durumu ekonomik koşullarına, hangi sosyal tabakanın mensubu olduklarına, aileye, medeni durumlarına, eğitim düzeylerine, nerede yaşadığına, şehirde veya köyde, bunlara bağlıdır. Öncelikle bu faktörlere bağlı olarak yaşlıların da içinde yer aldığı insan haklarının risk derecesi de tabii ki değişmektedir. İnsanın onuru yaşından ve bireysel yeteneklerinden bağımsızdır ve öyle olmalıdır. Aynı zamanda ne kadar yardıma ihtiyacı olduğu ve/veya demans hastası olup olmadığı da insanın onuruyla bağlantılı değildir. Vedat hocam da burada bundan çok güzel bir şekilde bahsetti.

İnsanın onuru kendisine devletin garanti ettiği saygıyla güvenliğiyle ve bireysel özgürlükleriyle ilişkilidir. Bu sebeplerden dolayı her birey bu hakların sahibi olarak devlet politikalarının merkezini teşkil etmelidir. Fakat yaşlılar şimdiye kadar insan haklarını koruma sistemi içerisinde maalesef pek dikkate alınmamışlardır. Bu yüzden insan haklarını koruma sisteminde görünür kılınmaları ve hak taşıyıcısı olarak daha güçlü algılanmaları gerekir ve buna ülke ve toplum olarak ihtiyacımız var. Bunun için yaşlıların insan haklarını güçlendirmek üzere interdisipliner bir çalışma grubunun oluşturulmasını burada öneriyorum. Bu çalışma grubunun amacı yaşlıların toplumdaki varlıklarının daha güçlü algılanmasını sağlamak ve yaşlı haklarını daha açık ve net olarak ortaya koymak olmalıdır. İnsan hakları uzmanlarının yapmış olduğu araştırmalardan da mevcut insan hakları kapsamında yaşlıların pek dikkate alınmadıkları pek tabi anlaşılmıştır. Bu yüzden bu konulara odaklanmanın gerekli olduğunu şahsen düşünüyorum. Hükümetimizin Cumhuriyet tarihinde ilk defa 2019 yılını yaşlı yılı ilan etmiş olması ve sonuna yaklaştığımız bu yılda bugünü yaşlı haklarına ayırmış olmamızı son derece anlamlı ve önemli buluyorum. Çünkü nüfusumuz sessiz ve hızlı bir şekilde yaşlanmaktadır. Kültürümüzde ve dinimizde yaşlılara saygı zaten talep edilmekte ve hepimiz zaten yaşlılarımıza bu saygıyı göstermekteyiz.

Saygıdeğer hanımefendiler, beyefendiler!

20. Yüzyılın bize bıraktığı en büyük miras hiç şüphesiz ki uzun ömürlülük olmuştur. Eskiden yaşlanma ve yaşlılık bir istisna idi, bugün ise bir kural haline geldi. Yeryüzündeki bütün toplumlar istisnasız yaşlanıyorlar. Bilimsel verilerle kanıtlanan bu durumu görebilen toplumlar geleceğe çok daha büyük umutlar ile bakabileceklerdir.

Gerçekleri göz ardı edenler ise çok büyük sosyal problemler ile karşı karşıya kalacaklardır. Yapmamız gereken tek şey zaten mevcut olan özelliğimizi devlet politikalarımızı daha güçlü vurgulamak olmalıdır. Benim önerim yeni bir şey değildir. Tekerleği yeniden icat etmek değildir. Bildiğimiz ana babalarımızdan atalarımızdan öğrendiğimiz ve aile içinde zaten uyguladığımız bir özelliğimizi yeni bir düzlemde yeniden keşfetmeyi tavsiye ediyorum. Çünkü bundan bugün biz yarın ise evlatlarımız kazançlı çıkacaklardır. Önerdiğim çalışma grubunun görevleri arasından mevcut insan haklarının çerçevesini yeniden kontrol etmek ve boşluklarını bulup bunların nasıl doldurulacaklarını tartışmak, gelecekte insan haklarını güvence altına alacak olan yeni düşünceler üretmek yaşlıların daha iyi korunmalarını sağlamak olmalıdır. Örneğin soyutlanma, bakım, yaşlılara şiddet sosyal güvenlik, sağlık ve bağımsızlık yaşlı haklarının korunması ve çoğaltılması bakımından üst başlıklar olarak çalışma gurubunda mutlaka tartışmaya açılmalıdır. Sivil kuruluşlarının bu tartışmanın ve çalışmanın içerisinde daha fazla çalışmasını sağlayacak olan olanakların mutlaka yaratılmasını yürekten tavsiye ediyorum. Eşitlik ve yaşlılık alanlarında, genel olarak yaş kavramına dayanan ayrımcılık ile daha etkili bir mücadele vermeliyiz ve hepimiz buna katılmalıyız. Belirli bir yaş sınırını göz önüne almayıp genel olarak yaşlılığın nerede neden ve nasıl soyutlandığını, bu problemin nasıl çözülebileceğini hep birlikte masaya yatırmalıyız ve çözüm yollarını bulmalıyız. Yaşlılıkta çoklu ayrımcılık ve yaş ayrımcılığına dair farkındalığı arttırmalıyız, bilinci arttırmalıyız. Yaş ayrımcılığı ve yaşlılık ayrımcılığı iki farklı kavramdır. Yaş ayrımcılığı aynı zamanda yaşlı ayrımcılığı, yaşlılık ayrımcılığı anlamına da gelmez. Yaşlılara yönelik şiddet ve yaşlıların istismarı, ihmal konularını tartışmalıyız. Yaşlılara her türlü şiddet kötü muamele ve ihmal karşısında haklarını daha iyi savunabilecekleri imkânları ülke genelinde çoğaltmalıyız ve bu konuda gerekli önlemleri almalıyız. Bunlardan etkilenenleri rahatlatacak ve destekleyecek önleyici bileşenlerin yanı sıra engelsiz şikâyet mekanizmalarını hayata geçirmeliyiz. Burada engelsiz ifadesi önemli bir kavramdır. Hiçbir engel olmadan, herhangi bir istismara ve suiistimale uğramış yaşlı rahatlıkla ülkemizin her bir yöresinde şikâyetini ve ıstırabını anlatabilmelidir. Ama sözlerim yanlış anlaşılmalıdır. Benim şimdiye kadar yaptığım araştırmalar da bazı ailelerde özellikle Türkiye gerontoloji atlası bağlamında ülkemizde yaşlanma ve yaşlılık sürecinde yaşlılara uygulanan şiddet ihmal ve suiistimalin bir dokümantasyonunu oluşturduk ve bunu Dünya Gerontoloji ve Geriatri Cemiyetinin alt kolu olan IN-PEA'da yayınladık. Dolayısıyla bazı ailelerde şiddet ihmal ve istismar kurbanı yaşlılara rastladık. Sizler de zannediyorum sıkça rastlıyorsunuz.

Fakat toplumumuzda genel anlamda yaşlı düşmanlığına şimdiye kadar hiç rastlamadım. Yaşlıların kamusal yaşam alanlarına katılımında bazı sıkıntılar olduğunun

hepimiz farkındayız. Çalışma grubunun görevlerinden biri de yaşlıların hangi alanlara katılımında dezavantajlı olduklarını sebeplerini ve sorunun nasıl çözüleceğine ağırlık vermek olmalıdır. Bağımsız özerk yaşlıları çoğaltabilirsek daha iyi koşullarda yaşlanan insanların çoğalmasını hep birlikte sağlamış oluruz. Bunun karşılığı, yaşam memnuniyeti yüksek, mutlu, sağlık sorunları daha az yaşlıların çoğalması olacaktır. Yaşlı haklarına erişim kolaylaştıkça, yaşlı hakları çoğalıp güçlendikçe toplum olarak da güçleneceğiz. Çünkü genç ve yaşlıların sadece aile bağlarının güçlenmesini sağlamak ile kalmayacağız. Aynı zamanda kuşaklar arası birlik ve beraberliğin tüm topluma yayılmasının önündeki engelleri de düzleştirmiş olacağız. Eğitim bir insan hakkıdır ve insan haklarından faydalanmanın da anahtarıdır. Eğitim olmadan topluma aktif katılım engellenebilir ve reddedilebilir. Eğitim insanların haklarını bilmesi ve haklarını aktif olarak kullanmasını sağlar. Eğitimi belli bir yaşta sınırlarsak o zaman bu yaş ayrımcılığı olur. Buna karşın ömür boyu öğrenme hakkını düşünce merkezimize koyarsak öğrenmenin her yaşta mümkün olduğu ve her yaştaki insana bu hakkın tanınması gerektiği hemen kavranır.

Son olarak aktif yaşlanma veya başarılı yaşlanma veya mutlu yaşlanma gibi terimlerin gücü gerontolojik açıdan gerontolojik kavramlar açısından zayıftır. Çünkü tek başlarına bir anlam ifade etmezler. Ama ömür boyu öğrenme dediğimizde bunun ne anlama geldiğini hemen kavrarız. Çünkü gücünü anlaşılabilirliğinden alır. İnsan eğitime insanı eğitime değil öğrenmeye yönlendirir. Eğitim sistemi önemlidir ama öğrenmek daha önemlidir. Eğitim sistemi insanı öğrenmeye yönlendiriyorsa vazifesini de önemli bir şekilde yerine getirir. Bu görüşlerden hareket ederek 2016 yılında bugün ki konumuz açısından da çok anlamlı olduğunu düşündüğüm 60 artı tazelenme üniversitesini örnek göstermek istiyorum. Bir dakikanızı daha almak istiyorum sayın başkan bunu da ifade edip bitirmek istiyorum.

Yaşı 60 ve üzeri kişilere öğrenme topluma aktif katılma olanağı sunan bu üniversitenin 7 kampüsünde binlerce yaşlı okuyor ve binlercesi de sırasının gelmesini bekliyor. 60 artı tazelenme üniversitesi yaşlı hakları açısından şunu başarmıştır. Yaşlı ayrımcılığı sadece kasıtlı ya da kasıtsız dezavantajları içermez aynı zamanda fiili dezavantajları da kapsar. Bu üniversite de yaşlılar hakkında klişeleşmiş fikirlerin ve prosedürlerin rol oynadığı öğrenme alanına katılımını engelleyen bariyerleri kısmen de olsa ortadan kaldırmanın mümkün olduğunu göstermiştir. İnsan odaklı eğitimin çocuk ve gençlere sınırlı kalmasının gerekmediğini, fikirsiz yapısal kurumsal engeller ortadan kalkınca her yaşta öğrenmenin mümkün olduğunu kanıtlamıştır. Ve yaşlılık algısının değişmesine önemli bir katkı sağlanmıştır. Bunu tüm politik ve yaşam alanlarında başarabili-

riz. Demokratik ve sosyal değişim süreçlerini dikkate alarak demokrasimizin, hukuksal kültürümüzün, insani dinimizin ahlaki ve insanımızın yaratıcı gücünü yaşlı hakları çerçevesinde şaha kaldırabilir, hepimizin ortak hedefi ve hepimizin gurur duyabileceği onuru yapabiliriz.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

MESUT KINALI

Ben de Sayın Profesör Tufan'a teşekkür ediyorum bu güzel sunumundan dolayı. İkinci konuşmacımız Avni ÖZKAYA. Avni Bey, 1987'de Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Bölümünden mezun oldu. Huzurevlerinde ve yetiştirme yurtlarında görev yaptı. 2004 yılında Engelli Bakım Hizmetleri Daire Başkanı olarak başladığı idari görevlerini bugün genel müdür yardımcısı olarak sürdürüyor. Sayın Özkaya bizlere bakanlık ve bağlı il ve ilçe müdürlükleri düzeyinde Bakanlığının çalışmaları hakkında bilgiler sunacak. Bu bağlamda hem bakanlığın yaşlı hakları konusunda genel ülke politikası hakkında değerlendirmeler yer verecek, hem de sahada sürdürülen yaşlı hizmetlerine ilişkin detaylı bilgiler sunacak.

TÜRKİYE'DE YAŞLILARA YÖNELİK HİZMETLER

AVNİ ÖZKAYA*

Teşekkür ediyorum

Değerli Milletvekilim, değerli başkanım, Cumhurbaşkanlığımızın değerli kurul üyesi, değerli çalışma arkadaşlarım, hanımefendiler, beyefendiler. Hepinizi şahsım ve kurumum adına saygıyla sevgiyle muhabbetle selamlıyorum. Hoş geldiniz.

Bugün Sayın Genel Müdürümüz Doktor Orhan Koç Bey size hitap edecekti. Ancak akşam saatlerinde gelişen çok acil bir program nedeniyle çalışma nedeniyle aramızda bulunamadılar. Hususen selamlarını iletıyorum, saygılarını iletıyorum. Ben de böyle güzel bir prog-

* Konuşmacının sunumu sırasında kullandığı slayt Ek-2'de yer almaktadır.

ramın hazırlanmasında emeği geçenleri, sayın Başkanımızı, değerli ekibini ve katkı veren herkesi en kalbi duygularımla tebrik ediyorum.

Ben de uzun yıllardan beri yaşlılık alanında, engellilik alanında çalışan bir kişi olarak yaşlı hakları konusunda ilk defa bu şekilde üst düzey bir toplantıda bulunuyorum. Bu bizim ülkemiz açısından konuya verdiğimiz önemi göstermektedir. İnşallah bu önem güzel hizmetlere vesile olacaktır diye ümit ediyorum.

Ülkemizde yaşlılık deyince olumlu duygular gündemimize geliyor. Yaşlılıkta olgunluk, dengelenme, geçmiş-gelecek sürekliliği, kültür ve tecrübe aktarımı güzel duygular, sonbahar biraz gündemimize geliyor. Belki bu günlerde son baharımızı yaşamış kişileriz. Cenabı Allah insanlara hepimize uzun ömürler nasip etsin. Uzun süre yaşamak güzel bir şey Cenabı Allah'ın bize bir ikramıdır. Biz sonbaharın güzelliğini yaşamak manasına geliyor diye düşünüyoruz. Bu sonbaharı en güzel şekilde yaşlılarımızın yaşaması konusunda biz de hizmetlerimizi elimizden gelen çalışmaları hep birlikte yapacağız inşallah. Ülkemizde yaşlılık konusunda farklı uygulamalar kronolojik olarak olsa da Dünya Sağlık Örgütünü referans alacak olur isek, 65 ve üzeri yaş gurubunu yaşlı olarak değerlendiriyoruz. Her ne kadar bizim huzurevlerimize girişte 60 yaş, 2022 sayılı Kanun'un uygulamasında 65 yaş, önleyici koruyucu yaşlılık ile hizmetlerimizde 55 yaş referans alınıyor olsa da dünyanın konuya yaklaşımı bu şekilde. Bizler de kamu kurumları olarak önümüzdeki süreçte hizmetlerimizi planlarken bir kronolojik yaş dikkate alacak olursak Dünya Sağlık Örgütü ile birlikte 65 yaşı referans alacağız. Tabi 65 ile 74 yaşı genç yaşlılık olarak değerlendiriyoruz. Ve 75-84 arası ileri yaşlılık, 85 ve üzerine de çok ileri yaşlılık olarak değerlendiriyoruz. Dünyanın yaşlanmakta olduğunu hepimiz biliyoruz. Şu anda dünya ortalaması 65 yaşın üzeri 9,1. 2100 yılında bu rakamın yüzde 22,6 ya ulaşacağını tahmin ediyoruz.

Burada ekranda önemli bir sunum bulunuyor. Burada 2100 yılına kadar 2050-2100 arasındaki muhtemel yaşlı toplum nüfus piramidi görüyoruz. Burada mavi renkteki açık mavi gözüken normal olması gereken bir nüfus 1950'li takip ediyor, genç nüfus üçgenin alt kısmını oluşturuyor. 65 yaşta üste doğru azalarak devam ediyor. Tabi, koyu maviye geldiğinizde bugünlere, 2017'de çalışılmış. Ama asıl önemli dikkate almamız gereken konu kırmızı çizgi olarak gözüken 2100 yılındaki öngörüdür. 2100 yılında bizim üçgen kareye dönüşüyor. Bir de, en önemli husus da ekranda kırmızı çizgilerin dikkat edersek aşağı doğru bir eğilimi var. En alttaki satır yeni doğan çocuk sayısını ve bebek sayısını ifade etmektedir. Şu anda yeni doğan bebek sayısı dikkate alındığında 2100'lerde yeni doğan bebek sayısında azalma söz konusu olacak dünya-

da. Bizim için en önemli konu yaşlı nüfusun toplum içerisindeki oranının artmasından daha ziyade genç nüfusun toplum içerisindeki oranının azalması, yani daha az doğumların olmasıdır. Bu durumu üzerinde hususen durulması gereken bir konu diye değerlendiriyoruz.

Dünyada yaşlı nüfus konusunda Japonya gibi ülkelerin grafikte bir yayılması var. Tabii bu durumda yaşlı nüfus yoğunluğu açısından Türkiye 167 ülke arasında 66. sırada bulunuyor. Monaco, Japonya ve Almanya da ilk üçte dikkat çekiyor. İlk üçteki ülkeler yüzde 30'lara varan bir yaşlı nüfusa sahipler. Ekranda ben kısaca geçiyorum, 2050'lere kadar ulaşan bir öngörü var. Koyu renkler yaşlı nüfusun yoğun olduğu ülkeler. Açık maviler ondan sonra takip ediyor. Gri renkli olanlar da bir nevi genç nüfusa yakın olan ülkeler.

Dikkat edeceğimiz gibi Afrika ülkelerinde daha genç nüfus var. Türkiye ortada bir yerde ama Avrupa ülkelerinde Japonya'da, Amerika'nın üst kesimlerinde çok ciddi manada yaşlı nüfusu var, artarak da devam edeceği gözüküyor. Ülkemize geldiğimiz zaman, ülkemizin nüfus durumunu 1935'te 2080 e kadar öngörüyoruz. Türkiye'de 1935'de yaşlı nüfusumuz yüzde 3.9 iken 1950'lerde 3.3'e düştü. Tabii 1950'lere dikkat çekmek istiyorum. Türkiye'nin Cumhuriyet tarihinde en genç nüfusa sahip olduğu, yaşlı nüfusunun en az olduğu dönem 1950'ler. Bunun sebebi de kanaatimce o yıllarda ülkemizde nüfusun gençleştirilmesi ve yükseltilmesi noktasında çok ciddi çalışmalar oldu. Onu da grafikleri rakamlarla yansıdığını görüyoruz. Bugünkü geldiğimiz noktada istikrarlı bir yükseliş devam ediyor ve yüzde 8.8 seviyesini aştı. Ve biz 2080'lerde nüfusumuzun yüzde 25,6 sının 65 yaş üzerindeki bireylerin olacağını öngörüyoruz. Türkiye'nin 2055-2075 deki muhtemel nüfus piramidine göre genç nüfusun azalışı ve yaşlı nüfusun artışına bağlı olarak nüfus piramidi şeklimiz ters üçgene dönüşecektir. Alt kısım genç nüfusumuzun önümüzdeki süreçlerde daha da azalması neticesinde daralacaktır.

Ülkemizde tüm alınan tedbirlere rağmen genç nüfusunun arttırılması konusunda istenilen noktada değiliz. Dünya Sağlık Örgütü'nün genç toplum, olgun toplum, yaşlı toplum, çok yaşlı toplum sınıflandırmasını referans aldığımızda yüzde 8.8 yaşlı nüfus oranı ile Türkiye yaşlı toplum sınıfında yer almaktadır. Bu artık ülkemiz genç bir toplum olmadığını göstermektedir. Nüfus yönünden yaşlı bir toplumuz ve yaşlı toplumu olduğumuzun da idrakinde olmamıza ihtiyacımız var. Belki geçmiş yıllarda bizim genç toplum olduğumuz yönünde de bazı ön kanaatlerimiz vardı, ama dünya ortalamaları ve ülkemizin durumu bunun böyle olmadığını gösteriyor. Bugün itibarıyla yine yaşlı

nüfusumuzun dağılımına dikkat ettiğimiz zaman Güneydoğu bölgemiz ve Doğu bölgemizde daha genç bir nüfusa sahibiz. Karadeniz’de nüfusu daha stabil olan Sinop, Kastamonu, Giresun gibi illerimiz de ise yaşlı nüfusumuzun en yüksek iller olduğunu görmekteyiz. Ülkemizde yaşlı nüfusun artmasıyla birlikte Alzheimer hastalığı görülme sıklığı da artıyor.

Bir de artık biraz sorunlardan bahsedecek olursak eşi vefat etmiş erkekler ve kadınlar konusu gündeme geliyor. 65 yaşın üzerindeki yaşlıların eş durumuna baktığımız zaman 65 yaşın üzerindeki erkeklerin yüzde 12 sinin eşlerini kaybettiğini, vefat ettiğini, kadınlarda ise bu oranın yüzde 40’larda olduğunu düşünüyoruz. Bu bizim için ciddi bir konu erkekler açısından bir dezavantaj olduğu gözüküyor. Erkekler daha erken yaşta vefat ediyor, kadınlar daha uzun süre yaşıyor ama ömürlerin son yıllarında yalnız yaşıyorlar, eşleri olmadan yaşıyorlar.

Burada dikkate almamız gereken bir diğer önemli istatistiki durum Türkiye’de 65 yaşın üzerinde tek kişilik yaşlı hane nüfusunun toplam nüfusa oranı yüzde 5,4’tir. Çok sayıda yaşlı birey yalnız yaşıyor tek başına yaşıyor.

Kişilerin huzurevi tercihleri ile ilgili, yaşam tercihleri ile ilgili bir grafiğe baktığımızda insanların giderek daha çok huzurevinde kalmayı tercih ettiğini görmekteyiz. Çocuklarımızın yanında yaşlanırım diyenlerin sayısı her geçen gün azalmaktadır. Günümüz toplumuna baktığımız zaman durumumuzu genel olarak özetleyecek olursak, hayat kalitemiz ve refahımız yükseldi, sağlık ve teknolojik alanda gelişmeler oldu, ama nüfus ve yaşlı nüfus konusunda sıkıntılarımız var. Bireysellik ve bencillik sonucu bir yalnızlaşma yaşıyoruz, dikey yapılaşma var, değerlerimizde yozlaşma hissediyoruz, çekirdek aile sayısı artıyor ve görece masrafların artışı gelirlerin yetersiz kalmasına eşlerin her ikisinin de gelir getirici işlerde çalışma zorunluluğu hissetmesine sebep olmaktadır. Yaşlı hakları konusunda şu anda bir belge yok. Ancak Birleşmiş Milletler 1991 yılında yaşlı ilkelerini ilan etti. Bu ilkeler; bağımsızlık, katılım, bakım, kendini gerçekleştirme itibar olmak üzere beş tanedir. BM, 2002 yılında ikinci Dünya Yaşlılar Asamblesini gerçekleştirdi. Genel müdürlüğümüz, bakanlığımız bu konudaki uluslararası çalışmaları yakinen takip etmektedir. Uluslararası teşkilatlarda üzerimize düşeni yapmaya çalışıyoruz.

Önemli bir konu ülkemizde anayasamızda bir değişiklik oldu 2010 yılında. Yaşlılık alanındaki yapılan çalışmaların eşitlik ilkesine aykırı olmayacağı anayasa hükmü haline getirildi. Yaşlılık alanında genel müdürlüğümüz ve bakanlığımız içerisinde bazı

çalışmalar gerçekleştirdik. 2007 de, 2013 de, 2014 de devam etti. 2015 de devam etti. Bu çalışmalarda istismar konusu da değerlendirildi. Bunun haricinde sosyal yardımlardan kısaca bahsetmekte fayda var. Bakanlığımız uhdesinde 2022 sayılı kanun kapsamında 65 yaş üzerinde yaşlılarımızın asgari ücretin 1/3 az geliri var ise bunlara 637 TL aylık harçlığı ödeniyor. Daha sonra 2828 sayılı kanun ek 7.madde kapsamında evde bakım ücreti ödüyoruz. Ve 65 yaş üzerindeki yaşlılarımız için şehir içinde ücretsiz seyahat imkânı sağlıyor. Bunlar yaşlı konusunda yaşlılarımızı desteklemeye yönelik önemli çalışmalar olarak dikkati çekiyor. Gündüz yaşam merkezlerimiz bu konuda önemlidir. Şu anda merkezlerimizin sayısı 27 tane oldu. Merkezlerin içerisinde yaşlılarımıza ve ailelerine danışmanlık rehberlik, sosyal rehabilitasyon, gündüz bakım, evde bakım hizmetlerinin sunulmasını hedefliyoruz. Bu çalışmaları imkânlar içerisinde yerel yönetim ile yürütüyoruz. Yaşlı destek ile ilgili 2016 yılından beri uyguladığımız YADES isimli bir projemiz var. Bu proje kapsamında büyükşehir belediyelerimize destek veriyoruz, onların yapacak olduğu yaşlılarla ilgili çalışmalara mali kaynak aktarıyoruz.

Ülkemizi huzurevi yatak kapasitesi konusunda Avrupa ülkeleri ile kıyasladığımız zaman Avrupa ülkeleri kapasitemizin 10-15 katı yatak kapasitesiyle hizmet vermektedir. Nüfus yaşlı oranı artışı böyle devam ederse 34 bin olan huzurevi yatak kapasitemiz şimdiki ihtiyacı karşılarsa da önümüzdeki yıllarda bir milyona varan bir huzurevi yatak talebini karşılayamayacak demektir. Bu artacak ihtiyaç dikkate alınması gereken bir konudur. Ve burada, yaşlı hizmetlerinde, yeni merkezlerimizi insan haklarına ve yaşlı haklarına uygun olarak dizayn ediyoruz. 2019 yılı aylık yılı münasebetiyle yaşlı hizmetlerimiz, aylık şurası, aylık vizyon belgesi, yaşlı refah seminerleri, toplantılar, gündüz yaşam merkezlerinin artırılması gibi yeni projeler üzerinde duruyoruz. Yaşlı yılı olması bizim bu konuda hızlanmamıza vesile oldu. Bu vesileyle bütünleşik bakım modelini hususen çalışıyoruz ve özet olarak söylemek gerekirse evet aylık konusunda bizi bekleyen ciddi sorunlar var. Ancak bu sorunların kontrol altına alınması hususunda birçok ülkeye nazaran daha şanslıyız, hala bize yardım edebilecek değerlerimiz olduğu kanaatindeyiz. Mühim olan sağlıklı yaşlanmak, yaşlının ailesiyle birlikte olmasıdır. Cenabı Allah hepimize ailemiz ile birlikte, sağlık, afiyet içerisinde uzun ömürler nasip etsin inşallah.

MESUT KINALI

Sayın Özkaya'ya bu güzel sunumundan dolayı teşekkür ediyoruz. Üçüncü konuşmacımız Bilal AKGÜL. Sayın Akgül 1985 yılında Ankara'da doğdu. İlköğretim ve lise eğitimlerini Ankara'da tamamladı. Lisans eğitimini Anadolu Üniversitesinde tamam-

ladı. Halen Ankara Üniversitesinde yüksek lisans eğitimine devam ediyor. 2014-2017 yılları arasında Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığında İdari İşler Müdürü olarak görev yaptı. Bu yıldan itibaren de Altındağ Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Genel Müdürü olarak görev yapmaktadır. Sayın Akgül “Yerel Yönetimlerin Yaşlılara Yönelik Hizmetleri” başlığı altında Altındağ Belediyesi olarak yaşlı vatandaşlara sunulan hizmetler ve sosyal yardımlar konusunda bizleri bilgilendirecektir.

YEREL YÖNETİMLERİN YAŞLILARA YÖNELİK HİZMETLERİ

BİLAL AKGÜL*

Teşekkür ediyorum.

Sayın Milletvekilim, Sayın Sosyal Politikalar Kurulu Üyem, Sayın başkanım, değerli katılımcılar. Altındağ Belediyesi olarak yaşlılara yönelik hizmetlerimizi anlatmak için buradayım. Belediyemiz olarak asıl gayemiz 2000 yıllık kadim medeniyetimizin her zaman düstur ettiği “insanı yaşat ki devlet yaşasın” anlayışıyla vatandaşlarımıza sosyal psikolojik fizyolojik olarak gereken desteği vermeye çalışıyoruz. Bu bağlamda yaşlılarımızın en büyük sıkıntı çektiği yalnızlık anlayışına karşılık “yalnız değilsiniz” sloganıyla sokaklarda sürekli halk içerisinde sürekli onlarla birlikte olmaya çalışıyoruz. Bu konuda profesyonel ekimizle beraber 5 tane sosyolog 1 psikoloğumuz ile beraber sürekli saha içerisinde, kendilerinin müracaatı olsun veya olmasın, ulaşabildiğimiz kadar vatandaşımız ile iç içe olmaya çalışıyoruz. Biz belediye olarak neler yapmaya çalışıyoruz? Öncelikle ana başlıklarımızda eğitim, kültür, sanat, sportif faaliyetler ve yaşlılarımızın son dönemlerinde en çok sıkıntı çektiği diyeyim, bakanlığımızın temsilcisi de bunu aynen ifade etti, sosyal yardımlar. Bu alanlarda kendilerine destek vermeye çalışıyoruz. Peki, bu eğitim alanlarında neler yapıyoruz? Kadın eğitim kültür merkezlerimiz ve erkek yaşam merkezlerimizde 80 farklı alanda kurslarımız var. Bu kurslara yaşlı vatandaşlarımızın daha yoğun katılımıyla alakalı çalışmalar yürütüyoruz. İster hobi amaçlı ister eğitim amaçlı katılımcılarımızı topladığımız, kendilerini ilk etapta da belirttiğim gibi yalnız hissetmemelerini sağlamak adına düzenlemiş olduğumuz

* Konuşmacının sunumu sırasında kullandığı slayt Ek-3’de yer almaktadır.

kurslarımız mevcut. Resim ve 40 farklı branşta el sanatları üzerine kurs veriyoruz. Burada da aynı şekilde tahta boyama, ahşap desenlemeler, minyatür sanatları gibi değişik alanlarda eğitimlerimiz sürmekte. Enstrüman kurslarımız bunlara yaşlı vatandaşlarımızın en çok rağbet gösterdiği kurslardan bir tanesi. Altındağ bölgesinde açtığımız kurslarımıza koro eğitimi almaya gelenler, telli çalgılarda eğitim almaya gelenler, üfle-meli çalgılar alanında eğitim almaya gelen vatandaşlarımız var. Onlara bu konularda eğitim veriyoruz. Daha sonrasında da bu aldıkları eğitimi sahne performansına çevire-rek vatandaşımızla paylaşıyoruz. Hem kendilerini daha iyi noktalarda hissetmelerini sağlıyoruz hem de daha kaliteli daha güzel bir vakit geçirmelerini sağlıyoruz. Eğitim kurslarımız içerisinde günümüz teknolojilerine ayak uydurmak adına kendilerine bil-gisayar, akıllı telefon, okuma yazma eğitimi, satranç ve Osmanlıca gibi 30 farklı branş-ta eğitim veriyoruz. Şu anda yaşlılarımızın en büyük özü ellerinde bulunan telefonları kullanamamalarıdır. Bu onlar için çok büyük problem oluşturuyor. Bize çok gelen istek buydu, bunu başlatmış bulunmaktayız. Eğitim seminerlerimiz var. Bugün yaşlı diye-bilmemiz için 65 yaş ve üzeri olması gerekiyor. 65 yıl geriye gittiğimiz zaman şu anki yaşam standardı ile 65 yıl önceki yaşam standardımızın bir olmadığı aşikâr. Onları bu zamana adapte etmek adına aile içi iletişim, aile hukuku, kişisel gelişim gibi birçok alanda eğitim seminerleri düzenliyoruz, katılımlarını sağlıyoruz. Yaşlı vatandaşları-mızın sağlık alanındaki taramalarını yaptırıyoruz, sağlık alanında kendilerine eğitim seminerleri veriyoruz. Bu eğitim seminerlerini kimi zaman Sağlık Bakanlığımızın ko-ordinesinde kimi zaman da belediyemiz imkânları ile sürdürmeye çalışıyoruz. Kültür sanat alanında yaşlı vatandaşlarımızı sinemalara, tiyatrolara götürüyoruz. Bu gittik-leri programlardan sonra da kendilerine soruyoruz “Sizde bunu yapmak ister misiniz, bunun içerisinde bulunmak ister misiniz?” İsteyen vatandaşlarımıza da profesyonel eğitmenler aracılığıyla drama eğitimi, tiyatro eğitimi gibi eğitimler verdiriyoruz, onları daha fazla sosyal hayatın içine katmaya çalışıyoruz. İlk başta anlattığım kurslarımızda üretilen resimler, el işleri, bütün sanat ürünleri belediyemizin kendine ait merkezle-rinde sergi olarak açılıyor. Vatandaşlarımızın takdirine sunuluyor. Bu da kendilerini daha iyi hissetmelerine sebep oluyor. Gelen vatandaşlarımız orda satın almalar yapı-yor. Satın almalarda az da olsa kendi ekonomilerine bir katkı sağlamış oluyor. Kültür gezileri düzenliyoruz, Ankara’mızın ilçelerine yaşlı vatandaşlarımız ile beraber başka-nımız da bu gezilere katılıyor kimi zamanlar. Daha sonrasında Çanakkale gezisi başla-yacak kismet olursa. Spor etkinliklerimiz var profesyonel spor hocalarımız ile birlikte. Kimi zaman bu yaşlılarda en önemli sıkıntılardan bize gelen bel fıtığı ve dizlerdeki ağrıları şikâyeti, bunlarla alakalı sportif aktivitelerin arttırılmasını doktorlarımız öne-riyor. Yaşlı vatandaşlarımız da bize bunlarla alakalı başvuruyorlar. Belediyemizin ha-

vuz gibi, fitness salonları gibi, merkezleri mevcuttur. Altındağ Belediyesinin şu anda 5 adet böyle merkezi var. Bu merkezlerde profesyonel hocalar eşliğinde yüzme, aerobik, fitness gibi birçok alanda sportif faaliyetler gerçekleştiriyoruz. Sosyal yardımlar konusu bütçeden çok ciddi bir alan kapladığından belediyeler için gerçekten ciddi bir sorundur. . Biz de bu alanı iyi kullanabilmek adına Doğanstepe Yaşlılar Evimizi açtık. Doğanstepe Yaşlılar Evimizin 30 daireli ve 30 kapasiteli bir yapısı olup dairelerin her biri 1+1 konumundadır. İçerisinde banyosu tuvaleti olup, kanepesinden koltuğundan yatağına kadar, televizyonuna kadar bütün iç tefrişatı belediyemiz tarafından verilmiştir. Burada barınma imkânı sağlamak adına vatandaşlarımızın sosyal incelemesini yapan arkadaşlarımız gelir seviyesinin çok düşük vatandaşlarımızın kiralarnı ödeme-yecek vaziyette olduklarını gördükleri zaman bununla alakalı müracaatlarını alıyorlar. Eş olabilir, yalnız olabilir, burada biz şey aramıyoruz, illa bir evlilik olması olmaması önemi yok. Kendilerini burada misafir ediyoruz. Burada hayatlarının sonuna kadar elimizden geldiğince yaşam imkânı sağlıyoruz. Sakinlerin kendi yemeklerini kendi yapabilecek vaziyette olan vatandaşlarımız olması şartı var çünkü biz belediyeler olarak gündüz bakım ve hasta bakım hizmeti veremiyoruz. Gıda yardımı yapıyoruz. Altındağ İlçesinde yeni başlattığımız bir uygulama olan Altınkart uygulamasına geçtik. Altınkartlarıyla vatandaşlarımıza verilen imkânlar ölçüsünde aylık 100 lira, 200 lira, 300 lira gibi rakamlarla Altındağ bölgesinde bulunan marketlerde diledikleri gibi alış-verişlerini gerçekleştiriyorlar. Burada hareket kapasitesi düşük yaşları iyice ilerlemiş olan vatandaşlarımızın alışverişlerini de biz kendimiz araçlarımızla götürüp yaptırıp evlerine bırakıyoruz. Giyim yardımı aynı şekilde düzenli olarak yaşlı vatandaşlarımızı yazlık ve kışlık olarak evlerinden alıp belediyemizde bulunan Altınay biriminde giyim yardımlarını gerçekleştiriyoruz. Medikal malzeme yardımı yapıyoruz ki yaşlı vatandaşlarımızın yatalak hastaya dönmesi gibi durumlarda ve hastalıklar sonrasında hasta bezi onlar için en büyük sorunları olmaktadır. Hasta bezlerini veriyoruz, tekerlekli sandalye imkânı sağlıyoruz. Diğer medikal malzemeler konusunda da eğer hastane raporları ellerinde mevcutsa o rapora binaen malzemelerin tedarikini yapıp kendilerine teslimlerini gerçekleştiriyoruz. Tabi bunların hepsini yaparken de sosyolog ve psikolog kontrolünde ailenin gelir ve durumuna bakılarak işlem yürütülüyor.

Bunlarla alakalı bakanlığımız birimlerinden olan sosyal hizmet merkezi de kaymakamlık ve valilik üzerinde kurulmuş olan İçişlerine Bakanlığımıza bağlı sosyal yardımlaşma müdürlüğümüzle, sosyal yardımlaşma derneğimizle, vâkıfımızla da bir arada yürütmeye çalışıyoruz.

En başında söylediğim gibi bizim yaşlı vatandaşlarımızın bizden istediği şu; kendilerinin her zaman bize gelip müracaatlarında “Benim kimsem yok, çocuğum çocuğum yok, var ama yok.” bu daha kötü bir şey var ama yok. Biz onlara her zaman şunu yaşatmaya çalışıyoruz; “Yalnız değilsiniz.” Çocuğunuz var ama yok olabilir, ama biz belediye olarak sizin arkanızdayız, sizin yanınızdayız, istediğiniz zaman. Bir açık kapı bırakmaya çalışıyoruz.

Beni dinlediğiniz için herkese teşekkür ediyorum.

MESUT KINALI

Ben de size teşekkür ediyorum.

Sayın katılımcılar son konuşmacımız Profesör Doktor Melek Ardağan. Sayın Ardağan lisansını Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulunda, yüksek lisansını ise Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünde tamamlamıştır. Aynı üniversitede doktora eğitimini tamamladı. Yine Ege Üniversitesinde doçent ve profesör unvanını aldı. Halen Ege Üniversitesi Halk Sağlığı Hemşireliği ana bilim dalında öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Yaşlılar konusunda çok sayıda akademik çalışması bulunmaktadır. Sayın hocam bizlere yaşlılarımızın barındığı huzurevlerinde kalma nedenleri hakkında açıklamalarda bulunacak. Bu durumun tercih mi yoksa bir zorunluluk mu olduğunu değerlendirecek. Buyurun sayın hocam.

YAŞLILARIN HUZUREVİNDE KALMASI TERCİH Mİ, ZORUNLULUK MU? ALTERNATİF YAŞAM İMKÂNLARI

PROF. DR. MELEK ARDAHAN*

Değerli katılımcılar hepiniz hoş geldiniz. Ben bugün sizlere yaşlıların huzurevinde kalması tercih mi zorunluluk mu? Alternatif yaşam imkânları neler olabilir? Bu konuda bilgi vermek istiyorum, bilgilerimi paylaşmak istiyorum. Euronews’ün haberlerine baktığımızda “Türkiye hızla yaşılanıyor, yaşlı nüfus yüzde 16 arttı” şeklinde haberler görüyoruz. Türkiye’de gerçekten hızla

* Konuşmacının sunumu sırasında kullandığı slayt Ek-4’de yer almaktadır.

yaşlanıyor nüfus. Türkiye’de 65 ve daha yukarı yaştaki nüfus 2014 yılında 6 milyon küsur iken 2018 yılında 7 milyona ulaştı. Yani yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı 2014’de yüzde 8 iken 2018’li yıllarda yüzde 8.8’e çıktığını görüyoruz. Türkiye’de yaşlı nüfusun yüzde 44.1’ini erkekler, yüzde 55.9’unu ise kadınlar oluşturmaktadır. 1935’li yıllardan 1980’li yıllara baktığımızda gerçekten yaşlı nüfusta artış görüyoruz ve toplam nüfus içinde de arttığını görüyoruz. Hatta 2080’li yıllarda bu oranın yüzde 25.6 olacağı dikkati çekmektedir. Yine projeksiyonlara baktığımızda 2013 yılında yüzde 10.2, 2030 yılında yüzde 12.9, 2040 yılında yüzde 16.3, 2060’lı yıllarda yüzde 22.6 ve 2080’e gelindiğinde yüzde 25.6 olacağı tahmin ediliyor. Aynı şekilde yaklaşık 2.3 oranında bir artış var 1935 yılından bu yana.

Türkiye hızla yaşlanıyor. Bu verilerimizi daha önceki katılımcılarımız da yaptıkları konuşmalarda sundular. Türkiye 167 ülke arasında 66. sırada yaşlılık açısından baktığımızda. Şimdi hayat tablolarına bir göz atacak olursak 2015- 2017 yılları sonuçlarına göre doğuşta beklenen yaşam süresi Türkiye geneli için 78 yıl. Erkekler için bu 75.3 yıl kadınlar için 80.8 yıldır. Yani 65 yaşına gelen bir kişinin yaşam süresine baktığımızda 17,7 yılı kaldı. Erkekler için ise bu 16 yıl. Kadınlar için ise 19,2 yıl kaldı demektir. 75 yaşındaki bir kişi için olayı değerlendirdiğimizde ise genellikle 10,7 iken 85 yaşında 5,9 yıl olarak bu süre belirlenmiştir.

O halde yaşlılarımız nerede yaşayacaklar? Dünyadaki durumu incelediğimizde genelde yaşlıların sürekli bakım gereksinimi duyan kısmı ya da tam olarak bakıma gereksinim duymayan, tüm olanakları tükenmiş, kendi başına bağımsız olarak yaşamını sürdüremeyen, sosyal ve psikolojik açıdan yalnızlık çeken yaşlılar genellikle dünyada yani yurt dışında huzurevlerinde yaşıyor. Onun dışında somatik yada psişik sorunları olanlara ise tıbbi refakat ve terapi imkanları bulunan sağlık kuruluşu niteliğindeki bakım evlerinde hizmet veriliyor.

Türkiye’de ki durum ne? Türkiye’de semt yaşlılarına yönelik bakım, aileye yönelik bakım olanakları, yaşlılara gündüzlü bakım hizmetleri yaygın olmadığı ve bakım modeli huzurevi hizmeti olarak biçimlendiğinden kendi evinde bağımsız olarak yaşayabilecek koşullarda olanlara tedavi, bakım, refakat, terapi imkanı bulamayan, evini ve kendisini geçindirecek kadar geliri olmayan, ev işi yapabilecek fiziki gücünü yitirdiği zaman, bu yaşlılarımız huzur evlerini tercih ediyorlar. Huzur evi sayılarına baktığımızda Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı huzurevi sayısı 2002 yılında 63 iken Nisan 2019 itibarıyla bu sayı 147 olmuş ve Bakanlığın huzurevlerinde bakılan yaşlı sayısı da aynı dönemde 4 bin küsürden 13 bin ya da yaklaşık 14 bine kadar çık-

mıştır. Böylece huzurevi sayısı ve kapasitesi 2002 ye göre 2,3, bakılan yaşlı sayısı ise; 2,8 kat artış göstermiştir.

O halde huzurevinde kalmak bir tercih mi yoksa zorunluluk mu? Baktığımız zaman yaşlılar açısından huzurevinde yaşamak kişisel ve kültürel bakış açılarına göre değişiklik gösteriyor. Şöyle düşünüyor yaşlılar, geleneksel aile yapısı içinde saygın bir konumda ve otoriteye sahipler. Bu nedenle yaşlı bireyler kendi isteği ile ya da çocukları tarafından huzurevine yerleştirilmek genellikle onlar tarafından çok kolay kabul edebilecekleri bir durum olarak görülmüyor. Ayrıca yetersiz ve yanlış politikalar nedeniyle huzurevi gibi kurumsal bakım hizmetlerinin tercih edilmesini de bu durum sınırlandırıyor. Ancak özellikle son yıllarda yaşam koşullarında bireylerin eğitim seviyelerinde meydana gelen değişimler nedeniyle yine bir takım huzurevlerinde yaşanan gelişmeler nedeniyle, huzurevleri artık sosyal bir gereksinim olarak kabul edilmeye başlanmış durumda. Ülkemizde yaşlılara çocuklara aileleri tarafından bakım verilmesi gerektiğine yönelik genel görüş geçerliliğini korumakla birlikte son yıllardaki aile yapısındaki değişim, doğumda beklenen yaşam süresinin uzaması, bakıma gereksinim duyan yaşlı sayısının giderek artması, yaşlının aile içerisinde bakılmasına ilişkin görüşün kısmen değişime uğramasına yol açıyor. Aile tarafından sunulan bakıma yönelik algı hem çocuklar hem de yaşlının kendisi tarafından çift yönlü olarak da kısmen değişim gösteriyor. Aile yapısındaki değişim ve bakıma ihtiyaç duyan yaşlı sayısındaki artış tartışmasız yaşlı ve yaşlı yakınları üzerinde hem maddi hem de manevi bir takım baskılara yol açıyor. Bu durum yaşlılara yönelik yeni politikalar ve bakım modellerinin geliştirilmesini zorunlu kılıyor.

Yapılan araştırma sonuçlarına baktığımızda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının 2013 yılında 4449 misafir üzerinde yaptığı bir araştırma da yaşlıların eşlerden birinin vefatı durumunda yalnız kalması tek başına yaşamını sürdürmedeki güçlük ve gelecek kaygısı ile huzurevini tercih ettiğini ortaya koyuyor. Yani huzurevine gelen yaşlıların geliş nedenleri şöyle; yüzde 20 yalnızlık, yüzde 17 bakacak kimsesi yok, yüzde 13 ekonomik yetersizlik, yüzde 13 gelecek kaygısı, yüzde 11 hizmetlerin hepsine ulaşacağı, yüzde 11 sağlık sorunları, yüzde 6 sı bir yuvaya kavuşacağı düşüncesi ile huzur evini tercih ediyor. Bu bulgu çocuklar ya da gelin damat tarafından istenmeme kaygısı ve çocuklara yük olma isteğinin yaşlıların huzurevine girme kararını etkilediğini gösteriyor. Yaşlıların eşlerden birinin vefatı durumunda yalnız kalması ve maddi koşulların olumsuz yönde değişimi, çocukların yakınların kendi sorunları ve maddi yetersizlikle ri bütün bunlar üzerine eklenince huzurevi seçeneğinin kaçınılmazlığı ortaya çıkıyor.

Huzurevine yönelik olumlu eğilimin temeli ise kendi yaşlıları ile olmak ve huzur evinin rahatlığı söz konusu. Yaşlıların yaklaşık 3’de 2’si huzurevine yerleşmek için kendisi müracaat ediyor. Büyük bir çoğunluğu huzurevine yerleşme kararını kendi iradeleriyle alıyor. Huzurevine yerleşme kararı alma sürecinde yaşlıların büyük bir çoğunluğu yakınlarından herhangi bir müdahale görmüyor. Huzurevine yerleşme kararını hiç kimseyle paylaşmayan yaşlılar yaklaşık 4’te 1 oranında, kendi başlarına gelip yerleşebiliyorlar. Yaşlı yakınlarının huzurevine yerleşme kararına saygı duyma oranı ise 3’de 1’dir. Irmak tarafından 2017 yılında yapılan çalışmada ise yaşlıların huzurevinde yaşamaya başlamadan önce yüzde 58 i yalnız, yüzde 20 si kızı ile birlikte, yüzde 12 si oğlu ile birlikte, yüzde 10 u eşiyle ile birlikte yaşamaya devam etmekte olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekildeki literatürde de yer alan farklı çalışmalara göre de yaşlıların büyük çoğunluğunun çocukları olmasına rağmen huzurevine gelmeden önceki süreçte yalnız yaşadıkları dikkat çekiyor. Genelde yalnızlık, bakacak kimsesinin olmaması, işte çocuklarına yük olmamak, ekonomik zorluklar gibi sebepleri sıralamak mümkün. Yaşlılara yaşlıların nerede yaşamasını uygun gördükleri sorulduğunda yüzde 49 u huzur evi diyor, yüzde 18 i kendi evi diyor, yüzde 33’ü aile ve çocuklarıyla birlikte yaşamasının uygun olduğunu ifade ediyor. Huzurevi ile ilgili görüşleri sorulduğunda da “Çok iyi tüm ihtiyaçlarımız bu ortamda karşılanıyor, normal verilmesi gereken hizmet veriliyor, yalnız kalmaktan kurtuldum, aile ve arkadaş ortamı buldum, çaresizlik nedeniyle kaldığım ve ölümü beklediğim yer” diye huzureviyle ilgili görüşlerini bildiriyorlar. Bu çalışmanın sonuçlarına göre huzurevinde kalan yaşlıların çoğu kimsenin etkisi altında kalmadan huzurevinde kalmayı kendisi tercih etmektedir. Buradan hareketle huzur evleri çocukların istemediği ya da yalnızca kimsesi olmayan yaşlıların kaldığı bir yer olmanın ötesinde yaşlıların kendi tercihleriyle gelmek istedikleri profesyonel hizmet imkânları sunan kurumlara dönüşmeye başlamıştır. Kendi isteği ile huzur evlerine yerleşen yaşlıların genellikle aile bireyleriyle ilişkilerinin daha iyi olduğu, çocuklarıyla daha sık aralıklarla iletişim kurdukları, ihtiyaçlarının karşılanması noktasında da yine destek aldıkları görülmektedir.

Zorunlu olarak huzur evine yerleşen yaşlılar ise aile içi zorluklar ile daha çok karşı karşıya geldikleri görülmektedir. Sonuç olarak yaşlıların huzur evinde yaşamaya başladıktan sonraki süreçte huzur evi algılarının olumlu yönde bir değişim gösterdiği dikkat çekmektedir.

Şimdi evde bakımla ilgili olan birtakım çalışmalar var. Ümit Onat tarafından 2004 yılında Ankara’da yapılan araştırmada 1300 yaşlı kişiyle görüşülmüş ve yaşlıların neredeyse tamamının huzur evinde kalmayı istemedikleri belirlenmiştir. Huzur evinde

kalmayı istememe nedenleri incelendiğinde yaşlıların yarısı ailesi ile kalmaktan mutlu olduğunu, yüzde 1 çocukları izin vermeyeceği için evde yaşadıklarını, yüzde 9.9'u yalnız yaşamaktan hoşlandığını, yüzde 2.2'si huzurevi ortamından rahatsız olduğunu, yüzde 1.8'i ise toplum baskısı nedeniyle istemediklerini söylemektedirler. Şahin yaptığı çalışma depresyon ölçeğinden yararlanmış ve şu çıkmış: Genelde evinde yaşayanlarda yüzde 34.2, huzurevinde yaşayanlarda yüzde 48.1 oranında depresyon görülmüş. Onun dışında yine evde ve kurumda yaşayanların günlük yaşam aktivitelerinin karşılaştırıldığı bir durumda ise genellikle kurumda yaşayan bireylerin yalnızlık düzeyinin evde yaşayan yaşlılardan daha yüksek olduğu saptanmış. Ancak, evde bakımının da bazı olumsuz yönleri var. Kişi özel yaşamına müdahale ediliyormuş duygusuna kapılabilir. Aile üzerinde artan duygusal, fiziksel ve ekonomik baskı oluşabiliyor. Evde sağlık bakımı verilmesi durumunda birey kendisini gerçekten hasta hissedebiliyor. Bu nedenlerden dolayı bireyler huzurevini tercih edebiliyorlar. Aksoydan'ın yaptığı çalışmada huzurevinde yaşayan yaşlılar evde yaşayanlara göre daha düzenli besleniyorlar. Kurumlarda 3 ara öğünün zamanında ve eksiksiz olarak hazırlanıp sunulması nedeniyle burada yaşayanların öğün sayılarının daha düzenli olduğu düşünülüyor. Yine hastalık sıklıklarına bakıldığında ise hastalıkların sıklığı kadınlarda yüzde 79,2, erkeklerde ise yüzde 75 ve kendi evinde yaşayanlarda bu oran yüzde 91,1 huzurevinde yaşayanlara göre daha fazladır.

Yaşanılan yer ile hastalık sıklığı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Kurum bakımına bir takım eleştiriler var. Nedir onlar? Aile dışında bir bakım biçimi olan kurum bakımını bildiği, alıştığı, hâkim olduğu, kendisini güvende ve özgür hissettiği, anıları ile beraber olduğu evinde yaşamaktan vazgeçmek durumunda kalan yaşlı huzurevinde çevre denetimini görel olarak yitirdiğinden yeni durumunu kabullenemeyerek uyum sorunları yaşıyor. Bunun dışında diğer yaşlılarla aynı ortamı paylaşmak zorunda kaldığı için sorunlar yaşıyor. Toplumsal hayattan soyutlanma söz konusu. Aile yakınlığı, sevgisi ve ilgisinden uzak, kamusal ekonomik maliyet; daha yüksek statü kaybına uğradığını söylüyor. Onun dışında, görevlilerle anlaşmak, kendisine bakım veren kişiler ile anlaşmakta zorluklar yaşayabiliyor. Yaşlıların gereksinimlerinin fark edilmesinde ve sorunlarının çözülmesinde aksaklıklar ve yetersizlikler var.

Önerilerimi sunup bitireceğim. Önerilerim: Toplumda huzurevleri konusunda genel olumsuz algı yaşlı bireyi ailesine yönlendirmektedir. Bir anlamda ailesine bağımlı kılmaktadır. Bunu engellemek için var olan farklı bakım modelleri incelenmeli ve sistemle bütünleştirilmelidir. Toplum içinde kendi ortamlarında yaşamaları için teşvik edilmeleri gerekmektedir. Yaşlıların bakımını sağlayan ailelerin desteklenmesi

ve sosyal yardım sağlanması gerekmektedir. Sosyal yardımlar sadece nakdi yardımlar ile kalmamalıdır. Yaşlıların yaşamını sağlık ve sosyal durumlarını güçlendirecek düzeyde olmalıdır. Yaşlılara yönelik maddi destek aktarım sistemi yerine destek sistemi tercih edilmelidir. Neden? Çünkü haneye giren para başka yerlere harcanmaması için. Evde yaşlı bakımı verebilecek bireylerin eğitilmesi ve istihdamına yönelik düzenlemeler yapılmalıdır. Geriatri ya da gerontoloji hemşireleri olmalıdır. Ve son olarak, yaşlı ailelere, yalnız yaşayan yaşlıya, yaşlının bakımını sağlayan ailelere yönelik bir hizmet yelpazesinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu hizmet yelpazesinde yaşlı dayanışma merkezleri, gündüz bakım evleri, gündüz bakım ve rehabilitasyon merkezleri gönüllü aileler, yaşlı apartmanı, yaşlı köyü, kısa süreli haftalık tam bakım uygulamaları, cep huzurevleri, evde destek sistemleri oluşturulmalıdır. Dünyada mavi bölge denilen Yunanistan, Japonya ve Sardinya Adası gibi beş bölgede insanların daha uzun yaşadığı söyleniyor. Peki, bizim ülkemizin mavi bölgeleri nereleri kapsıyor? Hangi bölge il veya ilçeler insanlar için yaşamaya daha elverişli? Tufan tarafından yönetilen 2017 Gerontoloji Araştırma Atlasına göre on yer belirlenmiştir. Yaşlılıkta yaşanılacak yer kriterleri örneğin doğal çevre sağlık memnuniyeti veya sosyal çevreye katılım gibi çeşitli kriterlerden oluşuyor. Bunlar Rize-Çamlıhemşin, Çanakkale, Ordu, Gököy, Afyon-Dinar, Sinop-Gerze, Artvin, İzmir-Urla, Kayseri-Develi, Bursa, Aydın ve Bozdoğan. Yani bunları şu nedenle söyledim. Buralarda yaşlılara uygun yaşlı apartmanları, yaşlı köyleri oluşturula bilir diye örneği verdim.

Sağlıklı ve huzurlu bir yaşlılık için beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

MESUT KINALI

Sayın Ardahan, ben de teşekkür ediyorum sağ olun.

Değerli katılımcılar; bu güzel konuşmalardan sonra bende toparlama babından bir hususu belirterek konuyu kapatmak istiyorum. Hepimizin bildiği gibi bir şeyin hak olarak verilmesi, tanınması ve hatta bahşedilmesi eğer o hak verilmediğinde talep etme ve gerektiğinde çeşitli vasıtaları kullanarak elde etme imkânı yoksa o hakkın hiçbir değeri yoktur. En zayıf ve kırılgan olarak kabul ettiğimiz bebeklerin bile haklarını elde etme imkânı bulunmaktadır. Çünkü ellerinde bulunan tüm dünyalıkları onların uğrunda feda etmeye hazır ebeveynleri var. Fakat ne yazık ki aynı ebeveynler yaşlandıklarında bırakın başkalarını üzerine titredikleri her şeylerini yollarına feda ettikleri evlatları tarafından bile terk edilebiliyorlar.

Şu hususu da belirtmek isterim ki; Batı menşeli kavramlar tıpatıp ülkemize uygulandığında çeşitli sorunlar ortaya çıkıyor. Bu uyumsuzlıklardan birisi de belki de en önemlisi, yaşlı hakları algısıdır. Batıda yaşlı hakları denilince sıkıntısız bir hayat sürmesi anlamına geliyor. Bu anlamda huzurevleri veya yeni anlamıyla bakım evleri inşa etmek bir bakıma onların haklarını da ödemek anlamına geliyor. Oysa bizim kültürümüzde bu yeterli değil. Onların maddi huzurun yanında manevi olarak da tatmin edilmesi gerekiyor. Yani sıcak yuvasının yanında torunlarını da sevebilmesi kucaklayabilmesi gerekiyor. Bu ayrımı daha somutlaştırabilmek için iki örnek vermek istiyorum ki kendi kültürümüzle batı kültürünü karşılaştırmak bakımından çok önemli. Hepimizin bildiği gibi bizim kültürümüzde ana babası sağ olan daima çocuktur. Ana-baba seksen yaşında evlatları almış yaşında da olsa onlar yine çocuktur, geçinmeleriyle barınmalarıyla ve rızıklarıyla ilgilenmeye devam ederler. Hatta kendi evleri yoktur, kirada otururlar ama çocukların ev sahibi olabilmesi için ellerindeki her şeyi hiç düşünmeden feda edebilirler. Kısacası evlatları onlardan kopuk dahi olsalar en ufak sorunları bile onlar için uykusuz geceler anlamına gelir. Batıda ise durum daha başkadır. Bu konuda bir anekdot aktararak durumu açıklamaya çalışacağım. 1997 yılında zamanın başbakanı ben müsteşar iken bir konuyu görüşmek danışmak için beni çağırmıştı. Odaya girdiğimde birkaç bakan ile sohbet ediyorlardı. Sohbet, kültür ve değerlerimiz üzerineydi. O zaman şunu anlattı; “Almanya’da doktora için bulunurken İngilizcede hostfamily dedikleri bir ailenin yanında kalıyormuş. Bir gün okuldan dönünce eve gelince evin içerisinde salonda büyük bir masa kurulduğunu ve masanın üzerinde de çeşitli pastalar, mumlar, içecekler ve yiyeceklerle donatıldığını gördüm. Ben şaşırdım ve tabi sordum bunun nedeni nedir? Dedi ki bana hitaben ya bu gün çok sevinçli bir günüm. Nedenini öğrenebilir miyim? Oğlum bu gün on sekiz yaşını doldurdu. E bunda sevinecek bu kadar ne var? Bu gün bir yükten kurtuluyorum. Oğlum on sekiz yaşını doldurduğu için ya bana kira ödeyecek yahut da çekip gidecek kendi başının çaresine bakacak.” İşte biz bu kırk elli sene öncesi Batı kültürü bizdeki kültür ise biraz önce anlattığım. Dolayısıyla bizim batıdan aldığımız değerleri monoton bir şekilde kendimize uyarlamaya çalışırsak bazen çatlaklar oluşuyor. Değerli katılımcılar şu hususu da itiraf etmemiz gerekiyor ki; küçük çekirdek aileye geçişle birlikte bizler de büyüklerimizi evlerden uzaklaştırmaya başladık. Fakat yaşlıları evlerden uzaklaştırmakla sadece onları kaybetmekle kalmıyoruz ne yazık ki yaşlıları hayatımızdan çıkartırken zengin tecrübelerini de kendimizden uzaklaştırmış oluyoruz. Böylelikle bizimle birlikte çocuklarımız da kaybediyor. Çünkü aile büyüklerinin olmadığı bir evde çocuklar da bu bilgelikten mahrum kalıyorlar. Oysa uzmanlara göre yaşlılarla yaşayan çocuklarda aidiyet duygusu daha fazla geliyor. Değerli dostlar ben daha fazla uzatmıyorum çünkü

vaktimizi de aştık. Ancak çok kısa olmak şartı ile üç tane soru alacağım ve sorular çok kısa olsun ve muhatabı da belki olsun lütfen. Buyurun.

ADEM ÇEVİK

Şimdi konuşmacılar Melek Hanım haricinde istatistiki bilgi verdiler. Çözüm önerileri Melek Hanım haricinde pek yoktu. Şimdi bir defa bizim darülaceze diye bir müessesemiz var. Acizler evi iken şimdi biz adına huzurevi dedik. Burada bir algı operasyonu var, bunu bir defa düzeltmemiz gerekir. Anne baba yanında kalıyorsa yani bir ailenin yanında kalıyorsa anne babamız, bu boşanma sebebi arkadaşlar. Yargıya göre ailemiz dağılmış oluyor kanuni düzenleme gerekir. Bunu da bir öneri olarak Avni Bey mi artık kim yaparsa? Sorularım ayrıca olacak mesela hapishanelerimizde istatistikler verilirken. Hapishanelerde mesela ne kadar yaşlılarımız var çeyrek asırdır kalan? 28 Şubat mağduru Ahmet Turan Kılıç gibi çeyrek asırlık kalan var ama adı Ahmet Türk olursa dışarı çıkıyor. Bununla ilgili de yaşlılarımıza sahip çıkmamız lazım. Evden bir kedi köpek atıldığında arkadaşlar 750 TL cezası var ama anne babamızı atarsak hiçbir cezai müeyyidesi yok. Hem yasal hem de ahlak anlayışını getiren çalışmalar yapmalıyız. Bunu İsmail Bey, Avni bey kim cevaplarsa? Mesela Altındağ ve sizin Almanya öneriniz Mesut Bey orada bir evde ailede kalıyor. Bizde bunu Türkiye'ye uyarlayabiliriz. Anadolu'dan İstanbul'a Ankara'ya gelen bir gencimiz kızsı veya erkekse orda kaldığında hem onunla bütünleşmiş olur hem de o yardımı oraya yapmış oluruz.

Bir de biz zaten çocuğumuzu kreşe gönderiyoruz. “Yavrum sende bizi büyüyünce huzurevine acizler evine gönder” diye. Bu anlayışı değiştirmemiz gerekiyor. Anneyi istihdam adı altında evden çıkarıyoruz. Ya o anne ile çocuk buluşturmasına yardım etsek diğer öğretmeni değil de, daha iyi olmaz mı?

PROF. DR. İSMAİL TUFAN

Evet, şimdi yaşlanma ve yaşlılığı farklı disiplinlerden ele alarak değerlendirmek gerekir. Öncelikle sizin burada bahsettiğiniz konu aile bütünlüğünün korunması ve bu süreçte yaşlanmak ve yaşlılık sürecinde kuşaklar arası diyalogun bir kuşaklar arası ça-

tışmaya dönüşmemesi için bazı girişimlerin yapılması gerekir diye adlandırdınız. Evet doğrudur, bunun için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımız gayet güzel modern çalışmalar yapıyor, uyguluyor ve bende çok başarılı olduklarını görüyorum. Bunun yanı sıra bizim yaşlanma ve yaşlılık dediğimizde kafamızda canlanan görüntü gerçeklik değildir. İnsan bir nesneyi olduğu gibi görebilme yeteneğine sahip değildir. O açıdan biz yaşlı dediğimiz zaman kimi tarif ediyoruz ve kimi anlıyoruz? Öncelikle bunu bilmemiz gerekir. Yaşlanma bir süreçtir evimizden çıktığımızda biraz daha gençtik ve şu an aradan üç dört saat geçti, biraz daha yaşlandık. Dolayısıyla devam eden bir süreç anne rahminde başlayan ve ilk kalp atışıyla devam edip ve son aldığımız nefesin verildiği bir nefes olarak, bu süre içerisinde kat ettiğimiz bir yolculuktur yaşlanmak. O açıdan yaşlanma ve yaşlılığı şöyle değerlendirmek gerekiyor toplumumuz açısından. Birinci nokta toplumumuz gençleşiyor, yaşlanma ve yaşlılık açısından gençleşiyor. Eskiden altmış yaşındaki bir insan kırk yıl önce öldüğünde çok iyi yaşamış diyorduk. Bu gün seksen yaşında vefat ettiğinde çok gençmiş diyoruz. Demek ki bizim yaşlılığa bakış açımız değişti toplumsal olarak. Ve burada şunu da ifade etmek istiyorum. Yaşlılık bireyin bir kaderi değil hepimizin sırtlanması ve üstlenmesi gereken bir sorumluluk. Yaşlılık hepimizin ortak sorunu ve insanlık tarihinde ilk defa yaşlanma olgusuyla karşı karşıya kalıyoruz. İkinci nokta ise, burada değerli katılımcılar da ifade ettiler, yaşlılık kadına özgü bakıyorsunuz bakım alanında kadın var yaşlı erkeğe bakıyor çocuğuna bakıyor burada mutlaka bir kadının rolünü görüyorsunuz yani yaşlılığın bir kadınsallaştığını kadına özgü bir süreç olduğunu görüyorsunuz. Üçüncüsü ise meslekten arındırılmış bir süreç olduğunu görüyorsunuz. Baktığınızda ne diyor hukuk bize? Yaşlı hakları açısından bu da bir ayrımcılıktır aslında. 65 yaşına geldiğiniz zaman diyor ki siz bütün tecrübelerinizi bir kenara bırakın artık dışarıdasınız dışardasınız diyor. Dolayısıyla yeni şeyler düşünmemiz gerekiyor. Acaba 65 yaşın üstündeki insanların bu bilgi tecrübe birikimlerini bu topluma nasıl ciddi ve önemli bir şekilde nasıl katarız, onu düşünmemiz gerekiyor. Dördüncüsü ise tekillleşme: Eşlerden biri vefat ettiğinde tek başına yaşayan veya bir ayrılık sürecinde dulluk döneminde tek başına yaşayan ve toplumda sayılarının hızla arttığı bir yaşlılar kesimi görüyoruz. Beşinci kısma baktığımızda ise dikkatli olmamız gerekiyor ileri yaş.

Seksen yaşın üstünde gelecekte ülkemizde 2030-2040 aralığında sokaklarda daha fazla seksen yaşında insanlarla karşılaşacağız, daha az beş yaşında çocukla karşılaşacağız. Dolayısıyla ileri yaşın getirmiş olduğu sorunlara şimdiden hazır olmamız gerekiyor.

O açıdan insan hakları açısından yaşlı hakları açısından ve bu insanların topluma katılımı açısından görmek gerekiyor. Sizin son sorunuza gelince Türkiye’de yargı bağımsızdır. Yargının vermiş olduğu karara herkesin riayet etmesi gerekiyor. Sağ olun.

MAHMUT TANAL

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurum Başkanına ve kurul üyelerine çok teşekkür ederim. Böyle aydınlatıcı bir konuyu masaya yatırdıkları için. Şimdi yaşlılar bizim baş tacımızdır. Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk yaşlılarla ilgili şöyle bir söz kullanıyor. Diyor ki; bir milletin yaşlı vatandaşlarına ve emeklilerine karşı tutum o milletin yaşama kuvvetinin en önemli kıstasıdır. Geçmişte çok güçlü iken tüm gücü ile çalışmış olanlara karşı minnet hissi duymayan bir milletin geleceğe güvenle bakma hakkı yoktur diyor. Şimdi bakıyoruz bu konu tartışılırken işin hukuksal yönü es geçildi. Neden es geçildi? Bu konuyu Anayasamızın 61. maddesi “Devlet yaşlılarını korur yaşlılara devlet yardımı ve sağlanacak diğer hakları ve kolaylıkları kanunla düzenlenir”. Zaten kanunla düzenlendiği için bakanlık kurulmuş durumda. Bakanlık temsilcisi keşke bu konularla alakalı kuruluş kanunun gayesinin esasen Anayasanın 61. maddesinde yer alan bu olayın sadece 2009 ve 2010’dan itibaren kutlandığı söylendi. Değerli arkadaşlar, Mevzuatlarda yer almadı ama genel ifadelerle sayın başkanımız açılış konuşmasında derken mevzuatlar ancak 1950 lerden sonra tartışıldı. Bu tartışma Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 2. ve 3. maddesinde tam anlamıyla ifade ediliyor. Nedir burada onurlu yaşam hakkı? 2. madde insanın onurlu yaşama hakkını koruyor. Onurlu yaşam hakkı bunun bir parçası. 3. madde ise işkence ve kötü muamele yasağı tam bunun pozitif kaynağı. Keşke bunu da tartışmış olsaydı. Ve son olarak bu korsan açıklamadan hemen sonra özür dilerim. Bakanlık temsilcisine sorum: Anayasamızın 104. maddesi tam konuyla bağlı işte yaşlılar ve bunamış olanlarla ilgili, engellilerle ilgili, yaşlılarla ilgili cezaları affetme bağışlama gibi bir yetkisi var. Anayasanın bu 104. maddesindeki bu yetkisini Sayın Cumhurbaşkanı bugüne kadar kullandı mı? Kullandıysa kaç yaşlı hakkında kullandı? Bu yaşlıların istatistiği var mı? Sizde isimleri var mıdır? Müracaat eden kaç kişi? Bunun bilgisini vererseniz teşekkür ederim.

AVNİ ÖZKAYA

Sayın Milletvekilim ve daha önceki soruyu yönelten kıymetli katılımcımız teşekkür ederim. Öncelikle bir hususu ifade etmek istiyorum. Bakanlığımız birçok konuda olduğu gibi yaşlı konusunda da çözümü aile görmektedir. Aile değerlerimizin yükseltilmesi toplumsal değerlerimizin yükseltilmesi sunumun en son slaytında da gözüktüğü üzere bizim hala en büyük avantajımız. Her insanın olduğu gibi yaşlı bireyin de aile içinde yaşaması, sevdikleriyle birlikte yaşaması, varsa sağlık, bakım, sosyal yardım gibi sorunlarının da aile ortamında giderilmesi bizim için temel esastır. Temel çözüm de bu şekilde şekil-

lenmektedir. Bu nedenle aile yanında destekle ilgili sosyal yardımlar, evde bakım uygulamaları, evde destek uygulamaları, evde sağlık hizmetleri bizim için önemli referans oluşturuyor ve bunların arttırılması yerel yönetimlerle birlikte sivil toplum kuruluşlarımızla üniversitelerimizle diğer paydaşlarımızla birlikte en üst seviyeye çıkartılması ve her yaşlımıza ulaşılması hedefimizdir, çözüm önerimizdir. Bu vesileyle bunları açma fırsatı verdiğiniz için teşekkür ediyorum. Sayın milletvekilimiz çok güzel ifade etti Anayasamızda yaşlı konusu hususen düzenlendi. Son olarak da 2010 yılında yaşlı konusunda yapılacak olan çalışmaların eşitlik ilkesine aykırı olamayacağı hususu dile getirildi. Bu çok önemli bir konuydu. Anayasada bu kadar açık ve net ifade edilmesi. Daha burada soruda ifade edildiği gibi yaşlılarla ilgili bazı özel kararların alınması gerekiyor. İşte af gibi konular tabi bakanlığımız bugüne kadar ihtiyaç edilen konularda bu konular ile ilgili adımlar atmıştır. Takdir edersiniz ki yaşlılarla ilgili 2022 sayılı yasanın uygulanmasından dolayı yaşlılarımızla ilgili geriye dönük ödeme, idari para cezası gibi konular gündeme gelmektedir. Bu durumda yaşlı bireylerin bunu ödeme gücünü dikkate alınarak, takdir edersiniz ki yaşlılığından dolayı bakıma muhtaç bireylerimiz olabilir, bununla ilgili kanuni düzenleme yapılmak sureti ile onlardan alınacak olan idari para cezalarından vazgeçilmesi yine aynı şekilde evde bakım ücretlerinin uygulanmasında da idari para cezalarından vazgeçilmesi uygulamaları gerçekleştirildi. Bütçe imkânları ve ihtiyaç doğrultusunda bunun haricinde ki diğer hususların da mutlaka değerlendirilmesi gereken hususlar olarak ifade etmek istiyorum. Şimdilik bu kadar teşekkür ediyorum sorularınız için.

AHMET TAŞ

Sayın başkan teşekkür ediyorum. Programın düzenlenmesi emeği geçen herkesi tebrik ediyor teşekkür ediyorum. Ahmet Taş Kayseri Gönüllü Kültür Kuruluşları Başkanı, Mazlum Der Şube Başkanı. Sayın başkanı iki gün önce Kahramanmaraş'ta idim. Bir arkadaşımız şöyle bir teklifte bulundu. Dedi ki şehir hastanelerinde yaşlı kimsesi olmayan insanlar var ölümleri de yaklaşmış ama bu insanlar yeterince doğru muamele göremiyorlar. Benim buraya geleceğimi bildiği için lütfen dedi bunu orada dillendirin yetkililerimiz duydun gereğini de yapsınlar.

Tabi yaşlılık hepimizin sonunda geleceğimiz nokta. Ama bugün cezaevlerimizde gerçekten birçok yaşlılarımız var. Bir kısmı ömür boyu hapse, bir kısmı farklı şekilde mahkûm olmuşlar. Sekiz doktordan cezaevinde kalamaz raporu olan insanların bugün ceza evinde tutulduğuna şahit oluyoruz. Kırk tane hastalığı var, elli tane hap kullanıyor. Sekiz doktordan heyet raporlu ama ceza evinde ayrıca. Cezaevinde uzun süre kalan yaşlı artık kimseye zararı veremeyecek anlaşılan insanların ölümlerini evde beklemeleri için devletimiz bir şey yapamaz mı diye düşünüyorum. 28 Şubat döneminin sanıkları olan o zamanın darbecileri yaşlı oldukları için cezaevine konmadılar. Aslında ömür boyu hapse mahkûm oldular. Burada bir adaletsizlik yok mu acaba? Yani milletvekilim de burada meclise bunu taşısınlar milletvekilim.

MAHMUT TANAL

Milletvekili söyledi 104. madde çok açık.

AHMET TAŞ

Çok teşekkür ediyorum gerçekten. Geçmişteki cumhurbaşkanlarımızdan Ahmet Necdet Sezer Bey 250 ye yakın yaşlı ve hasta mahkûm için bu yetkisini kullanmıştı.

MAHMUT TANAL

Bu da kullansın.

AHMET TAŞ

Bu niye kullanmıyor. Geçenlerde üç hasta için kullandığına şahit olduk. Bu insanlar illa ki cezaevinde ölmeleri şart mı? Bir kârımız mı var ondan bizim. Adalet böyle mi tecelli eder acaba? Biraz da Cumhurbaşkanımız duysun diye. Bir sivil toplum temsilcisi olarak burada dile getirmek istiyorum. Teşekkür ediyorum.

MESUT KINALI

Peki, bende teşekkür ediyorum. Önemli bir konuydu. Evet, bunun cevap verecek muhatabı olmadığı için yorumdu bu.

PROF. DR. VEDAT IŞIKHAN

Denetimli serbestlik denen uygulamamız.

Son dönemde olan ve toplum içerisinde olan rehabilitasyonu hedefleyen uygulamalar söz konusu. Bu yaklaşık 15 yıldır ülkemizde Adalet Bakanlığı tarafından uygulanmakta. Bu şekilde yani cezasının bitimine yakın olanlar denetimli serbestlik bürolarına giderek orada toplum içerisinde rehabilitasyonu ve cezaların çekimi söz konusu. O yüzden Sayın Cumhurbaşkanımızın değil ama bu yani affetme yetkisi her zaman söz konusudur.

MAHMUT TANAL

104. madde hocam.

PROF. DR. VEDAT IŞIKHAN

Ancak sizin sorunuza yanıt o zaten Adalet Bakanlığının bu şekilde mükemmel bir uygulaması söz konusu. Bunu bilginize sunmak isterim.

MAHMUT ERDEMİR

Öncelikle toplumda farkındalık olması adına Yaşlı Hakları Konferansı ve İstişare Komisyonu Toplantısının düzenlenmesinde emeği geçen sayın başkana ve ekibine teşekkür ediyorum. Benim sorum Avni Özkaya Bey'e: Özellikle ülkemizde yaşlıların oluşturduğu yaşlıların bir araya gelerek kurdukları sivil toplum kuruluşları var, emekliler dernekleri var, vakıfları var bu sorunların konuşulması ortak çözümlerin bulunması adını acaba bu kurum ve kuruluşlarla bir iş birliği yapılıyor mu? Bunu geliştirmek adına daha neler yapmayı düşünüyorsunuz?

AVNİ ÖZKAYA

Teşekkür ediyorum. Tabi yaşlı hizmetlerimizin yürütülmesi sürecinde muhakkak ki ilgili taraflarla birlikte sivil toplum kuruluşlarımız, üniversitelerimiz, yerel yönetimlerimiz ve diğer paydaşlarımızla birlikte çalışılması temel esasımız. Bu çerçevede Türkiye Emekliler Birliği ile çalışmalarımız halen devam etmektedir. Birçok konuda bir de bu yılın 2019 yılının Yaşlılık Yılı hususu Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından tensip buyurmuşlardır. Bu yıl içerisinde bakanlığımız uhdesinde 14 tane ilimizde bölgesel yaşlı refahı seminerleri gerçekleştirildi. Bu yaşlı refahı seminerleri sivil toplum kuruluşlarımız üniversitelerimiz yerel yönetimlerimiz ve diğer paydaşlarımızla birlikte gerçekleştirdik. Bu seminerler vesilesi ile hem ülkemizde ki mevcut durum hem de bizim bekleyen süreçle ilgili istişarelerimiz ve bilgilendirmemiz oldu. Bununla birlikte bakanlığımız uhdesinde tematik toplantılar yine bu yıl vesilesi ile ağırlık kazandı. Alzheimer gibi yaşlı hizmetlerle

ilgili teknoloji gelişmeler dijital dönüşüm gibi birçok konularda hem engelli bireyler hem de yaşlılarımızla birlikte tematik toplantılar gerçekleştirdi. Yine bu toplantılarda tüm taraflarla birlikte konuları istişare etmeye gayret gösterdik. Bu yıl bizim için yaşlı yılı ve tüm bakanlığımız enerjisini en üst seviyede bu alanda vermeye başladı. Ve bu hızımızı biz sivil toplum kuruluşlarımızla inşallah birlikte devam ettireceğiz. Bu vesile ile bunları açmaya fırsat verdiğiniz için teşekkür ediyor hayırlı günler diliyorum.

MESUT KINALI

Evet, değerli katılımcılarımız; oturumumuzu burada sonlandırıyorum. Konuşmalarımıza sundukları değerli katkıları için, sizlere de bizleri sabırla dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum. Umarım faydalı olmuştur. Teşekkür ediyorum.

YAŞLI HAKLARI KONFERANSI ve İSTİŞARE KOMİSYONU TOPLANTISI

02 ARALIK 2019, ANKARA

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURULU

YAŞLI
KONFERANSI
İSTİŞARE
KOMİSYONU
TOPLANTISI
02 ARALIK 2019

YAŞLI HAKLARI KONFERANSI ve İSTİŞARE KOMİSYONU TOPLANTISI

02 ARALIK 2019 - ANKARA

TIHEK

YAŞLI HAKLARI
KONFERANSI ve
İSTİŞARE KOMİSYONU
TOPLANTISI

02 ARALIK 2019 - ANKARA

TIHEK

OTURUM II

BİR AYRIMCILIK TÜRÜ OLARAK
YAŞLILARA YÖNELİK AYRIMCILIK

MEHMET EMİN GENÇ

Sayın Vekilim, kıymetli misafirler öncelikle ben de hepinizi hürmetle ve muhabbetle selamlıyorum. Saygıdeğer konuşmacılarımızı ve misafirlerimize Kurumum adına da şahsım adına da hoş geldiniz diyorum. İkinci oturumumuza başlayacağız biliyorsunuz. Bu oturumumuzun başlığı bir ayrımcılık türü olarak 'Yaşlılara Yönelik Ayrımcılık'. Birinci konuşmacımız Prof. Dr. Ayşe CANATAN Hanımefendi Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Anabilim Dalında görev yapıyor.

Özgeçmişini kısaca sizinle paylaşmak istiyorum. Konya doğumlu, 1986 yılında ODTÜ Beşeri Bilimler Psikolojisi Bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını 1989 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde, Sosyal Kültürel ve Ekonomik Statüde ki Yaşlıların Sosyal İlişkileri üzerinde çalıştığı doktorasını ise 1997 yılında tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde görev yapıyor. Sayın hocam sizinle başlayalım buyurun lütfen.

YAŞLILARA YÖNELİK AYRIMCILIK

PROF. DR. AYŞE CANATAN*

Evet, kıymetli hazirun.

Bu toplantının hazırlanmasında her türlü emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun böyle bir konuya parmak basması oldukça manidar. Biz birçok ayrımcılıktan söz edebiliyoruz ama burada yaşlılara yönelik ayrımcılığı ele alacağız. Şimdi burada iki ayrı ayrımcılıktan iki ayrı kavramdan söz

* Konuşmacının sunumu sırasında kullandığı slayt Ek-5'de yer almaktadır.

edeceğiz. Kavramlardan biri yaşlılık diğeri de yaşlı ayrımcılığı. Bu yaşlılık ilişkilerimizde ve tutumlarımızda ortaya çıkan bir durum bireyin yaşına bağlı olarak bir ön yargı içinde bulunmak yani onun kişiliği kişilik özellikleri kim olduğu falan dikkate alınmadan direk yaşına bağlı bir ön yargı ile yaklaşılmasıdır. Tabi yaş oldukça önemli modern toplumlarda da güçlü bir ayırıcı rolü var hemen kaç yaşındasınız diye sorarız, maalesef yaşı tutmuyor bu işe başvurmak için ya da işte indirimli bilet için yaşı müsait değil gibi cevaplarla karşılaşırız. Şimdi bu yaşcılığın kurumlaşmış şekli değil mi? İşe girerken belli bir yaşı geçirdik mi resmi kurumlara ya da işte eski adıyla 657 de devlet memuru olmak güçtür. Bunun gibi yaş ayrımcılığı ise çalışma ya da iş ortamında kendini gösterir. Bu özellikle yaşlılarda çok dikkat çeken bir durumdur. Çalışma hayatında yaşcılık kurbanı oluyor yaşlılar. Yaşı geldiği halde halen çalışıyor olmaları halen bir kadroyu işgal ediyor olmaları daha gençlerin ve diğer insanların hep dikkatini çeker. Genellikle iş yerlerinde ya da işte kadro sıkıntısı olan ortamlarda kurumlarda bir emekli olsa da bir yer açılabilir diye bakılır. Emekli olup gidenin arkasında boşalttığı alan çok kıymetli bir şekilde değerlendirilir.

Şimdi yirminci yüzyılda bu ayrımcılığı eşitlere eşitsiz muamele olarak tanımlıyoruz. Ne demek eşitlere eşitsiz muamele biz insan olarak hepimiz eşitiz ama yaşımızdan dolayı, belli özelliklerimizden dolayı bir eşitsiz muameleye maruz kalabiliyoruz. Burada yaşlılara yönelik ayrımcılığa baktığımızda yaşlılara yaşlı oldukları için ayrımcı davranılması onların olumsuz bir şekilde kategorize edilerek olumsuz ön yargı ile yaklaşılması sık karşılaştığımız bir şey. Bu yaklaşım yaşçı bir bakış açısı ile olumsuz bir ön yargıya neden olmaktadır. Yaşçı ön yargıların olumlu olanları da var olumsuz olanları da var. Bunlar topluma kültüre o topluluğun özelliğine göre değişmektedir. Fakat bu yaş ayrımcılığına baktığımızda bu yaş grubuna göre değerlendirmek içinde ya da dışarıda bırakmak çok ağır bir kelime ama bizden ya da öteki olmak. Toplumda bunu oldukça fazla yaşayan durumlar var ama bütün bunların içinde baktığınızda yaşlıların yaşadığı bu ayrımcılık ya da öteki olmak çok ağır geliyor. Geçmişte saygın bir birey olarak toplumda yaşamını sürdürürken birdenbire bu saygınlığın yitirilmesi yaşlı olduğu için yaşlının bu saygınlığını yitirmesi çok anlaşılır da gelmiyor aslında baktığınızda ama böylede devam ediyor. Yaşlı ayrımcılığı terimi gerontoloji çalışmaları içinde ilk defa 1969 yılında Amerika ulusal yaşlılık enstitüsü başkanı Robert Butler tarafından kullanılan bir kavram olup yaşlı insanlara yönelik bir ayrımcılık, ırk ayrımcılığı ya da cinsiyet ayrımcılığı gibi eyleme dönüşebilen bir ideoloji türü olarak tanımlanmıştır. Yaşlı ayrımcılığı ileri yaştakilere yönelik ön yargıyı tutum ve davranışlar aracılığı ile ifade eden bir terimdir. Burada özellikle çalışma hayatı çok fazla öne çıkıyor. Orada yaşadıkları olaylar yaşlıları çok sıkıntıya sokan durumlardır. Bu yaşcılık ya da ageizm kavramı diğer ayrımcılıklar-

dan da farklıdır. Mesela ırk ve/veya cinsiyet ayrımcılığına ilişkin tutum ve eylemleri bulunan bir kişi kendi ırkının ya da cinsiyetinin değişmeyeceğinden emindir. Ama yaşlı ve yaşlılara karşı olumsuz tutumları olan kişi bir yaşam döngüsünün içinde ilerlerken bununla karşılaşılıyor yani ömrü yeterse bütün gençlerde bu yaşlılık ile bir gün yüz yüze geleceklerdir. Dolayısıyla tabi bu bakımdan anlaması biraz güç toplum içinde baktığımızda. Nasıl gelişti diye soracak olursak geçmiş toplumlarda belki bunun bir önemi yoktu çünkü insanlar çok uzun yaşayamıyordu. Bu 19. Yüzyıla gelene kadar çok ender insanlar 60'lı 70'li hatta daha ileri yaşlara kadar yaşayabiliyorlar ama sıradan toplumun insanların ortalama ömrü 40 ile 50'nin üstüne pek geçmiyordu. Sanayi Devrimi ve teknolojik bilginin tecrübeye dayalı bilginin yerine geçmesi ile kuşaktan kuşağa aktarılan iş yapma bilgi ve becerisinin işe yaramaz hale gelmesi usta çırak ilişkisinin bozulmasını gösteriyor. İkinci faktör bilgi aktarım teknolojisinin çok hızlı değişmesi ve bu değişime yaşlıların ayak uyduramayarak dışarıda kalması. Üçüncüsü ise kırdan kente göçler nedeniyle yaşlıların kente kolayca uyum gösterememesi. İşte doğduğu büyüdüğü yerden kalkıp kırı bırakıp ya da köyü bırakıp kente gelmesi onlar için son derece acı oluyor. Bir çalışma sırasında balkonunda otururken yaşlı şey demişti 'Burasıda modern bir hapisane açık havada ama dışına çıkamıyorsunuz demirlerin dışına geçemediğiniz bir yer olarak belirtmiştir. Yaşlıların tüketim toplumu değerlerine sahip olmaması ve medyadaki olumsuz sunuluşları emekliliğin bir çöküş olarak değerlendirilmesi. Burada tabi 20. Yüzyıldaki yaşlılık teorilerinin yaşlıya, yaşlılık dönemine nasıl baktıkları teorik olarak nasıl anlaşıldıkları da işin içine girmekte.

Geleneksel toplumdan modern topluma geçerken yaşlıların değer kaybına uğraması birinci basamak oluyor. Modern toplumda herkes yaşlılara hem ön yargı ile yaklaşıyor hem de zedelenen itibarın güçlendirilmesi için bir takım çalışmalar yapıyor. Bir önceki oturum da konuştuk yaşlılar işte aile çekirdekleştirdi, yaşlılar çekirdek ailenin dışında kaldı. Biz sonra onları tekrar çekirdek ailenin içine alarak aile değerlerini kuşaklar arası ilişkilerle birleştirmeye çalışıyoruz. Şöyle bir durum aslında hani büyüdü bozulmuş dünyaya yeniden bir büyü kazandırmak gibi bozulan ilişkileri yeniden tesis etmeye yönelik bir yaklaşım. Ne kadar gerçekleşir açıkçası biz bu işin içinde çalışanlar olarak çokta bunun kolay olmadığını görüyoruz. Çünkü bugünkü büyük şehirlerde metropol yaşamında bir arada yaşamının gerekleri mekânsal düzenlemeleri bile hiç yeterli değil. Dolayısıyla belki aile evin içinde değilse bile yakın mekânlarda olabilecek bir takım düzenlemelerin yapılması gerekiyor. Bu manada da inşaat üreticilerinin ev üreticilerinin bu konuda çok bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünmekteyim.

Şimdi yaşlı ayrımcılığının nedenlerine baktığımızda bu toplumdan topluma değişiyor. Günümüz toplumlarında ki bu teknoloji yoluyla hızla küreselleşen toplumlarda bu modern toplum özelliklerinin ve bireyselleşmenin göçün fırsat eşitsizliklerinin işsizlik istihdam sosyal güvence gibi sosyal sorunların artması çeşitli ayrımcılık konularını da gündeme getirmektedir. Biz tabi burada yaşlıya olanı konuşuyoruz ama çok sık dile getirdiğimiz kadın ile ilgili ayrımcılık da var. Bu işte istihdam, işsizlik ve göç ile gelen fırsat eşitsizlik ve sosyal güvence gibi konular kadınların da mağdur olduğu bir durumdur. Burada belki eskisi kadar dillendirmiyor olsak da dezavantajlılar grubu içinde kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler diyerek hepsinin de adını sayabiliyoruz. Burada tabi yaşlıların şanssız olduğu konular birazda çok hızlı geçen bir toplumsal değişim ve dönüşüm süresince çok aşırı etki altında olmaları olabilmektedir. Belki bir elli sene sonra bu kadar acılı bir yaşam ya da ruhsal durum ortadan kalkacaktır. Yaşlı nüfusunun hızla artması emeklilik maaşları, sağlık harcamaları, bakımları ve iş gücünde yer almaları toplumda gençler arasında yaşçı bir kalıp yargının gelişmesine yol açmaktadır. Şimdi bunlarla ilgili Amerikalı bir gerontolog olan Palmor, yaşlı ve yaşlıya karşı ön yargıları ve bu ön yargıları çürütecek 10 tane gerçeği göz önüne sunmuştur. Birincisi yaşlıların çoğu hastadır veya sakattır diye toplumda bir ön yargının olduğunu söylüyor. Yirmi yılı aşkın süredir yapılan araştırmalar sonucunda 65 yaş ve üstü yaşlıların yüzde 75'inden çoğunun aslında normal etkinlikleri devam ettirecek kadar sağlıklı oldukları görülüyor ki zaten bakıma muhtaçlık 80-85 yaşından sonra ortaya çıkan bir durum olarak karşımıza geliyor. Yaşlıların cinsel durumları ile ilgili ön yargılar var bunların da doğru olmadığının bir takım çalışmalar ile bu konuda çalışan Master ve Jansen çalışmalarına dayanarak bunu da belirtiyor. Üçüncüsü yaşlılar çirkindir dolayısıyla kadınlar yaşlanınca çirkinleşmekten korkar diye bir ön yargı vardır. Bu tamamen Amerikan kültürüne ait bir ön yargıdır. Aslında doğu kültürlerinde örneğin Japonya da gümüş renkli saçlar ve kırışıklıklar bilgeliliğin belirtisi olarak hayranlık uyandırabilen bir yaşam birikimi olarak karşımıza çıkıyor. Yaşlılıkta akıl, zihinsel yetenekler, öğrenme ve hatırlama azalır deniyor. Yine yapılan çalışmalar da gençler ile arasında ki farkın kaynağı hastalık, motivasyon düşüklüğü ve öğrenme tipi gibi nedenlerden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu durumda da yaşlıların en çok yüzde 20'sinde uzun bir geçmişe yönelik hafıza kaybının olduğu görülmüştür. Aslında hafızalarının geçmiş ile bugün arasındaki bağlantıları oldukça iyi devam etmektedir. Yine akıl hastalıkları yaşlıların çoğunda kaçınılmazdır ve tedavi edilemez diye bir ön yargı var. Burada da yine sadece yüzde 10'undan daha azında akıl hastalığı bulunduğu tespit edilmiş. Yaşlılar işe yaramazlar fiziksel veya zihinsel hastalıkları nedeniyle sakattırlar ve çalışmayı bırakırlar az bir kısmı çalışsa da verimsizdir diye bir ön yargı var. Yaşlıların çoğu aslında gençler

kadar etkin çalışabilir. İş değiştirme, iş kazası ve işe gelmeme oranları da gençlerden daha az olarak bulunmuş. Yaşlılar yalnız yaşarlar ve sosyal olarak yalıtılmışlardır ön yargısı var. Yaşlıların çoğu yani yüzde 90'dan fazlası aileleri ile birlikte yaşamaktadırlar, arkadaşları ve komşularıyla ilişkilerini sürdürmektedirler. Şimdi yine bu çok ileri yaşlarda yalnız kalmaları yalıtılmış olarak kalmaları söz konusu yoksa diğer durumda sosyal ilişkilerini sürdürmekte. Yine yaşlıların genelde ya yoksul olduğu ya da zengin olduğu sanılıyor. Ancak yaşlıları yoksul sananların oranı çok daha yüksektir. Amerika'da yaşlıların yüzde 11'i yoksulluk sınırının altında iken yüzde 27 ise yoksulluk sınırında yoksuldur. Yalnız yaşayan 72 yaş ve üzerindeki Amerikalı kadınların yüzde 64'ü yoksulluk sınırın çok üstünde gelir sahibidir. Tabi bu o ülkeye mahsus bir bulgudur ama tamamı içinde bir ön yargı geliştirecek kadar da bir durum olmadığını bilmek gerekir. Hasta, yetersiz ihtiyaç, işe yaramaz, yalnız yaşayan ve yoksul yaşlı çoğu kişiye göre depresyondadır. Yani yaşlıların çoğunun depresyonda olduğu bilgisi var. Yaşlılarda majör depresyon gençlerdekiye göre aslında daha azdır. Ancak yüzde 60'a yakınının günlük işlerini etkileyecek ölçüde bir depresyon geçirdikleri sanılmaktadır. Yine yaşlılarda intihar oranının diğer yaş gruplarına göre daha yüksek oluşu depresyonun bu grupta önemini arttırmaktadır. Geçmişte hakikaten sınırlıydı belki ama yaşlılarda intihar oranının giderek yükseldiği ile ilgili veriler oluşmaya başladı. İçinde bulundukları durumdan kurtulmak için ama bu da yine ülkelere ve toplumlara göre değişiklik göstermektedir. Yaşlıların kendileri yararına olacak biçimde politik güçleri vardır diye bir ön yargı mevcut. Yaşlıların oy veren kesim içindeki oranı yüzde 15 düzeyinde, grup halinde bir partiye yönelmezler ve politik güçleri de sanılandan aslında da az durumdadır. Şimdi yaşlılarla ilgili ön yargılara baktığımız da hepsinin de geçerli olmadığına yaşanan kültürün bunda çok önemi olduğuna dair oldukça çok veri mevcuttur. Mesela, ülkemizde özellikle içinde yaşadığımız kültür yaşlıları aciz olarak kabul ediyor ve onları hiç kendini geliştiremez olarak görüyor çünkü bizim 65 yaş ve üstü nüfus grubumuzun büyük bir kısmı özellikle ileri yaş dediğimiz 75 yaşın üzerinde olanlar arasında okuma yazma bilmeyenlerin oranı çok yüksek. Bu grubun çoğunluğunu da yaşlı kadınlar oluşturmaktadır. Yaşlı, okuma yazma bilmiyorsa bugün ki teknolojiye özellikle gündelik hayatın içinde kaçınılmaz olan teknolojiye ayak uydurmaları çok zor olmaktadır. Çoğu yaşlı bu nedenle tek başına yaşayamıyor çünkü ocağı yakamıyor, fırını kullanamıyor, telefon/cep telefonu ile haberleşemiyor ya da banyo yapacak şofbeni yakamıyor vb. Bunun gibi bir takım problemlerle karşı karşıya kaldığı için de zorluklar içinde yaşayamaya çalışıyor. Aslında yaşlıların büyük bir kısmı eğer eğitim problemi veya ileri düzeyde demans sorunu yok ve kendi işlerine de ayakta görebilecek halde ise hayatını tek başına sürdürebiliyor. Bir başkasına bağımlı olmadan yaşayabiliyor.

Yaşlı ayrımcılığı gençlerin ve orta yaştakilerin güçsüzlük, işe yaramazlık, hastalık ve ölüm ile ilgili korkularının dışavurumudur. Medya da gençliğe, bedensel güzelliğe ve cinselliğe önem verilmesi, medyada yer alan konuların gençler ile ilgili olması ve hep gençliğin ön plana çıkarılması yaşlı ayrımcılığını körüklemektedir. Ayrıca, içinde yaşadığımız toplum ilk kurulduğundaki üretime yönelik bir sanayi toplumu değil artık bir tüketim toplumu olmasının da bunda çok etkisi var. İnsanların tükettikçe var oldukları bir sistem içinde yaşadıklarını ve bu tüketim sisteminin sürdürülebilmesinin de en iyi tüketicileri bulmasıyla mümkün olduğunu biliyoruz. Çünkü yaşlılar iyi tüketiciler değil çok tecrübeli oldukları için geçmişten gelen tecrübeleri oldukları için gençler gibi öyle düşünmeden tüketim yapacak durumda değiller.

Şimdi yaşlılar ile ilgili yapılan araştırmaların çoğunun huzurevi, bakımevi ve hastane gibi mekânlarda bulunan yaşlılar üzerinde yapıldığını görüyoruz. Bu araştırmalar toplumun yaşlıları sürekli bakıma muhtaç olarak algılamasına neden oluyor. Oysa yaşlıların yüzde 5'i bakım evlerinde yaşıyor. Biz kurumlarda topluca yaşlıların bulunduğu yerlerde araştırma yaptığımızda hep bakım evinde yaşayanlar ya da hasta olup hastanede bulunanlar gibi belli bir grup üzerinde çalışma yapıyoruz. Dolayısıyla da depresyon, hastalık gibi sıkıntılarla ilgili veriler daha fazla ön plana çıkıyor.

Bu etkenler nedeniyle yaşlılara yönelik ayrımcılık oluşmakta ve gençler de kendilerini yaşlılardan soyutlayarak ölümü de kendilerinden bir şekilde uzak tutmaya çalışmaktadırlar.

Ben bu arada bir bilgi paylaşmak istiyorum sizlerle.

Malumunuz Antalya Akdeniz Üniversitesinde Sayın Profesör Doktor İsmail TUFAN hocanın önderliğinde bir 60 artı tazelenme üniversitesi açıldı. Bu üniversite dalga dalga yayılıyor. Şu anda sekiz üniversite de tazelenme üniversitesi programı başladı. Biz de Ankara'da ilk olarak Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesiyle protokollerimizi yaptık ve bu programı başlatıyoruz. İnşallah 2020-2021 eğitim öğretim yılında tazelenme öğrencilerini üniversitemize bekliyoruz.

MAHMUT TANAL

Hangi konularda, hangi bölüm ve fakültelerde açıyorsunuz?

PROF. DR. AYŞE CANATAN

Ben edebiyat fakültesi sosyoloji bölümündeyim bizim fakültemizde açılacak çünkü fakültemizin binası yenidir, engelsiz bir binadır ve yer sorunumuz yoktur.

MAHMUT TANAL

Biz de üye olabilir miyiz? Kayıt yaptırabilir miyiz?

PROF. DR. AYŞE CANATAN

Evet, 60 yaşın üstündeki herkes tazelenme üniversitesine kayıt yapabilir. İlk etapta belki 50 artı da yapabiliriz ama bu üniversiteye kayıt olma konusunda belli kuralları-mız da var kayıt olan öğrencilerden hiçbir ücret talep etmiyoruz. Hocalar da ders veren hocalar da hiçbir şekilde bir ücret almadan gönüllülük esasına göre ders veriyorlar. Ko-nulara baktığımızda konular çok çeşitli tarihten arkeolojiye, sosyolojiden psikolojiye, sağlık bilgilerinden yemek pişirmeye kadar pek çok konumuz var ama burada iki tane konu çok önemli, kadınlar için çivi çakma ve evde tamirat yapma dersi erkekler için de örgü örme dersi zorunlu olarak verilecek.

CEMİL KILIÇ

Mezunlar kolay iş bulabiliyor mu?

KATILIMCI

Hocam formatın dışında ama biraz iç geçirerek burada kendi aramızda da konu oldu, özellikle yaşlılara yönelik ön yargıları Amerika üzerinden söylediniz acaba bizim toplumumuzun içinde yaptığınız araştırmalar var mı?

PROF. DR. AYŞE CANATAN

Bizim toplumumuzda ben bu sunumu hazırlarken yapılmış çalışmaların aşağı yu-karı hepsine baktım çalışmaların büyük bir çoğunluğu hemşirelik fakültelerinde ya-pılmış çalışmalar hep hemşirelik öğrencilerinin ya da işte sahada çalışan hemşirelerin yaşlılara karşı olumlu ya da olumsuz tutumlarına yönelik şekilde çalışmalar yani söyle-dik ya hep hastane çevresinden gelen çalışmalar. Biz de henüz çalışma sayısı çok değil ama ben 1999'da çıkan bir eserden aldığım on tane ön yargının verilerinin az çok bizi de karşıladığını bir sosyolog olarak düşünmekteyim. Ancak, bizim kültürel farklılık-larımızdan dolayı farklı ön yargılar ve farklı ilişki bağlamları da bizde ortaya çıkıyor. Belki onların üzerinde durmak lazım. Bizde mesela bir gelin kaynana ilişkisi var ya da damat kayınpeder ilişkisi bunların geçmişten beri yine ön yargılar ile geldikleri için değiştirilmesi çok kolay değil. Yani biz aile içinde gelini kolayca ötekileştirebiliriz ya

da kayınvalideyi veya damadın annesini çok kolayca ötekileştirebiliyoruz bunlar bizim kendi öz kültürümüzün içinden geliyor. Dolayısıyla bunların da belki birazcık tamir edilmesi biraz da güncel yaşantıya ayak uyduracak şekilde insanların kabul alanlarını biraz genişletmeleri lazım. Bir önceki konuşma da sayın başkanım evlere öğrencileri alıp evlerde onları pansiyoner gibi barındırmaktan söz etti. Bizim aile yapımız bunu çok kabul etmez çünkü biz içimize çok açık ama dışımıza da bir o kadar kapalı bir yapıya sahibiz. Ancak bir akrabalık bağlantımız içinde bunlar gerçekleşebilir. Dolayısıyla da yeniden bir şeylerin inşa edilmesi gerekiyor dediğim gibi evlerin, içinde yaşanılacak konutların bile inşa edilmesi gerekiyor.

Çok teşekkür ederim.

MEHMET EMİN GENÇ

Hocam çok teşekkürler. Evet, Cemil Abi'nin de söylediği gibi Amerika toplumundan alınmış verilerdi. Herhalde bizim toplumumuzda da aynı ön yargılar söz konusu ve telafisi için ne gerekiyorsa yapılacaktır. Çok teşekkürler tekrar. Saygı değer misafirler ikinci konuşmacımız Prof. Dr. Dilek Baybora Hanımefendi Anadolu Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyesi. Konu başlığımız İstihdamda Yaşlılara Yönelik Ayrımcılık. Hocamızın öz geçmişini sizinle paylaşayım. İlk, orta ve lise öğrenimini Eskişehir'de tamamlamış. Uludağ Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi Endüstri İlişkileri bölümünden mezun. Yüksek lisans ve doktorasını Anadolu Üniversitesinde yapmış. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının resmi arabulucusu, Anadolu Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünde İş ve Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı Başkanıdır ve Anadolu Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, İş Sağlığı ve Güvenliği alanlarında yayınlanmış çeşitli eserleri vardır. Hocam buyurun süremiz on beş dakika. Ben Mesut Abiye göre birkaç dakika daha fazla vereyim konuşma için.

İSTİHDAMDA YAŞLILARA YÖNELİK AYRIMCILIK

PROF. DR. DİLEK BAYBORA

Sayın Milletvekilim, değerli Başkan, değerli konuklar herkesi saygı ile selamlıyorum. Şimdi özellikle Türkiye’de nüfusun hızlı bir şekilde yaşlandığı bir ortamda böyle bir konunun gündeme gelmesi konferansın düzenlenmesi nedeniyle emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum. Şimdi bir kere kişiler yaşadıkları ailelerden ve toplumdan gelen çeşitli bilgilere sahipler ve sahip oldukları bu bilgilerle diğer kişilere farklı şekilde davranabiliyorlar. Yani bu farklı şekilde davranma bunların kişisel özellikleri cinsiyetleri ırkları nedeniyle olabilir ya da belirli sosyal gruplara üye olmaları nedeniyle, siyasi görüşleri veya dini inanışları nedeniyle gerçekleşebilir. Ki biz buna ayrımcılık diyoruz.

Ayrımcılığa baktığınız zaman ister kişisel özellikleri nedeniyle gerçekleşmiş olsun. İsterseniz belirli bir sosyal gruba üye olmanız nedeniyle gerçekleşmiş olsun. Temel olarak bir insan hakkı ihlali olarak karşımıza çıkıyor çünkü kişilerin insan haklarından eşit bir şekilde yararlanmasını engelliyor. Ayrımcılık, geçmişi oldukça eski ve yaygın bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tabi ayrımcılığın çok çeşitli temellere dayalı olarak yapılabilmesi mümkün bunlardan bir tanesi de yaş. Yaş ayrımcılığı dediğimiz zaman kişilerin yaşları nedeniyle ayrımcı davranışla karşılaşmaları söz konusu. Burada bu yaş ayrımcılığı gençlere karşıda yapılabilir. Yaşlılara da karşı yapılabilir. Ancak bunlardan yaşlıların daha fazla etkilendiğini görüyoruz. Yalnız burada yaş ayrımcılığını diğer ayrımcılık türlerinden ayıran bir fark söz konusu çünkü burada gençler yaşlılara karşı yaşlılar gençlere karşı bazı ön yargılara sahipler. Gençler; yaşlıların kolay öğrenemediklerini, iletişim teknolojilerini kolay kullanamadıklarını, esnek olmadıklarını düşünüyorlar. Yaşlılar da gençlerin bilgilerinin eksik olduğunu, tecrübelerinin eksik olduğunu düşünüyor. Yani karşılıklı ön yargılı tutumlar var. Fakat burada şöyle bir fark söz konusu bugün yaşlı olanlar geçmişte gençti bugün genç olanlar ileride yaşlı olacaklar. Yani bu iki grup her ikisini de deneyimlemesi söz konusu. Ayrımcılığın çeşitli alanlarda ortaya çıkması söz

konusu bunlardan bir tanesi çalışma ilişkileri olarak karşımıza çıkıyor. Çalışma hayatında yer almak sadece bize ekonomik bir güvence sağlamıyor. Bunun dışında size sosyalleşme ve sosyal güvence imkânı sağlıyor. Geleceğinizi garanti altına almanızı ve hayatınıza yön vermenizi sağlıyor. Dolayısıyla da modern toplumların bir vazgeçilmezi haline gelmiş durumda. Öte yandan çalışma hayatı çok dinamik bir yapıya sahiptir. Bugün çalışma hayatında yapay zekâların veri toplayan makinaların kullanıldığı Endüstri 4.0'dan ve buna bağlı olarak Toplum 5.0'dan bahsediliyor. Çalışma hayatında iletişim teknolojileri hızlı bir şekilde değişiyor. Bilgi yenileniyor işte esnek çalışma modelleri söz konusu oluyor. 24 saat her yerden çalışabilirsiniz ve işveren sizi her yerden çalıştırabilir bir halde. Dolayısıyla bilginin son derece akışkan olduğu, değişken olduğu bir çağda yaşıyoruz. Ve bu kadar hızlı bir değişimin olduğu bir ortamda da kişilerin iş bulabilmeleri için kendilerini yenilemeleri, bilgilerini yenilemeleri sürekli olarak geliştirmeleri gerekiyor. Tabi buradan şuraya geliyoruz. Bugün işte ben açıkçası kişisel olarak yaşlanma kavramını kullanmayı çok sevmeyen birisiyim yaş almayı daha doğru buluyorum. Çünkü doğduğumuz andan itibaren takvimsel olarak hepimiz yaş alıyoruz. Dolayısıyla da bu yaş almış kişilerin olumlu bir nitelik olarak tecrübeli oldukları ifade ediliyor. Ama çalışma ortamının bu kadar dinamik yapısı içerisinde bilginin ve iletişim teknolojilerinin sürekli yenilendiği bir ortam olan işte ne yazık ki tecrübe eski anlamını ve önemini yitirmeye başlıyor. Rekabetçi çalışma ortamının ve krizlerin olduğu bir ortamda işe alımlarda, çalışma ilişkilerinde ve işten çıkarmalarda yaş belirleyici bir unsur haline geliyor. Önce ifade edildiği gibi Dünya Sağlık Örgütü 65 yaş sonrasını yaşlı olarak ifade ediyor. Ama işverenler yaş almış işçileri işe almak konusunda isteksiz davranıyorlar mesela Kelly Services'ın Türkiye'yi de kapsayan uluslararası bir araştırmasına göre var Türkiye'deki işverenler nispeten daha az deneyime sahip olan, sosyal hakları fazla önemsemeyen ve daha az ücrete çalışabilecek kişileri tercih ediyorlar. Ve özellikle de baktığımız zaman benim özel sektörde çalışan arkadaşlarım da bunu yaşadılar. Ne yazık ki, 40-45 yaşlarındaki işçiler çalışma hayatına tutunabilmek konusunda çok büyük sıkıntı yaşıyorlar. Çünkü bu yaşa geldikleri zaman belirli pozisyonlara gelmiş oluyorlar. Ücretleri sosyal hakları çok iyi seviyeye gelmiş oluyor. İşverenler, bunları daha düşük haklar ve daha az ücretle çalışabilecek olanlarla değiştiriyorlar. İş gücü piyasasından çıktıktan sonra yeniden aynı şartlarda iş bulabilmeleri çok zor oluyor. İş bulmasalar da çok daha düşük şartlara razı olmaları ne yazık ki söz konusu olabiliyor.

Konuya sektörel bazda da bakmak gerekiyor. Mesela üniversitelerde biz bu açıdan şanslıyız. Bilgi, deneyim ve tecrübe ile çok uzun yıllar bu mesleği yapabiliyorsunuz.

Medya gibi gençliğe ve güzelliğe önem veren sektörlerde 40-45 yaşında ki kişilerin hala piyasadan ayrılmadığı hala çalışmaya devam ettiği şeklindeki ne yazık ki ifadelerle karşılaşılması söz konusu olmaktadır. Burada çalışma hayatında yaş almış kişilere yapılan ayrımcılıkta iş başvuruların reddedilmesi, sınırlı istihdam olanakları, işte ücretlerinde azaltılmaya gidilmesi ve ilk önce onların işten çıkarılması gibi uygulamalar ne yazık ki söz konusu oluyor. Bir de hem işverenlerde hem de çalışanlarda kişilerin ne zaman emekli olması gerektiğine dair bir algı var bu algıda ne yazık ki yaş almış işçileri iş gücü piyasasının dışına itilmesine neden oluyor. Ama burada şöyle bir durum söz konusu hem dünyada hem Türkiye’de ortalama yaşam süresi uzuyor. Ortalama yaşam süresi uzadığı zaman sosyal güvenlik sistemlerinin varlıklarını devam ettirebilmeleri için emeklilik yaşının arttırılması gündeme geliyor. Bir taraftan bu kişiler 40-45 yaşına geldikleri zaman iş gücü piyasasında iş bulabilmekte eğer piyasadan ayrıldılarsa yeniden iş gücü piyasasına girebilmekte zorluk yaşıyorlar. Çalışanlar işlerini korumakta çok büyük zorluklar yaşıyorlar. Ama diğer taraftan baktığınızda bunların emekli olabilmeleri için de belirli bir yaşa gelmeleri gerekiyor dolayısıyla kendi içerisinde birkaç sorunun ortaya çıkması söz konusudur. İşverenler nelerden şikâyet ediyorlar bu yaş almış işçilere yönelik olarak bir kere eğitimlerinin düşük olduğunu, bilgilerinin eskidiğini söylüyorlar. Gerçekten öğrenciler artık lisans mezunu olmayı biraz da iş gücü piyasasında iş bulamadıkları için yeterli görmediklerinden hepsi yüksek lisans yapmaktalar. Yine bu sebeple birkaç yıl içerisinde hepsi doktoralı hale gelecektir. Dolayısıyla piyasada yaşı daha ileri yaşta olan bu çalışanlar onlarla kıyaslandığı zaman eğitim seviyeleri çok daha düşük kalıyor. Bunun dışında esnek olmadıkları, bilgi iletişim teknolojilerini kullanmaktan korktukları ve kullanmaya çok istekli olmadıkları işverenler tarafından dile getirilen şikâyetler arasındadır. Ayrıca, mesleğine ilişkin yenilikleri takip etmek ve bilgi iletişim teknolojileri takip etmek konusunda eksiklikleri olanlar ne yazık ki piyasada tutunmakta zorluk yaşıyorlar. Şimdi işverenlerin böyle olumsuz yararıları var ama literatüre baktığımız zaman hocam da söyledi biraz önce bir kere yaş almış işçilerin daha fazla ürettikleri, daha az devamsızlık yaptıkları, daha az iş kazasına uğradıkları ve daha az iş değiştirdikleri bilinmektedir. Yaşın ilerlemesiyle verimlilikte bir azalma olduğuna dair her hangi bir bulgu elimizde yoktur. Amerika’da yapılan bir araştırma 17-24 yaş arasında olanlar ile 65-75 yaş arasında olanların öğrenme kapasitesinde her hangi bir fark olmadığını ortaya koydu. Demek ki yaş almış kişilerin yeni bilgileri öğrenme ve kendilerini yenileme konusunda teşvik edilerek mutlu edilmeye ihtiyaçları olduğu karşımıza çıkmaktadır. İşverenler bu yaş almış kişileri eğitmek konusunda isteksizler çünkü onlardan daha kısa süre yararlanacaklarını düşünüyorlar. Bu nedenle de baktığımız zaman bazı eğitimlere seminerlere ne yazık ki bunların

katılımlarının işveren tarafından engellenmesi söz konusu olmaktadır. Şimdi bu yaş almış işçilere karşı olumsuz yargı ve tutumlardan dolayı uzun süre iş gücü piyasasında kalamamaları sebebiyle yaş ayrımcılığı düzenlemelerine ihtiyaç duyuluyor çünkü bu kişiler çalışma hayatında yer alamazlarsa bu onların yoksulluğuna ve sosyal olarak dışlanmasına neden olmaktadır. Birleşmiş Milletlerin, Avrupa Konseyinin, Avrupa Birliği'nin, ve ILO'nun yaptığı ayrımcılığa karşı düzenlemelerin bazısında yaştan doğrudan doğruya bahsedilirken bazısında “vb. sebepler” ifadesi kullanılıyor. Eğer yaştan bahsedilmediyse ve benzeri ifadeleri yer alıyorsa biz bunun yaşı da kapsadığını kabul ediyoruz. OECD ülkeleri içerisinde Amerika iyi düzenlemeye sahip olan bir ülke olarak karşımıza çıkıyor. Federal düzeyde yapılan düzenlemeye baktığımız zaman 40 yaş ve üzerini istihdamda korumaya yönelik düzenleme yapılması mecburidir. Kanada, İngiltere, Avusturalya ve Türkiye gibi ülkelere baktığımız zaman bir yaş sınırının getirilmediğini ve genel bir yaş ayrımcılığı düzenlemesinin olduğunu görüyoruz. Mesela Türkiye’de Anayasanın 10. maddesi kanun önünde eşitlik başlığını taşıyor: Burada açıkça ayrımcılık sebebi olarak yaştan bahsedilmiyor ve benzeri sebepler ifadesi kullanılıyor. 4857 sayılı İş Kanunu’nun 5. maddesinde aynı şekilde eşit davranma ilkesi karşımıza çıkıyor. Burada da yaştan bahsedilmiyor ama ve benzeri ifadeleri kullanıldığı için yaşı kapsadığını düşünüyoruz. Sadece Türk Ceza Kanunu’nda yaştan doğrudan bir ayrımcılık sebebi olduğu, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nda ve benzeri sebepler ifadesi yer almıyor dolayısıyla kapsam sadece kanunda sıralanmış olan ayrımcılık temelleri ile sınırlı kalıyor. Vb. ifadesi bize ayrımcılığın kapsamını genişletme imkânı sağlıyor. İş Kanunu, iş ilişkisinde ayrımcılık yapılamayacağı ifade etmektedir. Dolayısıyla sizin İş Kanununa tabi olarak 5. maddeden yararlanabilmeniz için işveren ile iş ilişkisini iş sözleşmesi ile yapmış olmanız lazım. Yani çalışma ilişkisi içerisinde yer alırken ya da işten ayrılırken size ayrımcılık yapılırsa düzenlemeye başvurabiliyorsunuz. İşe başvuru aşamasında yaş nedeni ile bir ayrımcılık yapıldığında buna yönelik herhangi bir iş kanununa tabi değildiniz bu bir eksiklikti işte 2016 yılında kabul edilen Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu bu alandaki eksikliği giderdi. Kanun’un 6. maddesi, iş ilanlarından başlamak üzere işe alım ve işe başvurularda yaşa dayalı ayrımcılığı önlediği için bunun olumlu bir gelişme olduğunu söyleyebiliriz. Yaş ayrımcılığı hakkında yapılan düzenlemelerin işveren davranışlarını değiştirmesi sonucu işe alma konusunda ayrımcılığı azaltmakta olduğu bilinse de OECD, yaş ayrımcılığının ne açıkça yapılacağını ne de ölçülebileceğini iddia etmektedir. Yaş almış işçilerin iş gücü piyasasında yer alabilmeleri, işlerini koruyabilmeleri için hem kendilerine hem de devlete önemli görevler düşüyor. Kişilerde öncelikle benim emeklilik yaşı geldi artık yeni bir şey öğrenmeme gerek yok algısının olmaması lazım. Eğer bir kişi iş

gücü piyasasında işini korumak veya yeni bir iş bulabilmek istiyorsa kendisini sürekli olarak yenilemek zorundadır. Ben kişinin kendisini yenileyerek yaş almasına kaliteli yaş almak diyorum. Hepimiz takvimsel olarak yaş alacağız. Sadece takvimsel olarak değil kaliteli yaş almak için kendimize yatırım yapmamız gerekiyor. Devlet, de bu yaş ayrımcılığı düzenlemelerinin yanı sıra yaş almış kişiler olan yaşlı işçileri iş gücü piyasasında tutma programları ve bu kişilerin işe alınmasını sağlamak amacıyla programlar uygulamaya sokabilir. Belirli yaştan üzerinde işe alınan işçiler için teşvik programları getirilebilir. Aynen engellilerde olduğu gibi belirli yaştan üzerinde işçilerin işe alınması için kota uygulamasının getirilmesi söz konusu olabilir. Bu kişilerin öğrenme açısından bir farkı olmadığına göre motive edilmeleri, teşvik edilmeleri gerekiyor. Amerika dışındaki ülkelerde zorunlu emekliliğin yasaklanmadığını görüyoruz. Türkiye’de de sosyal güvenlik mevzuatı kişileri zorunlu olarak emekli etmiyor. Sadece kuruma başvurursanız emekli olabiliyorsunuz. Fakat iş yerlerinde iş sözleşmesi, toplu iş sözleşmesi ya da iş yeri yönetmeliklerinde işte belirli yaşa gelmiş olanların işten çıkarılacağına, emekli olacağına ve emekliliğe hak kazanmış olanlara yönelik olarak düzenlemeler yapıldığı görülüyor.

Yargıtay, eğer iş yeri yönetmeliğine ve/veya toplu iş sözleşmesine böyle bir düzenleme mevcut olup bu düzenleme herkese eşit olarak uygulanıyor ve herkes de bunun hakkında bilgi sahibi ise yaş bir sosyal seçim şartı olarak işten çıkarmada uygulanabileceğini kabul etmektedir. Avrupa Birliği’nin ayrımcılıkla mücadele edebilmek için uyguladığı bir eylem planı var. Mesela, Norveç’in bu kapsamda 60 yaştan üzerindekiilere haftada bir gün ilave tatil hakkını getirmesi söz konusu. Burada bir parantez açarak şunu söylemek istiyorum; haftada 3 gün tatil hakkı Almanya ve Japonya’da bazı firmalarda ve Danimarka’da bir belediyede uygulanıyor. Haftada 3 gün tatil hakkı, Rusya’da bir kanun tasarısı olarak karşımıza çıkıyor. Yapılan araştırmalar haftada 3 gün tatil hakkının kişileri çok daha verimli hale getirdiğini ortaya koymuştur. Ben sabırla dinlediğiniz için herkese çok teşekkür ediyorum.

MEHMET EMİN GENÇ

Biz de size teşekkür ediyoruz Sayın Hocam. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Dilek Baybora Hanımefendi’yi dinledik. Ayrımcılığın en sık görülmüş olduğu alan olan istihdam konusunda yaşanan sorunları dile getirdiler. Sağ olsunlar, efendim. Ağzınıza sağlık. Sıradaki konuşmacımız Dünya Yaşlanma Konseyi Genel Başkanı Dr. Kemal Aydın. Konuşma başlığı, Yaş-

lılara Yönelik Ayrımcılıkla Mücadelede Sivil Toplumun Rolü. Kemal Aydın Beyefendi, 1969 yılında Kastamonu'nun Çatalzeytin ilçesinde doğdu. İlkokulu, Çatalzeytin'de bitirdikten sonra orta öğretimine Karaman İmam Hatip Lisesinde devam etti. Kastamonu İmam Hatip Lisesini, 1987 yılında bitirdi ve 1989 yılında Milli Eğitim Bakanlığının açmış olduğu Uluslararası Öğrenci Değişim Programıyla okuduğu Pakistan'da ki Pençak Üniversitesinde Tıp Fakültesini 1996 yılında bitirdi. 1998 yılında Hollanda Utrecht Üniversitesinde Nuffic bursuyla geriatri ve gerontoloji alanında araştırmalar yaptı. 2000 yılında Birleşmiş Milletlere bağlı Uluslararası Yaşlanma Enstitüsü ile birlikte Malta Üniversitesi iş birliği ile gerçekleştirilen Geriatri ve Gerontoloji Yüksek Lisans Programını tamamladı. Uluslararası Yaşlılık Ajansının kurulması, Dünya Yaşlanma ve Kalkınma Teşkilatı kurularak Dünya Yaşlılık Merkezi, Dünya Yaşlılık Üniversitesi, Dünya Yaşlılık Parlamentosu, 2022 yılında Birleşmiş Milletlerin 3. Dünya Yaşlılık Kurultayı hazırlıkları için Dünya Yaşlılık ve Kalkınma Sergisi Dünya Yaşlılık ve Kalkınma Fonu oluşturma çalışmaları Gerontolog Dr. Kemal Aydın'ın girişimleri ile devam ediyor. Sayın hocam buyurun.

YAŞLILARA YÖNELİK AYRIMCILIKLA MÜCADELEDE SİVİL TOPLUMUN ROLÜ

DR. KEMAL AYDIN

Saygıdeğer Başkanım, Sayın Vekilim, yönetim kurulu üyeleri ve bakanlığımızın üst düzey yöneticileri, akademisyenler, yaşlı dostları hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Sayın Cumhurbaşkanımıza Birleşmiş Milletlerde gerçekten dünyada bir milyar yaşlının sesi olduğu için şükranlarımı sunuyorum. Dünya Yaşlılık Yılı, Türkiye'de geçen sene kutlandı ama Dünya genelinde 10 Aralıktan itibaren yaşlılık on yılı, 2020-2030 yılları, tüm dünyada sivil toplum örgütlerinin katılımıyla kutlanmış olacak.

Biz buraya nerden geldik dersek 2005 yılı. 2005 yılına giden bir 1995-2005 yılları var 1995 yılında tabip olarak Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakan-

lığında göreve başladığımda özel bir hastaneden teklif almıştım. Kardiyoloji Uzmanı olarak çok yüksek bir maaşla Amerika'ya göndereceklerdi dedim ki geriatri alanında bir destek verseniz de gelecekte Türkiye'nin değil dünyanın en önemli konularından birisi olacak olan geriatriyi Türkiye'nin gündemine taşısak olmaz mı? Katkı verseniz olmaz mı? Geriatri nedir dediler? Çok önemli bir hastane şu an zincir hastane. Geriatri, yaşlı sağlığı ya nasıl pediatri var çocuk sağlığı geriatri de yaşlı sağlığı. O günlerde de beş milyon falan nüfusumuz vardı. Yaklaşık 15-20 ülkenin nüfusundan fazla yaşlı nüfusumuz vardı. Nitekim Kırşehir Devlet Hastanesinde görevli olarak acile başladım ama hemen istifa ettim ve Avrupa'ya gittim. Hollanda'da Utrecht Üniversitesinde bir yıl özel hem dil hem de kültür eğitimi aldım. Geriatriye ilgim de Hollanda'da başladı. Bu dönemde Hollanda ile Türkiye arasında bir platform oluşturarak iki ülke arasında yaşlılık ve geriatri alanında neler yapacağımızla ilgili Hollanda'da bir forum düzenlendik. Bu forumda Dünya Yaşlanma Formu, Dünya Bakım Formu, Dünya Sağlıklı Yaşlanma Formu, Dünya Sağlıklı Yaşlılık Formu ve Dünya Yaşlılık Ve Kalkınma Formu gibi vakıflar adı altında çalışmalar yapıldı. Bu çalışmalara Avrupa'da yaşayan Türkler, yerli ve yabancı arkadaşlarımız ve akademisyenler katıldı. Büyükelçilerimiz ve dönemin Hollanda, Belçika, Almanya Büyükelçileriyle Avrupa'da yaşayan yaklaşık beş milyon vatandaşımızın hâlihazırda bir milyonu yaşlı Türk olması dolayısıyla Avrupa'da yaşayan Türkler göçmen yaşlılar sorunu etnogerontoloji dediğimiz kavramı geliştirerek araştırdık. Oradaki yaşayan vatandaşlarımız için neler yapılabilir diyerek Türkiye'nin tecrübesi de değerlendirdik. Bu arada Kültürlerarası Sağlık Enstitüsü, İbn-i Sina Enstitüsü, Hıfzıssıhha Mektebi, Göç ve Sağlık Merkezi, Gerontoloji Okulu, Uluslararası Yaşlı Hakları Kurumu ile Uluslararası Yaşlılık ve Kalkınma Merkezlerini Hollanda'da Türk akademisyenlerle beraber oluşturmuş olduk. Tabii ki Türkiye Hollanda Sağlık Vakfı adlı resmi bir kuruluş kurmamız gerekiyordu. Hollanda bu konularda Avrupa'da en iyi ülkelerden bir tanesidir. Bir doktor tarafından Dünya Yaşlanma Konseyi kurulmalıydı. Ancak, dünyada da çok az doktoruz. Doktor olup gerontolog olan, tıbbi bırakıp gerontolojiye dönen dünyada 30-40 kişiyiz diyebilirim. 2005 yılında Türkiye'ye bu projeyi getirdiğimizde önemin Devlet Bakanı Gülden Akşit Hanımefendi projeyi kabul etti. Dönemin Başbakanı Sayın Erdoğan, Başbakanlıkta bir protokol imzaladı. Onur konuğu olarak Hollanda ve Almanya'yı seçti ve Alman Başbakan Yardımcısı, Hollanda'dan üst düzey yetkili, Dünya Sağlık Örgütü Lideri o zamanki Yaşlanma Direktörü Alex Kalaçiya ile görüştü. Sayın Başbakanımız zirvede Yaşlılardan Sorumlu Devlet Bakanı Gülden Hanım ile görüştü. Avrupa'dan ve Türkiye'den o zaman ki sivil toplum örgütleri de çok büyük destek verdiler. Sayın İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı İstanbul'da olduğu için zirvenin ev sahipliği yaptı. Sayın Belediye Başkanımızın ya-

nında ki Gutman Hanımefendi, yaklaşık seksen ülkede faaliyet gösteren Uluslararası Gerontoloji ve Geriatri Birliği Başkanı olup ayrıca o dönemde Birleşmiş Milletlerde danışmandı. Biz bu zirvenin bildirisini Darülaceze’de imzaladık. İstanbul Deklarasyonu’nu kilise, havra ve camii olarak üç dinin bir arada olduğu farklı dinden kişilerin birlikte yaşama tecrübesi gösterdikleri şehirde imzaladık. Bu senelerde 125.yılımı kutladığımız Darülaceze Avrupalıları şaşırmıştı ve şöyle dediler bizde Müslümanlar yaşıyor nasıl bakacağımızı bilmiyoruz? Ancak, siz Hristiyanlara, Yahudilere, Musevilere ne güzel yerler yapmışsınız. Çünkü burada bir ermeni vatandaşımız kaldığını görüyorlardı. Türkiye’deki birlikte yaşama tecrübesi, Avrupa’nın bizden alması gereken bir tecrübeydi. Ulusal Koordinasyon Kurulu; Türkiye Büyük Millet Meclisi, Başbakanlık, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı öbür taraftan AK Parti’nin katılımıyla oluşmuştu. Bu bir siyasi gereklilikti ama AK Parti o günlerde Sayın Nevzat Doğan Bey’in başkanlığında Yaşlılık Koordinasyon Merkezini kurmuştu. Bu merkez; YÖK, TÜBİTAK, İŞ-KUR, TODAİ, HAK-İŞ, MÜSİAD, TOBB Türkiye Belediyeler Birliği gibi kuruluşlarla da iş birliği yapmıştır. Uluslararası olarak Türk-Alman Sağlık Vakfı DİTİP-ATİP-AMGT, Avrupa Türkiye Sağlık Formu, Avrupa Göçmen Yaşlılar Federasyonu öbür taraftan Dünya Sağlık Örgütü, Uluslararası Gerontoloji Birliği, Uluslararası Üniversiteler Formu, Dünya Yaşlılar Birliği, İslam İşbirliği Teşkilatı ve TÜRKSEV gibi kuruluşlar da uluslararası koordinasyonda destek vermişti. Kazakistan ve diğer ülkelerden gelen heyetler Türkiye Büyük Millet Meclisi Engelliler Koordinasyon Merkezinde Lokman Bey, Başbakanlık Özel İdare Başkanı ve Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürü ki yürütme kurulundaydı. Dünya Sağlık Örgütü Yaşlılık Direktörü Dr. Alex Karaçe ve Gulery Gutman ilk defa sekiz gün İstanbul Deklarasyonu için ülkemizde kaldılar. Demişlerdi ki ilk defa sekiz gün bir ülkede kaldık çünkü Türkiye dünyada önemlidir. Salonda yaklaşık bin kişiye yakın kişi sekiz gün boyunca bu Deklarasyonu organize ettik. İlk defa insan haklarıyla ilgili bir çalıştayı da burada düzenledik.

‘Göç ve yaşlılık,’ ‘yaşlılık ve kalkınma,’ ‘yaşlılık ve sağlık bakım hizmetleri,’ ‘yaşlılık ve kültür-turizm,’ ‘yaşlılık ve maneviyat,’ ‘yaşlılık ve çevre ve şehircilik’ gibi sekiz farklı konuda yaklaşık bin kişi sekiz gün boyunca çalışma yaptı. O günkü Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müsteşarı Enis Yeter, Kültür Turizm Bakanlığı Müsteşarı Prof. Dr. Mustafa İsen YÖK Başkanı ve valiler gibi üst düzeyde katılım sağlandı. Dünya Yaşlanma Zirvesi İstanbul Küresel Yaşlanma Bakım Deklarasyonu 11. maddede, yaşlılığın gündemde tutulması ve ailenin yaşlılar için en önemli yer olduğu vurgulanmıştır. Toplum yaşlılara sahip çıkmalıdır. Sağlıklı yaşlanma benimsenmeli çünkü anne kar-

nından ölene kadar en önemli sigorta sağlıklı yaşlanmadır. Tüm meslekler yaşlanma ile ilgili eğitim almalı, yaşlanma politikalarından dışlanmamalı ve yaşlı hakları bütünsel bir şekilde ele alınmalıdır. Önemli olan orada ki bir maddede yüzyıllar boyu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle tarihi vazifesi gören Türkiye yaşlanma konusunda uluslararası toplumun lideri olmaya adaydır. Tüm katılımcılar ve Dünya Sağlık Örgütü bu adaylığı onaylamışlardır. 2005 yılında Dünya Sağlık Örgütü, Uluslararası Gerontoloji Birliği ve seksen ülke bunun akabinde Birleşmiş Milletlerin de desteklediği Brezilya’da bir toplantı yaptı. O toplantıda Türkiye Büyük Millet Meclisinden Sayın Vekil Nevzat Doğan bu deklarasyonu Brezilyada beş bin kişinin katıldığı bu toplantıda okumuş ve beş bin kişi alkışla deklarasyonu onaylamıştır. Türkiye gerçekten sivil toplum örgütüyle, kamusuyla son 15-20 yılda çok güzel şeyler yaptı. Kadir Topbaş Bey ile o zaman Yaşlı Dostu İstanbul Projesini görüşüyoruz. Alex Kalaçev’e Uluslararası Gerontoloji Birliği Başkanı İstanbul yaşlı dostu olsun şeklinde deklarasyonu açıkladılar. Uluslararası Gerontoloji Birliği ve Dünya Sağlık Örgütü Türkiye’nin bu konuda ki şampiyonluğunu kutladı. Dediler ki “Siz ilk defa bir Başbakan ve sekiz bakan düzeyinde programı destekleyerek elli ülkeyi Türkiye’de topladınız. Bu Birleşmiş Milletler adına büyük bir gelişmedir. Sizi yaşlı dostu yaşanabilir Türkiye olarak kutluyoruz. Birleşmiş Milletler Türkiye temsilcisi Şahik Nacan Beyefendi Ankara’da Birleşmiş Milletler adına bu deklarasyonu TBMM’ye tekrar sundu. Türkiye madem uluslararası toplumun yaşlılık lideriydi, Dünya Yaşlılık Teşkilatı da Türkiye’de kurulmalıydı. Birçok uluslararası teşkilat -sağlık, tarım ve ticaret vb.- Fransa’da, Almanya’da, Hollanda’da, Belçika’da, İsviçre’de yer almaktadır. Türkiye’de bir uluslararası teşkilat kurulmalıydı çünkü bu ülke bin yıllık şifa medeniyeti, darüşşifaları ve kervansarayları olan bir yerdir. İstanbul üniversitesinde eski bakanlarımızdan Halil Şıvgın Bey ve Bülent Akarcalı Beyin katıldığı bir toplantıda diğer sivil toplum örgütleriyle görüşmeler devam etti. İstanbul Deklarasyonu’nun onuncu yıl etkinliğini deklarasyonun imzalandığı yer olan Darülaceze’de 1 Ekim 2015 tarihinde kutladık ayrıca aynı gün Darülaceze’nin 125.yılıydı. Kutlamaya çok sayıda sivil toplum örgütü liderinin de olduğu yaklaşık 400-500 kişi katılmıştır. Orada aslında bir organizasyon komitesi oluşmuştu. Uluslararası Sağlıklı Yaşlanma Yılıni, aslında İstanbul Deklarasyonu ile birlikte başlattık. Uluslararası düzeydeki etkinliklerimizi 200 ülke ile beraber 10 Aralıkta Sayın Cumhurbaşkanımızın himayesinde sivil toplum örgütleri olarak başlatmış olacağız. Devletimiz çok güzel bir Yaşlı Şurası yaptı, bölge toplantıları yaptı, hazırlık oldu. Böylece dünya ülkelerine Türkiye’nin hazırladığı bir rapor çıktı.

Kastamonu’da 500 yataklı boş bir yer duruyor arkadaşlar. Bu yer, boş bir sanatoryum. Dünyadan emekli vekillerin, cumhurbaşkanlarının, emekli başbakanların Davos gibi Türkiye’ye gelebileceği cennet gibi yerler var. Bu projelere hükümetimizle, sivil toplum örgütlerimizle ve özel sektörümüzle iş birliği içerisinde destek verelim. Uluslararası Yaşlılık ve Kalkınma Merkezi Ajansının altında kurulduğu ve Vizyon 2050 Geleceğin Dünyası verilerine göre gelecekte 2 milyar insan yaşlanacak. 2050’de yaşlıların insan hakları, sağlık hakları, bakım hakları, eğitimi sorunlarını kim çözecek. Biz artık sadece Türkiye değiliz çünkü dünya bize bunu dedi: “Siz Türkiye olarak sıradan bir ülke değilsiniz yaşlı konusunda dünyada ki öncü ülkesiniz.” Bu konuda da daha yaşanabilir bir dünya için ‘Change the World (dünyayı değiştir)’ kampanyamızı hep beraber başlatmış olacağız. Tabi burada adalet, kuşatıcılık, tutarlılık, yapıcılık katılım ve istişare teorik bütünlük ve uygulanabilirlik hep birlikte bunları gerçekleştirmiş olacağız. Yaşlılıkla kalkınma, yaşlılık ve sosyal hizmetler, yaşlılık ve sosyal güvenlik, uzun dönem bakım, eğitim, araştırma, geliştirme, bilişim, innovasyon, teknoloji, sivil toplum, kültür ve turizm, çevre ve şehircilik, insan hakları ve diplomasiyi de eklemek zorundayız. Yaşlılık ve diplomasi, Dünyanın rolü ne burada? Bu konuda yaşlılık biraz öksüz bir konudur. Birleşmiş Milletlerde Kofi Annan ve Ban-ki Moon’la bunları konuştuk. “Kimse arkada kalmasin” diyorsunuz ama yaşlılık konusunu önemsemiyorsunuz. Niçin daha yaşlı haklarını imzalamadınız? Neyi bekliyorsunuz? Bir milyar yaşlı insanın günde kaç evinde ölü bulunuyor. “Bunları mı bekliyorsunuz?” Dediğimizde “Gelin Türkiye olarak bu işi başlatın.” diye Sayın Ban-ki Moon bize açık teklif sundu. “Türkiye olarak gelin Birleşmiş Milletlerde bu konuyu siz yürütün” dedi. Ben hepini ze teşekkür ediyorum. Yaşlı dostu olarak bugün de özellikle bu organizasyonu yapan başkanımız emeği geçen değerli arkadaşlar hepinize geleceğin yaşlıları adına kendi meselemizi konuştuk. Herkes haklı diyeceğiz. Kimse arkada kalmasin. Hepinizi saygı ve sevgi ile selamlıyorum.

MEHMET EMİN GENÇ

Çok teşekkürler sayın hocam biz de size teşekkür ediyoruz. Yaşlılara yönelik ayrımcılıkla mücadelede sivil toplumun rolüne, Türkiye’de yaşlı hakları alanında çalışan STK’ların deneyimine ve bu arada uluslararası çalışmalara da değindi, Dünya Yaşlanma Konseyi Genel Başkanı Gerontolog Dr. Kemal Aydın. Son konuşmacımız Nişantaşı Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Melis Oktuğ Zengin. Başlığı, Yazılı ve Görsel Basında Eğitim Müfredatında Yaşlılara Yönelik Kalıp Yargı ve Önyargılar. Kendisi 1968 İstanbul doğumlu. 2004 yılında Sinematografik Mirasın Korunması

ve Devletlerin Tutumu tezi ile doktorasını tamamlamış. İletişim çalışmaları alanında 2009 yılında Doçent ve 2015 yılında Profesör unvanını almış. Medyada yaşlı temsilleri alanında yaptığı çalışmaları nedeniyle Ulusal, Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Derneği tarafından verilen 9. Türkiye gerontoloji ödülleri kapsamında bilim hizmet ödülünü almış. Nişantaşı Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Dekanı ve Rektör Yardımcısı olarak görev yapıyor, sayın hocam buyurun.

YAZILI VE GÖRSEL BASINDA VE EĞİTİM MÜFREDATINDA YAŞLILARA YÖNELİK KALIPYARGI VE ÖN YARGILAR

PROF. DR. MELİS OKTUĞ ZENGİN

Çok teşekkür ederim. Öncelikle burada Sayın Milletvekilimiz, Sayın Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Başkanı, Cumhurbaşkanlığının ilgili kurullarının temsilcilerini son konuşmada hala burada görmekten çok mutlu olduğumu ifade etmek istiyorum. Çünkü açılıştan sonra genellikle gidilir. Ama bu konuya ne kadar sahip çıktığınız görüyorum ve bu bence çok umut verici, çok teşekkür ediyorum. Şu ana kadar söylenenlerin üstüne aslında bir şey söylemek istiyorum. Son konuşmacı olarak söylenenleri tekrar etmeyeceğim.

İlk başta şunu söyleyeyim ben Türkiye ile ilgili bir araştırma yapmıştım. Bu araştırma verilerime de bu konuda değineceğim. Ama benden önceki konuşmacılar hep medyaya top attı. Yaş ayrımcılığı, yaşa yönelik ayrımcılık deyince medya bunu nasıl yapıyor neden oluyor? Önce bu konu açısından medyaya bakmak istiyorum. Biliyorsunuz bugün dünyada aslında yaşam pratikleri siyasete, ekonomiye bakış, düşünce ve kanaatler medya çerçevesinde oluşuyor ve araştırmaların sonucunda tutum ve algıları medyanın algıları yönlendirdiği yönünde. İlk etkileri radyo ile birlikte 2. Dünya Savaşı döneminde görüyoruz. Hitler çok önemli bir propaganda aracı olarak kullanıyor radyoyu ve o dönemde yapılan araştırmalar hipodermdik iğne modelini ortaya koyuyorlar. Medyayı öyle bir tanımlıyorlar ki sanki damarlarımıza verilen bir ilaç bir zehir gibi

o damarlarımızda dolaşüyor ve bütün bedenimizi etkisi altına alıyor. Daha sonra kitle araçları çeşitleniyor, televizyon döneminde özellikle medyanın etkili bir toplumsallaşma aracı olduğu gündeme geliyor. Televizyonun çok fazla izlendiği ve yaygınlaştığı dönemlerde annenin ve okulun yerini televizyon aldı gibi sözler edildi. Bugün ise aslında medyanın ilk radyo döneminde olduğu gibi çok güçlü etkilere sahip olduğu söyleniyor. Çünkü artık medya öyle bir hale geldi ki üstümüzde taşıyabiliyoruz. Mobil araçlar diyebiliyoruz. İletişim teknolojileri buna izin veriyor. İş ve özel yaşamımız hep medya çerçevesinde ilerliyor. Bugün verilen 2019 yılı istatistiklerinde Türkiye’de 82 Milyonun 76 Milyonu cep telefonu kullanıyor. Günde 150 defa cep telefonunu açıp kapatıyoruz. Telefonda konuşmak, kontrol etmek ya da herhangi bir uygulamaya girmek için 7 saat çevrimiçi kalıyoruz. 2 saat sosyal medya hesaplarımızda geziyoruz ve yaklaşık 3 saat televizyon izliyoruz. Bu demek ki biz uyuduğumuz zamanın daha doğrusu uyumadığımız zamanın önemli bir bölümünü bir ekrana hatta artık birden fazla ekrana bakarak geçiriyoruz. Yani televizyon izlerken aynı anda sosyal medya hesaplarını kontrol ediyoruz. Hatta televizyonla yeni teknolojiler ve sosyal medya arasında bir etkileşim var. Haberler bile artık etkileşimli yapıyor. Dolayısıyla artık yaşamımızın yeri oldukça büyük bir bölümünü kapsıyor. İşte burada medyanın bize ne yaptığını düşünürken sosyal grupların temsili çok önemlidir. Medyada yaşlılar nasıl yer alıyor ve nasıl temsil ediliyorlar? Temsil dediğimiz zaman medyada bunun bir dolayımına olduğunun altını çizmek gerekiyor. Ne demek dolayımına yani medya dış dünyada ki gerçeği alıyor. Onu kendi süzgeçlerinden geçiriyor. Ondan sonra sınırlarını çiziyor ve size ikinci elden başka bir ürün olarak onu sunuyor. Yani ben şimdi bu salonda arkadaşımın kamerasını herhangi bir noktaya çevirip işte yaşlı hakları gençleri uyuttu gibi birkaç kişiyi görerek ya da yaşlı haklarına gençler çok ilgi gösterdi salondakiler işte büyük bir coşku ile katıldılar gibi bir haber yapabilirim. Yani medya aslında bu benim gözümün gördüğü büyük panoramayı sınırlar, kısıtlar, çerçeveler ve paketleyip size sunar. Dünyanın gözü kulağı zannederiz biz. Derler ki işte global köy olduk. Burada medya araçlarının etkisi çok yüksek çünkü hiç görmediğimiz ve hiç bilmediğiniz yerleri görebiliyorsunuz, hiç tanımadığımız insanlar evinize konuk oluyor. İşte dünyada çeşitli sanat olaylarına ve kültür olaylarına bu şekilde tanıklık edebiliyorsunuz. Yani bir medya kuruluşunun yayın politikası neyse o haberi veya o programı onu yayında sınırlayan çerçeve odur. Biz dünyayı onların gözünden gördüğümüz için medya etkilerini de yüksek olduğunun dolayısıyla bu farkındalıkla hareket etmemiz gerektiğinin altını çizmek gerekiyor. Şimdi o halde medyada yaşlılar ve yaşlanmanın sunum biçimi ve özellikle medyada görünürlüğü önemlidir. Az önce Sayın Başkan da haklar ve yaşlar daha görünür olmalı diye altını çizmişti. Görünürlüğün az olduğu engelliler ve yaşlılar

gibi gruplarda medyanın temel bilgi kaynağına dönüştüğünü düşünüyoruz. Yani başka bir şekilde az önce söylediklerimden yola çıkarak şunu söyleyebilirim. O dolaysız deneyim olmadığı zaman medyanın size dolayımlyarak sunduğu paketler sizin temel bilgi kaynağınıza dönüşüyor. Önceki konuşmacıların da ifade ettiği gibi yaşlı bunak, çağa uyum sağlayamayan, hareket kabiliyeti zayıf gibi nitelemelerle medyada yer alıyorsa gençlerin yaşlıları böyle kabul etmesi çok daha kolaydır. Çünkü artık çekirdek aileyiz geniş ailelerle yaşamıyoruz. Yaşadığımız toplumda yaşlılarla deneyimimiz çok az dolayısıyla medyanın onları nasıl betimlediği son derece önemli. Medyanın başka bir etkisi daha var hale bugün iletişim araçlarının sayıları arttı. Eskiden iki-üç gazete ve iki-üç televizyon vardı. Düşünün ki bir cinayet haberini ben çocukken bir haber saati vardı ve o haber saati mutlaka masada olup o haber bülteni izlenirdi. Şimdi onlarca kanaldan, internet gazetelerinden, basılı gazetelerden, sosyal medya hesaplarından ve televizyonda ki onlarca kanaldan aynı haberi duyuyorsunuz sürekli. Birisi öldü işte bir cinayet işlendiyse, örneğin bir cinayeti siz yüz kere görüyorsunuz ve bir yaşlı istismara uğradiysa siz onu yüz kere görüyorsunuz. Çünkü ajanlar aynı haberi dağıtıyor zaten, USB gazetecilik artık çoğunlukla yapılıyor. Dağıtılan haberler her yerde aynı ve o yineleme etkisi o kalıpların sizin zihninize yerleşmesine yol açıyor. Medyadaki çeşitliliğin ve medya araçlarının yaygınlaşmasının stereotip algıyı güçlendirmesindeki en önemli nedenlerden bir tanesi bu yineleme özelliği. Yineleme özelliğinin yanı sıra bu gençler için bir kalıp yargı oluşturuyor. Ama bunu yaşlı açısından da düşünmemiz lazım stereotip dediğimiz zaman bir beklenti etkisi ya da stenreotip tehdidinden de söz etmek gerek. Yaşlıları sürekli çağa uyum sağlayamayacak bireyler olarak tanımlıyorsak onlarda gençlerin kendilerine bu şekilde yaklaşacak kaygısı ile hareket ediyorlar. Ya da bu şekilde savundukları için artık kendini gerçekleştiren bir kehanete dönüşüyor. Stereotipik temsiller ve gençlerin yaşlılarla oluşan iletişimde de olumsuz bir etkiye dönüşüyor çünkü bizim yaptığımız araştırmada da aynı şeyi ortaya koyuyor. İnsanlar gelecekleri ile yüzleşmek istemiyorlar neden? Çünkü yaşlılık dediğiniz zaman buruşmuş eller, torbanmış yüzler, iş yaşamından çekilmiş insanlar ve köşesinde yaşamının son evresini bitirmeyi bekleyen insanlar aklımıza geliyor. İşte bu stereotipleri tetiklediğimiz zaman kuşaklararası iletişimin de önünü kesmiş oluyoruz. Bu nedenle hem yaşlının kendisine bakışı hem kuşaklararası iletişimin geliştirilmesi açısından medyadaki stereotiplerin çok olumsuz etkileri olduğu söylenebilir. Türkiye’de durum nasıl biz medyada özellikle televizyonda ki temsillerle ilgili bir araştırma yaptık. Bu araştırmada daha önceki konuşmacılarda hep söyledi. İsmail Hoca dedi ki; ben daha önce Türkiye’de hiç yaşlı ayrımcılığı yaşanmadığını duymadım bizim kültürümüzde yok. Evet, gerçekten bizde de televizyonda her ne kadar stereotipik bir takım temsiller olsa

da bu temsilleri izleyenler henüz yaşlı ayrımcılığına, yaş ayrımcılığına dâhil değiller. Bunu yapmadıklarını ifade ediyorlar ve daha da önemlisi bu temsilleri benimsemediklerini söylüyorlar. Yani hala o bizim değerlerimiz ve kültürlerimiz içimizde bir yerde yaşıyor ama medya size onu pompalamaya da devam ediyor. Bugün bakıyorum mesela yaşlılara çok fazla dizi yer verilmiş, hepsini izleyemiyorum ama çoğu yani mafya babalarının güçlü anneleri otoriteyi temsil ediyorlar ama otoritenin nasıl temsil edildiği de önemli. Yaşlı ayrımcılığının henüz olmadığı 2018 yılında Türkiye’de ayrımcılık alanında bir araştırmada da görülüyor. “Yaşlı ayrımcılığı yaşıyor musunuz?” diye sorulduğunda katılımcıların çok büyük bir bölümü yaşlı ayrımcılığının olmadığını ifade ediyorlar ya da çok nadiren yaşadıklarını ifade ediyorlar. Şimdi burada başka bir tehditle de karşı karşıyayız aslında. Yaşlı ayrımcılığı yok yani biz bir cinsiyet ayrımcılığıyla karşı karşıya kaldığımızda önümüzde kırmamız gereken ciddi toplumsal cinsiyet kalıpları var. Ciddi kalıplarla karşı karşıyayız ama yaşlı algısı için henüz bu kadar içimize yerleşmiş kültürel kalıplarımızın önüne geçmiş bir kalıp yargı yaşamıyoruz. Dolayısıyla bu avantajımızı iyi kullanmamız gerekiyor. Henüz yaşlı ayrımcılığına Türkiye’de bir sorun olarak söz etmezken farkındalık çalışmalarını başlatmamız gerekiyor. Çünkü Türkiye’de haklardan bahsetmemiz için hak ihlallerinin yaşanması gerekmez. Önceden farkındalık çalışmalarıyla bunu engelleyebiliriz. Burada medyaya, sivil topluma ve yerel yönetimlere ciddi görevler düştüğünü düşünüyorum. Bir kere biz medya çalışanlarına şunu söylememiz gerekiyor. Yaşlıların görünür olması gerekiyor medyada da olması gerekiyor. Sadece 10 Aralıkta mı görünecekler? Engelliler sadece dünya engelliler gününde mi görünecekler? Bunu gündemimize taşımamız gerekiyor. Yaşlılarda bir başka avantajımız ise az önce dedim ki medya bir çerçeveleme yapar. Medyanın bu çerçevelemesine henüz yaşlılar maruz kalmayacak. Çünkü henüz bir siyasi ya da kültürel çatışma nesnesi değiller ama gelecekte olacaklar. Nüfus yaşlandığına göre oy potansiyeli onlara geçecek. Şu anda farkındalık çalışmaları yaratmak için çok elverişli bir zaman henüz bir çatışma nesnesi değiller. Haber çerçevelemelerine konu olmazlar. STK’lar sivil toplum hepimiz bir araya gelerek aslında medyanın gündeminde yer almasını sağlayabiliriz. Şu anda medyanın gündeminde nasıl yer alıyor? Gençlerin sırtında bir yük bunların sosyal hakları genellikle ekonomik bir yük olarak görünüyor. Prof. Dr. Melek Ardahan Hoca’nın araştırmasında da çocuklarına yük olmak istemedikleri için bakım evlerine gittiklerini söyledi. Türkiye’de yapılan araştırmalar bir biri ile örtüşüyor. Bize sadece Prof. Dr. İsmail Tufan hocanın dediği gibi sadece harekete geçmek kalıyor. Medya içinse, çerçeveleme dedik, bir takım siyasi ekonomik çıkarlar dedik. Ama dünya değişti artık bilgi ana akım medyanın elinde değil. Yurttaş artık medyaya eşit bekliliği yapmasına izin vermiyor. Bizzat kendisi eşit izleyiciliği yapıyor.

Sosyal medya araçları artık gündemi belirliyor. Genelkurmay Başkanlığı gibi kurumlar artık demeçlerini sosyal medya ve internet siteleri üzerinden veriyorlar. Yerel yönetimler yine hedef kitlelerine sosyal medya aracılığı ile ulaşıyorlar. Dolayısıyla ben elverişli bir zamanda olduğumuzu düşünüyorum ve bu toplantının da artık eyleme geçmek için iyi bir zemin olduğunu düşünüyorum. Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

MEHMET EMİN GENÇ

Hocam, biz teşekkür ederiz. Yazılı ve görsel basında ve eğitim müfredatında yaşlılara yönelik kalıp yargı ve ön yargıları anlattı Nişantaşı Üniversitesi sanat ve tasarım fakültesi dekanı Prof. Dr. Melis Oktuğ Zengin Hanımefendi. Bir kez daha teşekkür edelim tabi radyoya ve medyaya değindiler. Eski bir radyocu ve medya mensubu olarak konuşmanın baş tarafı ilgimi çekti. Medyanın istediğini gösterdiği hususu bir vaka olup son zamanlarda analiz haber şeklinde karşımıza çıkıyor. Yani medya mensupları bir haberi alıyorlar kendilerine göre analiz yapıyorlar ve bunu size sunuyorlar sizde bunu kabul etmek durumunda kalıyorsunuz. Bu bölümde de arzu ederseniz 3 tane soru alalım.

ENVER BATUR

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Yaşlılığın ilk adımı emekliliğe atılan adımdır. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu adı altında emekliye ayrılan bir devlet memuru herhalde eşinden boşanmıyor. Emekliye ayrıldığı ilk gün aile yardımı kesiliyor. Bu büyük bir haksızlık değil mi? Eşitsizlik değil mi?

İkinci bir konu çalışan annelerin kreşe giden çocukları nedeniyle yapılan yardımların ev hanımlarına yapılmayışı ikinci bir haksızlık değil mi? Hepsinden önemlisi emekliye ayrılanların mutlu bir yaşam sürdürebilmeleri için mutlak bir suretle ekonomik bağımsızlıklarının olma şartı var. Ağustos ayında Memursen'in yapmış olduğu bir araştırmada dört kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı altı bin küsur sınırının üzerinde olduğunu göz önünde bulundurduğumuz zaman

Türkiye’de ki 13 milyon emeklinin %75-80 civarı yoksulluk sınırının içinde yer almaktadır. Bu konuya da el atılırsa büyük bir ihtimalle mutlu bir yaşlılık dönemi yaşanır. Hepsinden önemlisi bu birazda siyasi olacak konuya da girmek zorunda kalacağım. Gerek Cumhurbaşkanımızın gerekse Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanımızın, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanımızın, Saadet Partisi Genel Başkanımızın ve İyi Parti Genel Başkanımızın seçim vaatlerinde hepsinin ortak verdiği 3600 ek gösterge verilmesi sözü vardı. Bunu emekliler olarak dört gözle bekliyoruz, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

MEHMET EMİN GENÇ

Biz teşekkür ediyoruz. Öncelikle sorularınız tabi kayıt altına alındı ama kim cevap vermek ister? Bir hocamız kısa bir şekilde cevaplamak arzu ederse. Peki, söyle yapalım isterseniz vakit çok dar az öncede söylediğim gibi not edildi. Bu programın sonuç bildirgesinde de dile getirilecek. Teşekkür ediyorum. Başka soru var mıydı?

MAHMUT TANAL

Teşekkürler, Başkanım. Evet, biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak bu vaadimizin arkasındayız. Allah bizi iktidar ederse bu vaadi mutlaka yerine getireceğiz. Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

KATILIMCI

Sevgili Başkanım. Kıymetli hazirun yatarak, oturarak, uyuyarak, uyuklayarak, ayakta durarak ülkenin sınırlarını sağlıklıysak işgal etmeyelim. Bir tohum atalım, bir ağaç dikelim, ondan sonra çevreci olalım. Anne bak eriği dala yapıştırmışlar demiş çocuk çünkü tezgâhta görüyor çünkü manavda görüyor. Ağaç dikmemiş ki ama o çevreci oluyor ben atı iti tanıyan toprağı tanıyan adam geride kalıyorum işte yanlışlık burada. Arkadaşlar evlerde huzurevi hayır huzur bahçesi, huzur çiftliği, huzur üretim merkezi, huzur tezgâhları... Yaşlıları eğer sağlıklı ise gücü yetiyorsa bu şekilde ki bir yerlere kanalize edelim ki hastalıklar tükensin. Yaşlılara eğilelim sayılarımı sunarım diye bir önerim var.

PROF. DR. HAMİT HANCI

Sayın meslektaşım Dr. Kemal Aydın diplomasiye kadar yaşlılığın pek çok alanını anlattı. Biz üç yıldır adli gerontoloji konusunda uluslararası kongreler yapıyoruz en son Yıldırım Beyazıt Üniversitemizle yaptık. Yani bu alanlara adli kısmın forensic kısmında katılmasını öneriyorum. Hatta davet etmiştim sizi herhalde yoğundunuz. Burada yaşlı istismarı, yaşlı intiharları, yaşlılık ve suç yaşlılık ve medeni haklar gibi pek çok konu ele alınmaktadır arz ederim.

MEHMET EMİN GENÇ

Teşekkür ediyoruz. Sevgili izleyiciler bir ayrımcılık türü olarak yaşlılara yönelik ayrımcılık başlıklı konumuzu oturumumuzda tamamlamış olduk. Tekrar teşekkürler bizi yalnız bırakmadınız. Programımız öğlenden sonra devam edecek şimdi yemek saati buyurun efendim.

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

Yaşlıların
HAKLARI YARI

euronews.

Türkiye hızla yaşılanıyor, yaşlı nüfus yüzde 15'imi

İSTİŞARE KOMİSYONU TOPLANTISI

GÜNDEM: YAŞLI BİREYLERE YÖNELİK AYRIMCILIKLA MÜCADELE

SÜLEYMAN ARSLAN – TİHEK BAŞKANI

Bu bölümde önce katılımcılarımızın katkılarını almak istiyoruz. Ondan sonra da eğer zamanımız kalırsa tekrar bir değerlendirme yaparız. Biliyorsunuz burada çok insan var. Her birine bir beş dakika verdiğimiz zaman çok çok uzun sürüyor. Onun için çok kısa ve tekrara düşmeden fikirlerimizi paylaşmakta fayda görüyoruz. Hepinize tekrar teşekkür ediyoruz. Sabahki oturumumuz çok faydalı çok verimli bir toplantı oldu. Bu toplantı için de ufuk açıcı oldu. Belki bu toplantılar bize yapılacak çok işimizin olduğunu gösteriyor ve bir yol haritası çizmemize de vesile oluyor.

Peki, ben hemen sözü Edirne'den gelen Turan Şallı Bey'e bırakacağım. Konuşmada söz alanlar kendilerini çok kısa tanıtırlarsa -nerden geliyorlar, kim adına geliyorlar- bunu da söyleyip başlarsa memnun oluruz, teşekkür ediyorum. Buyurun Turhan Bey.

TURHAN ŞALLI - EDİRNE ROMAN EĞİTİM GÖNÜLLÜLERİ DERNEĞİ BAŞKANI

Sözlerime başlamadan önce bu toplantıyı düzenleyen Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Başkanı Sayın Süleyman Arslan'a ve ekibine teşekkür ediyorum. Zamanım sınırlı olduğu için ve uçağa yetişebilmem için bana öncelik verdiler, teşekkür ediyorum.

Ben Turhan Şallı, 2010 yılında kurulan Edirne Roman Eğitim Gönüllüleri Derneği Başkanlığını yürütüyorum. Aynı zamanda kamu görevlisiyim. Bu tür toplantılarda, bu türlü kurumların içerisinde Romanların olmasını biz çok önemsiyoruz ve değerli buluyoruz. Kurum başkanımıza özellikle teşekkür ediyorum.

Romanlar Türkiye'de toplumun en dezavantajlı gruplarından biridir. Biz bugüne kadar çok şeyi Avrupa Birliği toplantılarında söyledik ama bu türlü alanlarda, devletin kurumlarının içerisinde Romanların sorununu dile getirmesini biz daha çok önemsiyoruz. Şu an Yaşlı Hakları Konferansı ve İstişare Toplantısındayız, çok şükür.

Türkiye’de yaşayan Romanlar denince; Yaşlılık hakları konusunda olsun sosyal ve ekonomik anlamda olsun yetersiz büyük bir toplumdan söz ediyoruz. Dahası, eğitimsizlik, eşitsizlik gibi birçok sosyal sorunu beraberinde sürükleyen bir toplum...

Roman olmayan bireyler yaşlılık haklarını ne kadar biliyorsa bizim Romanlarımızın inanın belki onun onda biri kadar bilmiyor. Çünkü eğitimsiz bir toplumuz. Sosyal anlamda ve hayatın birçok noktasında biz yokuz. Tabi, biz buradan Edirne’ye döndüğümüzde şunu anlatıyoruz; “Biz Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna gittik, burada şu toplantılar yapıldı, şunlar anlatıldı. Bakın, böyle bir sorun var, siz de bunu öğrenin vs.” Biz daha önce Edirne’de Roman vatandaşlarımızla ilgili demokrasi ve hak temelli çalışmaları konu alan bir panel düzenledik, TİHEK Başkanımız bizi yalnız bırakmadılar. Sağ olsunlar, ilk defa orada Roman vatandaşları bilgilendirme toplantısı yaptı. Bunun için özellikle kendisine teşekkür ediyorum. Yine bu bağlama geldiğimiz zaman, yaşlı hakları gibi önemli bir sorun Romanlar için inanın pek bir şey ifade etmiyor. Niye? Çünkü neyin ne olduğunu bilmiyorlar. Bilmedikleri için biz bu gibi konularda istediğimiz hedeflere ulaşamıyoruz. Ama biz bunun gibi etkinliklerin bir dönüm noktası olacağına inanıyoruz. Biz ısrarla katılmaya, anlatmaya devam edeceğiz. İlk açılış konuşması bizim için çok önemliydi. O konuşmada olması gereken tüm konular ana hatlarıyla mevcuttu. Oradaki temenniler de çok iyi niyetli temennilerdi. Tüm bu konular biraz da insanlığın vicdanı ile alakalı. Belli bir yaşa gelmiş anne-babasını değişik vesilelerle evde tutmayıp huzur evine gönderilmesini sağlayan vicdan bana göre hastalıklıdır. İnşallah bu tür olayları biz görmeyiz. Toplumda bunun yaşanmamasını temenni ediyorum. Sözlerimi burada tamamlıyor, hepinize sevgiler saygılar sunuyorum.

AHMET MÜNCİ ÖZMEN - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ İNSAN HAKLARI YÜRÜTME KURULU ÜYESİ

Teşekkür ederim sayın başkan. Toplantımızın ana konusu yaşlı hakları, buna hazırlık yaparak geldik. Sabahki oturumda çok bilgi dolu, yararlı konuşmalar izledik ama yaşlı hakları ile ilgili bir şey duyamadık. Belki ben kaçırdım, bilemiyorum fakat yaşlı haklarından da söz etmemiz lazım. Neler yaşlı haklarıdır? Tabi, genel olarak insan hakları içinde yaşlı hakları yer almaktadır. Fakat yaşlıların genel haklar dışında extra özel bir takım hakları da olmalıdır. Bunlara malum pozitif ayrımcılık kapsamındaki haklar demek mümkün. Biz hiç bu hakları konuşmadık. Oysa Anayasanın 61. Maddesinin 3. fıkrası devlete yaşlıları koruma yükümlülüğü yüklemiştir. Yani bu devletin

yükümlülüğü, bunu ailelere bırakamayız. Tabi ki, aileler yaşlılarına bakacaktır ama bakamıyorsa ne olacak? Yani bugün geldiğimiz noktada yaşlıların aileleri tarafında bakılamaması ekonomik, sosyolojik bir takım nedenlere bağlı olabilmektedir. Yaşlıların bakımsız kaldığı, evlerde kilitli kaldığı, sosyal yaşamdan koptuğu durumlar da ortaya çıkabiliyor ister istemez. Benim alanıma girmediği için bunları uzun uzadıya anlatmak istemiyorum. Bu konuda konuşacak çok yetkili uzmanlar var burada. Anayasanın 61. Maddesinin 3. fıkrasının Devlete yüklediği yaşlıları koruma yükümlülüğünün düzenlenmesi lazım. Bugün yeteri kadar bunun düzenlenmediğini gözlemliyoruz. Bugüne kadar böyle bir haklar kataloğu, haklar listesi içeren bir yasal düzenleme yapılmamış. Genel insan hakları ve temel haklar çerçevesine giren haklar için buna gerek olmayabilir. Ama pozitif ayrımcılığın gerektiği alanlarda özel ve extra hakların düzenlenmesi gerekir.

Burada ayrımcılıktan da söz edildi. Değerli hocam ayrımcılık konusunu çok yetkin bir şekilde işledi ve bir de İş Kanunundan örnek verdi. Buna göre ancak iş ilişkisi kurulduğu zaman eşitlik gözetir. Öncesinde eşitliğin gözetilmesini öngören ya da zorunlu kılan bir düzenleme yok. Buna benzer yaşlılarla ilgili daha birçok ayrımcılık var. Peki, bu ayrımcılıklarla nasıl mücadele ediliyor? Ne yapılıyor? Söz gelişi İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Avrupa Konseyinin İnsan Hakları Sözleşmesine ek özel olarak düzenlenmiş 12 Numaralı Eşitlikle ve Ayrımcılık Yasağı ile ilgili protokolünün Türkiye tarafından onaylanmasını öneriyor mu? Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine tarafız. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 14. Maddesi ayrımcılık yasağı getirir fakat bu ayrımcılık yasağı sadece Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki yazılı hakların yerine getirilmesi noktasındaki ayrımcılıklarla ilgilidir. Bunun dışında bir ayrımcılık varsa -ki var olduğunu görüyoruz, biliyoruz- bunlar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde yer alan haklarla örtüşmeyen konular. Türkiye buna taraf değil ve taraf olmaması için de hiçbir neden yok. Bu konu gündeme getirilsin. Yetkililerin, siyasi otoritenin buna karşı çıkacağını, “Hayır böyle bir eşitlik sözleşmesine taraf olmayacağız.” diyeceğini zannetmiyorum. Yeter ki bu önlerine getirilsin. Teşekkür ediyorum.

EMEL DANIŞOĞLU - TÜRKİYE YAŞLILIK KONSEYİ DERNEĞİ GENEL SEKRETERİ

Türkiye Yaşlılık Konseyi Derneği 2003 yılında kuruldu. Tüzüğünü de birlikte hazırladık hatta bu konuda da çok ciddi çalışmalarımız oldu. Türkiye’yi temsilen Viyana Asamblesine katılmıştım. 1982 ve 2002 de alınan Madrid kararlarını çok ciddi inceledik, çevirilerini okuduk. Onun da getirdiği sosyal sorumluluk neticesinde, evini yuvasını çocuklarını kaybetmiş yaşlıları himaye etmek, sahiplenmek için 99’da Akyurt Ya-

şamevini kurmuştuk. Akyurt örneği son derece güzel gelişti ve biz oradan yola çıkarak artık mikro ile uğraşmayalım daha makro işler yapalım dedik. Açıkçası partiler düzeyinde, TBMM’de milletvekilleri düzeyinde, Bakanlıklar düzeyinde yaşlılar konusunda girişimlerimiz oldu. Ciddi bir nüfus ve piramit değişikliği yaşadığını ve bu kapsamdaki beklentilerin nasıl karşılanması gerektiğini Türk toplumuna hissettirelim, duyuralım istedik. O sırada Sayın Recep Tayyip Erdoğan’da bizimle birlikte çalıştılar. Ve biz İstanbul Sözlüce’de büyük bir toplantı yaptık. Yurt dışından profesörler düzeyinde, başbakanlar düzeyinde, cumhurbaşkanları düzeyinde katılımlar oldu. Bilimsel dünyada nüfusu ve yaşlılık deklarasyonu oluşturduk. Ayrıca 2010 yılında ‘Dünya Krizine Bütünsel ve Sağlıklı Yaklaşımlar’ konusunda da çalışmalar yaptık.

Sizi bir şekilde haberdar etmek isterim. Kanada da IFA (International Federation of Ageing) isminde çok büyük bir kuruluş var. Bu Uluslararası Yaşlılık Federasyonunun 1.600.000 üyesi var. Biz oraya giren tek Müslüman ülke olmakla kalmayıp heyetlerinde de karar merci noktasına geldik. Akdeniz’den ve Ortadoğu’dan da ilk temsil edilen ülke yine Türkiye oldu. Bunu da açıkçası bir başarı olarak sizlere sunmaktan memnuniyet duyuyorum. Bunun yanı sıra, kalkınma planlarına girdik. Nüfusla ilgili ve yaşlılıkla ilgili plan çalışmalarında bulunduk. Sosyal hizmet ve yardımlar konusundaki çalışmalarda bulunduk. Aynı zamanda kalkınma planının yaşlılık komisyonunda çok yoğun olarak çalıştık. Ödevlerimizi yaptık, katkılarda bulunduk. Bir de biz her yıl örnek kıdemli vatandaşlar seçiyoruz ve ödüller veriyoruz. Bunu Dışişleri Bakanlığı ile ortak yapıyoruz. Bu seneki konumuz ‘Yaşam Ustalığı’ idi. Biz örnek kıdemli vatandaşlarımızla birlikte yaşam ustalığı konumuzu işledik. Bu konuda bilimsel ve felsefi çalışmalar yapıldı.

DR. ÖĞR. ÜYESİ ADNAN KÜÇÜK - KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ

Anayasanın hem 10. hem 61. Maddesinde yer verilen yaşlı haklarından bahsediyoruz. Bu bağlamda Devlete yükümlülükler yüklenmiş. Bu yükümlülüklerin bir kısmı pozitif ayrımcılık dediğimiz kapsamda. Bunların eşitliğe aykırı olmayacağı belirtilmiş. Buradan anlaşıldığı kadarıyla yaşlı hakları dediğimiz haklar bir sosyal haktır. Öncelikle yapılması gereken şunlardır: Birincisi; Yaşlı hakları kapsamına ne girer bunun belirlenmesi lazım. İkincisi; Tabi, sosyal hak denince akla devlete ödevler, yükümlükler yükleyen haklar geliyor ama aslında liberal veya kapitalist dünyada öncelik, gönüllü kuruluşların veya diğer kurumların yapabildiklerini yapması şeklinde olmalıdır. Bunların yapamadıkları dışında kalanlar devlet tarafından yürütülmelidir.

Burada bir-iki tespitin ardından somut önerilerde bulunacağım. Birincisi; Yaşlılarımız, geleneksel aile dediğimiz, özellikle ev hanımlarının olduğu ailelerde kalıyorlar. Bunlar arasında, kötü gününde iyi gününde zahmetine, sıkıntısına katlananlar, ölünceye kadar bakanlar oluyor. Ama ekonomik gelişmişlik arttıkça, eğitim düzeyi arttıkça, kadınların çalışma hayatına girmesi arttıkça bu tip ailelerin sayısı azalıyor. İkincisi; bu tür aileler, genellikle mali imkânları zayıf olan ailelerdir. Sadece koca çalışıyordur, hanım çalışmıyordur, çocuklar vardır, bunların gideri vardır ve saire tarzında. Her ne kadar uygulamada yatalak hastalar için devlet bir takım mali yardımlar sağlamakta ise de ben bunun bir adım daha ötesine geçilmesi gerektiğini düşünüyorum. Belli yaşın üzerindeki, 65-70 her neyse, yatalak olmasalar da ailelere bunların bakımına yönelik, kısmen tatmin edici mali yardımların yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Bir başka husus, huzur evleri vesaire var, bunların büyük ekseriyeti genellikle devlet kontrolünde. Özel huzur evlerinin de geliştirilmesi, bunlara devletin yine kısmi destekler vermesi ve buralarda yapılan yanlış uygulamaların denetim ve eğitim yoluyla düzeltilmesi gerektiğini düşünüyorum. Sabrınız için teşekkür ediyorum.

PROF. DR. SEVGİ ARAS - ANKARA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ

Sabahki oturumlarda sağlıkla ilgili hususlara çok değinilmedi. O kısmı bayağı eksik kaldı. Tabi çok kapsamlı bir konu. Ben, konunun sosyal, ekonomik, çevresel ve belediyeyle ilgili yönlerine değinmeyeceğim ama sağlıkla ilgili kısımlarından kısaca bahsetmek istiyorum.

Şimdi, ayrımcılık deyince bunun tam karşıtı olan şey benzer özellikler olduğu zaman her açıdan eşitliği ifade eder. Dikkat edin aynı demiyorum. Kadın erkek aynı değildir ama elimizde olmayan nedenlerden dolayı fiziksel, zihinsel ve soysal anlamda benzerliklerimiz ve farklılıklarımız vardır. Yaşlılık tıpkı bunun gibidir. Daha önce de bahsedilen pozitif ayrımcılık işte burada gündeme geliyor. Bence yaşlılar, pozitif ayrımcılık uygulanması gereken en öncelikli kitle. Yaşlılarımız, toplumun kendine verdiği rolü, yapamazsın edemezsin şeklindeki ithamları kabul ediyor ve yaşlılığı kader olarak algılıyor. Bunun sonucunda da kendini ihmal ediyor. Ayşe Hocamız da söyledi, yaşlılık bir kader değil. Birçok özelliği, birçok artısı olan yönleri var. Bu farkındalıkların bu kişilere kazandırılması lazım.

Yaşlı yakınları, kendileri ve çocukları ile ilgili bir sağlık problemi olduğunda gösterdiği özeni yaşlısı için göstermiyor. Kendisine olsa acil servisine koşturacağı ağırlı

bir durumda yaşlısına mide ilacı vererek geçiştirmeye çalışıyor. Yaşlısı aslında o an kalp krizi geçiriyor. Sağlık personellerimizde de buna benzer tutumlara rastlıyoruz. Bir gence harcayacağı eforu yaşlıya harcamayabiliyor. Yaşlılıktandır diye geçiştirme yoluna gidebiliyor. Hiç bir şey yaşlılıktan değildir, muhakkak bir açıklaması vardır. Gence verdiğimiz eforu aynı şekilde yaşlıya da vermemiz lazım. Yaşlılarımız bazen “Hocam bana verdiğiniz bu eforu, parasını devletin bana ödediği bu ilacı boş yere harcamayın, gençlere yönlendirin.” şeklinde teklifler sunabiliyorlar. Yakınlarının da benzer şeyler teklif ettiği oluyor. Tabi ki böyle olmamalı. Sonuna kadar onun yaşam kalitesini hedef alarak çalışmalarımızı yapmak durumundayız.

Yaşlılıkla ilgili alanlarda istihdam edilenleri eğer siz diğer branşlardakilerle eşit tutmazsanız, temelde de ayrımcılık yapmış oluyorsunuz. Gerontoloji ve geriatri alanlarındakilerin istihdamında ve performans ödemelerinde eşitsizlik var. Haliyle bir motivasyon kırıklığı oluyor. Dal tercihi yaparken maalesef kimse bu alanlara yönelmiyor. Eğer yaşlılara yönelik hizmetin kalitesinin artmasını istiyorsak bu alanlarda çalışanlara pozitif ayrımcılık yapılabilir.

Yaşlımız hastaneye geldiği zaman yine pozitif ayrımcılığı olmalı. Onu karşılayan, işlerini yapacak olan bir personelimiz olmalı. Her zaman yanında bir yakını gelmeye biliyor, sağı solu karıştırıyor, bir sürü tetkike giriyor. Kapıya gelip “Hocam ben sizden randevu alamadım çünkü bilmiyorum.” diyor. Onunla ilgilenen bir personel olması gerekiyor. Bazen o kadar ki, hastayı bırakıp yaşlıyı elinden tutup bir yere götürdüğüm oluyor. Hastane yatışlarında, çoklu odalarda bez değiştirmek durumunda kalınabiliyor, kiminin altında yarası oluyor. Bu durumlardan hem hasta hem yakını hem de ilgili doktorlarımız rahatsız olabiliyor. Bence artık bu yaşlıların ayrı odalarda kalması lüks değil. Uzayan hastane yatışları, yaşlının problemini daha da çok sıkıntılı hale getiriyor. Aslında birçok şey evde halledilebilir. Doğru sistemler kurulursa yaşlı evinde gayet güzel bir şekilde birçok şey halledilebilir. Bazı yerlerde örnek uygulamalar var ama yaygın değil. Bu tür uygulamaların her yerde yaygınlaşması lazım. Daha bitmedi ama yeri geldikçe konuşurum. Teşekkür ederim.

ADEM ÇEVİK - TÜRKİYE AİLE MECLİSİ BAŞKANI VE DÜNYA ÇOCUK HAKLARI DERNEĞİ BAŞKANI

Arkadaşlar yangın var. Yangını konuşmak ya da derneklerimizin faaliyetlerini konuşmak çözüme bir katkı sunmaz. Biz çözüm odaklı öneri için buraya gelmiş bulunuyoruz. EYS diye bir hastalık var. ‘Ebeveyne Yabancılaşma Sendromu’ dediğimiz bu

hastalık, dünyanın yirmi yedi ülkesinde tanınmıyor. Türkiye’de son 15 yılda on milyon evlilik, iki milyon ayrılık var. Boşanma sonrası çocuk, velayet savaşları sebebiyle, an-nede kalırsa babayı kötülüyor, babada kalırsa anneyi kötülüyor. Sarsıntı geçiren bu çocuklarımızı uyuşturucu bağımlılığı ve terörizm gibi bir takım fenalıklara kurban et-miş oluyoruz. Bu konuda Bakanlık tarafından geçtiğimiz günlerde, teslim merkezleri kurulacağı şeklinde bir açıklama yapıldı ama bu yetmez. Velayet, istismar eden taraf-tan alınarak karşı tarafa verilmeli. Cezai müeyyidesi olmalı. EYS bir hastalık olarak da hukuki ve tıbbi olarak tanınmalı. 1946’larda 56’larda İsviçre’den aldığımız Medeni Kanunda çocuklar köle olarak satılıyordu ama bizim ülkemizde de hala çocuklar satı-lıyor. Ayrılan baba her hafta sonu icra dairesine para ödeyerek çocuğunu görebiliyor. Bu konulara çözüm bulunmazsa yaşlandığımızda çocuklarımızdan şikâyetçi olmaya hakkımız olmaz. Çünkü onlar da şu anda anne-babalarından şikâyetçiler. Yani, sen çocuklarının kötü davrandığından bahsediyorsun ama kreşe verdiği çocuk yaşlıyı bilmez ki. Bunları düzeltmezsek yaşlı haklarını koruyamayız ki. Kanuni düzenleme yapmazsak bu şikâyetler sürekli devam eder. Çünkü bu toplumun temel meselesi bu.

Yaşlılarımız da haklarını bilmiyor çünkü eğitim verilmiyor. Burada ayrımcılık yap-mayalım, çünkü eşitlik kurumunun programındayız ama eşit bile değiliz Türkiye’de. Çünkü kadının beyanı esas ama erkeğin ispatına bile değer verilmiyor. “Alo! Bana ba-ğırıldı, çağırdı, alın bu adamı.” O zaman çocuk mağdur oluyor. Bu çocuktan yaşlı hakla-rını bilmesini, yaşlıya saygı duymasını nasıl beklersiniz? Yani ben mesela saçım uzun olduğu için kısa mı konuşacağım. Ya da kel olduğum için daha da mı kısa konuşaca-ğım. Dolayısı ile bu konuda topyekûn çalışmak lazım.

Yaşlılık hakları, engelli hakları, çocuk hakları, insan hakları vs. bu tür toplantıların hayırlı bereketli olduğunu düşünüyorum ama en azından çözüme yönelik bir şeyler konuşalım. Temele inelim, bu da eğitimle ahlakla olur. Avrupa İnsan Haklarını Mah-kemesini konuşuyorduk, 8, 12 ve 14. maddelerinde cinsel yönelim, cinsel tercih bir insan hakları olarak görülüyor. Böyle bir toplumda, ailesiz, ahlaksız, cinsiyetsiz bir toplumda nasıl yaşlı haklarından bahsederiz. Teşekkürler.

DR. KEMAL AYDIN

Başkanımıza öncelikle teşekkür ediyorum. Yaşlı haklarında beş altı önemli konu var, bunu konuşursak onun üzerinde de arkadaşlarımız öneri verebileceklerdir. Yaşlı hakları dediğimiz zaman; 1 - Ayrımcılığa tabi tutulmama hakkı. 2 – Şiddet görmeme hakkı. 3 – Sosyal güvenlik hakkı. 4 – Sağlık hakkı. 5 – Çalışma Hakkı. 6 – Konut hakkı.

Yani bu haklar konusunda neler yapabiliriz İsmail Tufan Hoca'mın güzel bir önerisi vardı. Konuşmasında dedi ki; "Üniversitelerimizle, ilgili bakanlıklarla -sadece Aile Bakanlığı değil- Ulusal bir çalışma grubu oluşturarak uluslararası arenada çalışmalar yapmalıyız." Bugün yaşlı sağlığı ile ilgili Sağlık Bakanlığının, yaşlı hizmetleri ile ilgili Aile Bakanlığının, yurt dışındaki çalışanlarla ilgili Dışişleri Bakanlığının tecrübelerinin aktarımını ve koordinasyonunu sağlamalıyız. Özellikle Maliye Bakanlığı ve sosyal güvenlik haklarını Avrupa ile kıyaslarsak, Avrupa'da bakım sigortası ve bakım fonu yaklaşık otuz yıl önce kanunla gelmiş. Hollanda'da filan bir sorun yok, niye? Çalışandan beş-on lira aylık bakım sigortası kesiliyor ve büyük bir fon oluşuyor. Şöyle düşünelim; Türkiye'de yirmi beş milyon çalışan var, bakım fonuna ayda beş lira para kesildiğinde, bu, yüz yirmi beş milyon gibi bir para yapar. Bu da sivil toplum örgütlerinin bu konuda daha fazla hizmet etmesine kaynak oluşturur. Hocamız ne güzel söyledi, Geriatri doktor sayısı çok az. Niye? Destek yok ki. Pozitif ayrımcılığın yapıldığı araştırma merkezleri desteklenmeli.

Aslında Türkiye'nin meselesi şu an yaşlılık. Çünkü çocuklarla, gençlerle ilgili çok ciddi çalışmalar oldu. Ama bir anda kapımıza dayanan yaşlılığı fark ettik. Yani, bir baktık ki altmış-yetmişiz. Eskilerde altmış yaşına gelene yaşlandı derken şimdi doksan yaşında siyaset yapanları görüyoruz. Yaşam beklentisi hızla yükseliyor ve biz bu gruba yönelik politikada biraz geç kalıyoruz. Aslında Türk İdareciler Birliği, Türkiye Parlamenterler Birliği gibi oluşumlarımız burada olmalıydı. Niçin? Çünkü üç bin altı yüze yakın emekli parlamenterimiz var. Bunların tecrübeleri o kadar önemli ki. Yani bu emeklilerin aktif hayata katılarak gerek TİHEK gibi kurumlara gerekse ilgili bakanlıklara tecrübe aktarımlarında bulunması gerekir. Az önce saydığım altı alanda bir çalışma grubu kurulmasını öneriyorum. Önümüzdeki yıl 10 Aralık İnsan Hakları Gününde sonuç raporu açıklanmasını öneriyorum. Dünyadan bu tür projeleri geliştirmiş ve iyi uygulamış ülkeleri veya Afrika'dan Asya'dan geri kalmış ülkeleri de davet edebiliriz. Türkiye Dünyada bu konularda da köprü vazifesi görmelidir. Çok teşekkürler.

CELAL OĞAN - ESKİ İMAR GÖREVLİSİ

Yaşlılarla ilgili, gördükçe, düşündükçe kahrolduğum, vicdan azabı çektiğim olaylar yaşanıyor toplumumuzda. Otobüslerden aşağıya atılanları gördüm. Şahsen çok müdahale etmek durumunda kaldım. Çünkü haklarını müdafaa edemiyorlardı. Çünkü güce karşı güç koyamıyorlardı ve zor durumda kalıyorlardı. Toplu taşıma araçlarına 65 yaş

üstünün bedava binmesi hala tam halledilememiş bir mesele. Birçoklarının gözüne batıyor.

İmar İskân Bakanlığında Daire Başkanlığı yaptığım yıllarda, Toplu Konut Kanununda bedelsiz, vergiden muaf olarak konut alanlarının intikal ettirilmesi meselesi vardı. Bir de 775 sayılı Gecekondu Kanunumuz var. Bunlardan yararlanılarak, çeşitli organlar marifetiyle -Parlamentoda Bakanlar Kurulu Kararı ile olabilir- Maliye hazinelerinden yaşlılarla ilgili vakıflara, derneklere, kurum ve kuruluşlara yer tahsisi yapılabilir. Yaşlılarımız buralardan, devre mülk sistemi gibi uygulamalarla yararlandırılabilir. Yaşlılarımızı kendi evlerine ya da huzur evlerine kapatmak zorunda değiliz. Benim kızım sosyal hizmet uzmanı. Bu mesleği seçmesini ona ısrarla ben rica ettim. Eşimle sık sık yaşlılar yurduna ziyaretlere gidiyor, eşofman vs. dağıtıyorduk ve üzüntüden hasta dönüyorduk eve. Sosyal hayatta, kurumlarda ve evlerinde itilip kakılan yaşlılara dayanamıyordum.

Yaşlılarımıza fayda sağlayacak organizasyonları büyütelim istiyorum. Cesaret, kararlılık ve varoluşumuzu temin edecek pozitif perspektifimizi bu alanlara yöneltelim istiyorum. Tüm bunları, yaşlılarımızın moralini bozmandan, onları örselemenden, duygularını hiçe saymadan yapalım istiyorum. Saygılar sunuyorum. Burada bulunmaktan mest oldum.

SÜLEYMAN ARSLAN – TİHEK BAŞKANI

Peki, çok teşekkür ediyorum. Tabi bu önemli bir konu. Bizim gönlümüzden geçen de bu. Ben TBMM’deki bir toplantıda benzer duyguları dile getirdim. Söylediğim şuydu: “Bir hayalim var. Cezaevi hiç olmasın, huzurevleri hiç olmasın, çocuk bakım yerleri, çocukların korunmaya alındığı yerler hiç olmasın. Herkes evinde olsun. Anneyle, babayla, çocuklarıyla mutlu bir dünyayı birlikte yaşayalım.” Bunu istiyoruz ama maalesef bu söylenen şeylerden rahatsız olanlar var. Bu istememenin de birçok sebebi var tabi. Aslında bunları konuşabilmemiz lazım.

Deminki konuşmada geçen bir şey var, mesela; yaşlıları otobüsten indiriyorlar. Bu açık bir ayrımcılık niteliğindedir. Yaşından dolayı böyle bir şeye maruz kalanlar olduğunda -eğer muhatabından bir sonuç alınamıyorsa-, -bunun başka türlü örnekleri de olabilir- o zaman bize bildirebilirler. Biz de olayı araştırır, üstüne gider, cezalandırırız. Arkadaşlar, sadece devletin yapmış olduğu ayrımcılık değil aynı zamanda kişiler arasındaki ayrımcılık konuları da bizim kurumumuzun görev alanı içerisinde. Bunu tekrarlamış olalım.

REYHAN ÖZGÖBEK - ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ DAİRESİ ŞUBE MÜDÜRÜ

Teşekkür ederim. Genel Müdürümün izniyle Aile Bakanlığının yaşlı hakları ile ilgili en son yaptığı çalışmalarından bahsetmek istiyorum. Biliyorsunuz 2002 Madrid Eylem Planı Türkiye’de de bir etki yarattı. 2007’de ulusal eylem planımızı hazırladık. Ve onun akabinde Avrupa bölgesinde Birleşmiş Milletler Ekonomik Komisyonunun yaşlı hakları çalışmaları başladı. Biz de genel müdürlük düzeyinde eş zamanlı olarak o toplantılara katılıyoruz. Yaşlı Hizmetleri Dairesi olarak en son 2012’de ve sonraki toplantılarda büro yönetiminde de görev aldık. Artık bu platformlarda, biraz önce bahsedilen 6 haktan farklı olarak, palyatif bakım sorunu ve mahkum yaşlıların hakları da konuşuluyor. Ben de bir komisyonun oluşması ve Türkiye’nin de katkılarıyla Dünyadaki ilgili mekanizmaların güçlendirilmesinden yanayım. O yüzden düzenlemiş olduğunuz bu çalışmayı değerli buluyorum. Eğer uygun görürseniz, sizin önderliğinizde ve ilgili bakanlıkların da katkılarıyla bir eylem planı oluşturulabilir. Akademisyenlerin bu konu ile ilgili çok önemli çalışmaları var, bunu belirtmek istedim. Çok teşekkür ederim.

SÜLEYMAN ARSLAN – TİHEK BAŞKANI

Çok faydalı olur. Bu konuyu özelde de tekrar görüşelim. Arkadaşlar, bugünkü konumuz yaşlı hakları onun için konuşmalarımızı buna göre sınırlayalım. Sosyal medyaya baktığımda, “Hep başkalarının haklarından bahsediyorsunuz. Hiç engellilerin haklarından bahsetmiyorsunuz.” şeklinde eleştirel mesajlara rastlıyorum. Haklarımızın ve sorunlarımızın her birini bir anda söyleyebilme imkânımız yok. Yarın engelli hakları günü. Biz tekrardan ona da katkı yapalım. Yarın için de bir açıklamamız olacak. Engellilere yapılan ayrımcılıklar da aynı şekilde bize intikal ettirilebilir. Ve orada da makul ve çok iyi düzenlemeler var. İlgili arkadaşlarımız kurum kanunumuzu inceleyerek oradan yararlanabilir ve teklifler de getirebilir bize. Biz de yeni bir kurumumuz ve çalışmalarımız sizlerin katkılarıyla zenginleşecek. Teşekkür ediyorum.

AHMET TAŞ - KAYSERİ GÖNÜLLÜ KÜLTÜR KURULUŞLARI DERNEĞİ BAŞKANI

Öncelikle bu program için hem kurumunuza hem katılımcı arkadaşlara çok teşekkür ediyorum. Malum Türkiye’de başkasının hakkını savunabilme geleneği çok eski değil. Dolayısıyla yaşlının hakkını savunabilme geleneği de son zamanlarda kamuoyunda daha çok duyulmaya başlandı. Hükümetlerimizin ve ilgili bakanlıklarımızın da gündemine girdi. Buna rağmen, şehirleşmenin artması, çekirdek aile olgusunun ortaya çıkması, yeni nesillerin yaşlıların tecrübesinden mahrum kalması gibi nedenlerle

hak ihlalleri çoğaldı. Yaşlılarımızdan bir kısmı şu anda hala köylerde yaşıyor. Gençler, köyün imkânları onları geçindirmeye yetmediği için şehre taşınmış durumda ve farklı işlerde çalışıyorlar. Bayramlarda da olsa yaşlıları ziyarete gitmeye devam ediyorlar hamdolsun.

Bir başka konu: Bizim geçmişten bugüne oluşan kurumlarımızın çoğu, genç, dinamik, dinç insanlara göre yapılmış. Eski camilerimizin, eski hastanelerimizin, eski devlet kurumlarımızın birçoğu yaşlının ve engellinin oradan yararlanmasına uygun değil. Şu vakıa ki; Şu anda nüfusumuzun yedi milyondan fazlası yaşlı, %10'u da engelli. Bunların hepsi ayrı ayrı ihtimam gösterilmesi gereken insanlar. Hayatın ve çevrenin şartlarını, onların da toplum içinde hayatlarını devam ettirmeleri, ihtiyaçlarını temin etmeleri, gerekirse bu topluma katma değer üretmeleri üzerine dizayn etmemiz gerekiyor. Hamdolsun son yıllarda, yeni ibadet mekânlarımızda, yeni hastanelerimizde bu başladı.

Bazı evlerde de yaşlı insanın ölümü, üç-dört ay sonra yakınları arayınca cesedine ulaşıldığında haberlere konu oluyor. Ayrıca yaşlı insanları takip edip onların menkul ve gayrimenkullerini ellerinden alan art niyetli insanlar, çeteler ortaya çıkıyor. Bu sorunlara da bir teşkilat kurulmalı diye düşünüyorum. Belediyelerin ilgili birimleri, muhtarlıklar, apartman yöneticileri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığımızın taşra birimleri ve özellikle de mahallelerdeki camilerin imamaları bu konularda organize olabilir. Bundan dolayı belli bir ücret verilebilir veya başka takdir edici yollar bulunabilir.

Son sözüm, Sayın Başkanım, Anadolu'yu çok gezin. Biz de taşra birimlerimizde sizi misafir etmek isteriz. Şehirlerimizde bürokratlarla, yerel basın mensuplarıyla, sivil toplum kuruluşlarıyla, müftülüklerle, üniversitelerle birlikte programlar yapalım, farkındalık oluşturalım. Hem kurumunuzu tanısinlar hem de hak bilincini topluma biraz daha yaygınlaştıralım. Teşekkür ederim.

SÜLEYMAN ARSLAN – TIHEK BAŞKANI

Ben de çok teşekkür ediyorum, çok değerli katkılardı bunlar. Siz davet edin biz gelelim, memnuniyet duyarız. Buradan bu vesile ile söyleyelim, bizim de kurumsallaşma aşamasında olmamız hasebiyle açılmamız gerekiyor. Bu önemli bir ihtiyaç. Bu konuda bizim de düşüncelerimiz var. Elimizden geldiğince, gücümüz nispetinde bütün vatandaşlarımızla bir arada olmak isteriz. Bu arada ben de bazı çağrışimler

yaptım. Şimdi Ebeveyne Yabancılik Sendromu deyince gündeme gelmesi gereken bir de “dedelere yabancılik sendromu” var, “torunlara yabancılik sendromu” var. Bayramlarda vesaire, biz yaşlıları ziyaret ediyoruz. Biz sadece yaşlıları ziyaret etmiyoruz, biz ölülerimizi de ziyaret ediyoruz. O kadar da geliştirmişiz bu işi ama tabi yeni nesillerde bunlar atlanıyor. Onun için vefakâr bir toplum olarak yaşlısına, gencine, ölüsüne, herkese sahip çıkan bir toplum olmalıyız. Öyleydik zaten, dünyanın başka ülkelerine nazaran yine de öyleyiz ama bu değerlerimize daha çok sahip çıkmamız gerek diye düşünüyorum.

Kimse yalnız kalmamalı, sahipsiz ölmeye meydan verilmemeli, çok doğru bir şey söylüyorsunuz. Çekirdek aile dedik, aslında ben onu şeye benzetiyorum, elmanın, şeftalinin vesairenin artık kabuğu gitmiş, yenecek yeri gitmiş sadece çekirdeği kalmış. Aslında onu kuşatan başka çevreler vardı, akrabalar vardı, komşular vardı -bizim evlerimiz öyleydi- koruyucu tabakalar vardı. Bunlar bir yandan komşu haklarına giriyor. Öbür taraftan akraba haklarına giriyor. Bizim bu değerleri de canlandırarak şekilde çalışmalar yapmamız ve literatüre de kazandırmamız lazım, bunu da özellikle söylüyorum. Birleşmiş Milletlerden gelen temsilcilerle konuşurken “Bizde çok güzel değerler var. Batıya değer katmak istiyoruz.” dedim. Yani bunları da teşvik edecek mekanizmalar geliştirilmesi lazım. Yasal düzenlemelere ihtiyacımız var. Sanırım Barolar Birliğinden ilk anda teklif gelmişti. O mevzuat düzenlemelerinde yaşlılara yönelik düzenlemelerle birlikte aslında ailenin korunmasının da bir yeri olduğunu düşünüyorum. Yani o kanun içerisinde veya başka bir yerde ek düzenlemeler yapılabileceğine dair bir kanaatim var. Bunları tartışmak üzere buradayız.

AHMET TAŞ - KAYSERİ GÖNÜLLÜ KÜLTÜR KURULUŞLARI DERNEĞİ BAŞKANI

Öncelikle bu Başkanım müsaadenizle eklemek istediğim bir husus daha var. Cezaevlerinde yatan yaşı sekseni doksanı bulmuş, birçok hastalıktan mustarip mahkûmlarımız var. Hangi kesimden olursa olsun fark etmez. Bunlar Türkiye Cumhuriyeti vatandaşdır ve Devlete emanettir. Örneğin, böyle birinin Kayseri Bünyan Cezaevinde darp edildiğini duymuştum. Cezaevi savcısı ile görüşmeye gittiğimde maalesef kendisi de bunu doğruladı. Hiçbir müdürümüzün gardiyanımızın bunları darp etmeye hakkı yok. Bir yasal düzenleme veya Cumhurbaşkanımızın af yetkisini kullanması yoluyla, kimseye zarar verme ihtimali kalmamış, ömrünün sonuna yaklaşmış bu insanların affedilmesi teklifimi bir kez daha yinelemek istiyorum. Son nefeslerini bari çocuklarının, ailelerin yanında vermeleri için bir çağrıda bulunmuş oluyorum kamuoyuna. Teşekkür ediyorum.

HÜLYA KESKİN – KATILIMCI

Emekli sosyal hizmet uzmanıyım. Sağlık Bakanlığında uzun yıllar yaşlı alanında çalıştım. Bakanlığımız ve Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğümüz vasıtası ile yürütülen çok çeşitli hizmetler sunulmaya başlandı. Örneğin; Evde yaşlı ve engelli bakımı için ücret ödenmesi gibi hususlar 2022 kapsamına alındı. Güzel bir çatı oluşturuldu. Fakat bence bu çatının altında bir eksiklik var. Türkiye’de insanlar sadece yaşlılıkla ilgili değil komşusuyla sorunu olduğunda, ailesi ile sorunu olduğunda veya bir tıbbi bakım kurumunda karşılaştığı bir sorun olduğunda da sosyal hizmetlere başvurabiliyor. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, sosyal hizmetler, yaşlı hizmetleri, engelli hizmetleri gibi bu konuda hizmet veren kurumlar, bütün bunları koordine ederse daha derli toplu bir hizmet sunmuş olur. Bu doğrultuda, maddi destek, evinde yaşamını sürdürebilme, temizlik veya hastaneye götürmek gibi hizmetlerde katkıları olabilir. Yani biraz daha hizmetin çeşitlendirilmesi ve aile içi bakımın öne çıkarılması gerektiğini düşünüyorum.

Şunu merak ediyorum; Bugün Türkiye’de huzurevine gitmek isteyenler kurumlara başvurduğunda ne kadar süre ile bekliyor? Ben altmış sekiz yaşındayım. Bugün Seyranbağları Huzurevi için başvurduğumda ne kadar bir süre ile beklemem gerekiyor? Buna cevap almam için bence Avni Bey’e söz verilebilir. Buyurun genel müdür yardımcım.

AVNİ ÖZKAYA - ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ MÜDÜR YARDIMCISI

Teşekkür ediyorum. Huzurevlerimizde genellikle sıra olduğu yönünde bir kanaat vardır, doğru da bir kanaattir. Tabi, bizim açıımızdan konu değerlendirildiği zaman, takdir edersiniz ki yaşlı bireylerimizin farklı grupları var. Huzurevine taleplerde, ilk etapta bir ücretli yaşlı bir de ücretsiz yaşlı gündeme geliyor. Ekonomik yoksunluk içerisinde olup huzurevine girmek isteyen kişilerden ücret alınmıyor. Emekli sandığı gibi bir yerden geliri olanlar ise belirlenen katkı payı tahsil edilmek sureti ile huzur evinde kalıyorlar. İkinci kategoride sağlıklı yaşlı ile özel bakım yaşlısı ayrımı ile karşılaşyoruz. Birinci grubu, sağlıklı olduğu, bir bakım ihtiyacı olmadığı halde sosyal yoksunluk çerçevesinde bir yaşam tercihi olarak huzurevini tercih eden yaşlılarımız oluşturuyor. Biz bunları da evlerimize kabul ediyoruz. İkinci grup ise bir başka kişinin yardımına ihtiyaç duyan, kendi başına bireysel öz bakım ihtiyaçlarını karşılayamayan özel bakım yaşlılarımızdan oluşuyor. Bu çerçeveden konu değerlendirildiği zaman, hem ekonomik yoksunluk içerisindeki ücretsiz yaşlı hem de özel bakım konumunda olan yaşlı

bireylerle ilgili bir sıra beklemeden söz edilemez. Gerek özel bakım merkezlerinde gerekse Bakanlığımızın resmi merkezlerinde onların bakım ihtiyaçları karşılanıyor. Kendi ilinde olmasa bile başka ilde karşılanıyor. Bu konu burada bu şekilde özetlenebilir. Diğer sağlıklı yaşlı-ücretli yaşlılarda veya huzurevleri arasında nakil talebi olan yaşlılarımızda ise sıra mevcut. Sağlıklı yaşlı taleplerini ücretli yaşlı taleplerini bakanlığımız şu anda tam anlamı ile karşılayamıyor. Rakamlar burada yüksek olarak gözükebilir. Bu konuyla ilgili olarak ta bakanlığımız gerek yeni huzurevi açma konusunda gerekse özel huzurevlerinden hizmet almak konusunda çalışmalarını devam ettiriyor.

Şu anda yatırım programında yirmi altı tane huzur evimizin inşaatı devam ediyor. Yirmi kadarının da inşaatı bitmek üzere. Özetle sorunuzun, yaşlının özelliğine ve grubuna göre değerlendirilmesinde fayda var. Bizim açımızdan konu bu şekilde, teşekkür ederim.

HÜLYA KESKİN – KATILIMCI

Ben çok teşekkür ederim bu bilgiler için. Özel bakıma muhtaç olan yaşlıların ileri dışında bulunmasına şahsen ben sosyal hizmet uzmanı olarak karşıyım. Çünkü bu insanların ziyaret olanakları kısıtlanıyor. Hiç olmazsa bayramlarda gelip ziyaret edecek veya hastalığı halinde onu alıp üç dört gün götürüp bakabilecek yakınlarından mahrum bırakmamak lazım. Bence bu bir tercih olmamalı. Huzurevlerinin yapılmaya devam ettiğini söylediler. Umarım ihtiyacı olanların zorlanmadan gidebileceği yeterliliğe ulaşır.

PROF. DR. MELEK ARDAHAN - İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ

Hocam İzmir örneğini vermek istiyorum. İzmir’de bir Narlıdere huzurevi var. Bize doluluktan dolayı şunu söylüyorlar; “Şimdi başvurun size ancak sıra gelir.” Mesela, şuan ben kırk beş yaşındayım ve bana sıranın gelmesini beklerken altmış beşe erişmiş olacağım. Altmış beş yaşında başvurursam herhâlde seksen beşimde filan alırlar. O anlamda söyledim, huzurevlerine ihtiyacımız var yani.

AVNİ ÖZKAYA - ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ MÜDÜR YARDIMCISI

Sayın başkanım, bir konuyu açıklamama müsaade eder misiniz? Tabi, bazı huzurevlerimiz kamuoyuna mal olmuş durumda ve hizmet kalitesi yönünden çok talep alıyor. Örneğin İzmir’de Narlıdere, Ankara’da Balgat, Seyranbağları, Ümitköy, İstanbul’da Etiler huzurevimiz bunların başında gelmektedir. Takdir edersiniz ki bu kuruluşları-

mızın hizmet kalitesi de bizleri gururlandırıyor. Taleplerini de anlayışla karşılıyoruz. Ama bu bahsettiğimiz huzurevlerimiz biraz eski ve dolu huzurevlerimiz. Bu huzurevlerine girmek konusunda ısrarcı olunur ise vefat veya başka bir şekildeki boşalmayı beklemesi gerekiyor. İlla burada kalacağım derse mecburen bir sıra durumu var. Özel bakım yaşlısı “Ben durumuma uygun en yakın yerde bakım hizmeti almak istiyorum.” derse o kadar uzun süre bekleme söz konusu olmaz.

SÜLEYMAN ARSLAN – TIHEK BAŞKANI

Evet, çok teşekkür ediyoruz. Şimdi, sabahki oturumda bahsettiği konuyu açabilmesi için sözü tekrar İsmail Hocama vererek başlamak istiyorum. Buyurunuz Hocam.

PROF. DR. İSMAİL TUFAN – AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan. Varlığımız yaradılışımız ve yaşantımızın bir eserdir. Zannederseniz izlediğimiz filmde de hepimiz bunun özünü, içeriğini bir şekilde hissettik. Ama bir şeyleri farklı yapmadan ve bir şeyleri harekete geçirmeden önce, akılların ortaklığında bir arada bulunmamız gerekiyor. Yerinde sayanlar yürüyenlerden daha çok gürültü çıkartır. Ülke olarak bizim yerimizde sayma şansımız ve böyle bir lüksümüz olmamalı. 1998 yılından beri, yaşlanma ve yaşlılık alanında akademik anlamda çalışan bir öğrenci olarak özellikle şunu ifade etmek isterim. Ülkemizde yaşlanma ve yaşlılığın farklı açalarına baktığımızda, maalesef yaşlanmanın sadece kayıplar ve hastalıklardan oluştuğu fikri bir ön yargı olarak zihinlerimizde sanki silinmeyecek bir şekilde yer etmiştir. Bu doğru mudur? Hayır. Eğer yaşlı haklarının bu ülkede bir geleceği olması bekleniyorsa, öncelikle bu ön yargıların yavaş yavaş ortadan kaldırılması gerekiyor. Öncelikle yaşlanma ve yaşlılığın sadece kayıplardan oluşan bir süreç olmadığını aynı zamanda kazançlarla dolu bir süreç olduğunu da görmemiz gerekiyor. Çocukluk döneminden gençlik dönemine geçtiğimizde, çocukluk döneminin insana bahsettiği o şımarıklık, herkese her şeyi yaptırabilme duygusunu kaybediyoruz. Ama gençlik dönemine geçtiğimizde de özgür irademizle bir birey olarak karar verme hakkına sahip oluyoruz. Dolayısı ile yaşam bir yolculuk ise kayıp ve kazançlardan oluşan bir süreci de içinde barındırıyor. İşte bu süreçte karşılaştığımız hikâyeler bize gelecekle ilgili, ülkemizdeki yaşlıların, istismar, ihmal ve şiddete maruz kalmamaları ve ötekileştirilmemeleri açısından birçok şeyi yapmamız gerektiğini gösteriyor.

Öncelikle hukuk dilimizi değiştirmemiz lazım. Hukuk zemininde yaşlanma ve yaşlılık ile ilgili ortaya çıkan problemleri çözmeye yönelik elimizde çok fazla bir zenginlik

yok. Ticaret hukukunda, vesayet hukukunda ve özellikle miras hukukunda o kadar büyük bir sorunla karşılaşılıyor ki. Hukuk dilimizi, hukuk yapımızı yaşlanma ve yaşlılığın bu dönemin koşullarına uygun hale getirilmesi için mutlaka gerekli girişimleri yapmamız gerekiyor.

Bunun dışında, ülkemizde, hanelerde ve kurumlarda yaşlıya uygulanan şiddet, ihmal ve suiistimalin sınırlarını ancak yaşananlar adli bir vakaya dönüştüğü zaman görebiliyoruz. Bundan şüphesi olan varsa, yaşadığı ilin adliyesinden bu konuda verilmiş hükümlerin, kararların sonuçlarını alıp genel bir değerlendirmesini yapabilir. Göreceklerin sizleri hayrete düşürmesin. Toplumsal yaşlanmanın içerisinde, yeryüzündeki bütün ülkelerde karşılaşılan bu sorunlar ülkemizde de ender görmediğimiz sorunların başında geliyor. Dolayısıyla bizim akılların ortaklığında, bu ülkenin yaşlanan insanlarına “Evet, ben bu hakka sahibim” diyebileceği bir iş birliği zemini yaratmamız gerekiyor.

Etik konusu çok önemli. Bu bağlamda, yaşlıya yönelik bakım hizmetlerinde karşılaşılan etik ve mahremiyet konularında toplumsal etik bilincimizi geliştirmemiz lazım. Akılların ortaklığında, bütün disiplinlerin, sivil teşekküllerin, akademi dünyasının, iş dünyasının ve parlamentonun iş birliği ile mutlaka yaşlı hakları açısından uygulanabilir ve sürdürülebilir bir taslağı oluşturmamız gerekiyor. Bunu yapacak yeterli şansımız, gücümüz ve irademiz var. Bunu yaparken, uluslararası alanda yaşlı haklarına yönelik yapılmış çalışmalar bize yol ve yön gösterici olabilir. Başarı ise, bizim bu başlıkların altını hangi bakış açısı ile hangi zenginlikle ve özveri ile dolduracağımıza bağlı. Mesele; bu toplantı önemli bir zemini teşkil ediyor ve bence çok başarılı bir girişim. Bunun devamının gelmesini canı gönülden temenni ediyorum. Katılımcıların hepsinin birbirinden değerli görüşlerini mutlaka sonuç raporuna aks ettirileceğine inanıyorum. Hiç kimseyi dışarda bırakmayan, ötekileştirmeyen, herkesin ortak aklının akılların ortaklığında buluşturabileceği, disiplinler arası iş birliğinin gerçekleşebileceği bir zeminde çok güzel çalışmalar ortaya koyabiliriz. Bu toplantıyı düzenlediğiniz için şahsınızda emeği geçen tüm arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum. Katılımcılara da değerli bilgileriyle bizi bilgilendirdikleri için ayrıca teşekkür ediyorum. Saygılar sunuyorum.

SÜLEYMAN ARSLAN – TİHEK BAŞKANI

Çok teşekkür ediyorum Hocam. İnşallah yeni bir başlangıç için bu tür girişimlerin ve çabaların çalışma gruplarıyla devam ettirilmesinde fayda olacaktır.

DR. ÖĞR. ÜYESİ ABDÜLKADİR YELER - İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ

Yaşlıyı ve yaşlının sorunlarını değerlendirirken ister istemez kültürel bağlamdan bağımsız değerlendiremiyoruz. Türkiye'nin son elli yılda yaşadığı değişim, dönüşüm, şehirleşme, modernleşme, politikaların değişmesi, ailenin küçülmesi, geniş aileden çekirdek aileye geçmesi vesaire, doğal olarak aileyi içerisinde dede ile torunun beraber yaşayamayacağı bir ortam haline getirdi. Teknolojinin de hayatımıza aktif girmesi ile beraber özellikle bilginin üretim araçları değişti. Bugün teknoloji ile bilgi üretiyoruz. Bu da, geçmişte tecrübesiyle, bilgisiyle, birikimiyle değerli olan yaşlılarımızı artık toplum nazarında ve yeni nesil nazarında değersiz kılıyor. Bu ciddi bir kültürel değişim ve yasal düzenlemelerle önüne geçilemeyecek bir durum gibi gözüküyor. Şimdi biz hukuki düzenlemelerden bahsederken dedeyi torununa karşı korumaktan bahsediyoruz. Ama artık dede ile torunun beraber yaşayamayacağı bir hayat geldi önümüze. Gözlemlerimize göre bu hattın kesin olarak kesildiği yani dede ile torunun ayrı evlerde yetiştiği yaşam tarzı son yirmi yılda yaygınlaştı.

Türkiye'de huzurevi anlayışı çok yaygınlaşmıyor. Çünkü hala kültürel değerler baskın. Kimse yaşlısını huzurevine götürüp yerleştirmek istemiyor. Aile Bakanlığının evde bakım maaşı uygulaması gayet yerinde ve başarılı bir uygulama. Fakat Anadolu'daki uygulamalara baktığımızda, yeterli denetim yapılmadığından, özellikle kırsal kesimde birçok aile için bu maaşların geçim kaynağına dönüştüğüne şahit oluyoruz. Genellikle bu maaşı alanla annesine babasına bakanların farklı çocuklar olduğu bir durum söz konusu olabiliyor.

Bugün yaşlı sorununu oluşturan süreç aynı zamanda çocuk için, genç için, aile için de sorun oluşturan bir süreç. Yaşadığımız o sosyolojik dönüşüm toplumun bütün kesimleri için sorun oluşturmuyor. Bu yüzden, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun, özellikle organizatör olarak diğer kurumların çalışmalarını da takip etmesi ve bunlara katılması yerinde olacaktır. TİHEK'in o çalışmaları yürüten kurumlarda yaşlı haklarını gözetecek şekilde revizyonlar yapılmasına öncülük etmesi gerektiği kanaatindeyim. Biz, somut hukuki düzenlemelerle maddi anlamda iyileşmeyi sağlayabiliriz fakat yaşlılarda gördüğümüz ve gözlemlediğimiz manevi anlamda işe yaramazlık duygusunun getirdiği bir çöküntü söz konusu. Bunun iyileşmesi için kültürel iyileşme lazım. Kültürel iyileşme için onların sahip olduğu niteliklerin, yeterliliklerin topluma kazandırılması ve işe yaramazlık psikolojisinden kurtarılması lazım. Bu da herhalde, kurumlar arası daha geniş çaplı ortak organizasyonlar, daha makro düzeyde projeler gerektiriyor diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

PROF. DR. YUSUF ADIGÜZEL - İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ

Şimdi toplumsal değişimi ele alırken sadece yaşlı değil aile olarak ta ekonomik durum olarak sosyal politik olarak her şeyiyle beraber ele alıyoruz. Dolayısı ile tek başına bir sorunu çözmek mümkün değil. Çevresiyle beraber ele aldığımız zaman daha kalıcı çözümler geliştirebiliriz diye düşünüyorum. Hepinizin malumudur toplumu ve toplumsal değişimi izlerken özellikle bugünlerde dikkati çekmek istediğim bir husus var. Avrupa'da çok yaşanmış bir durum göçmen yaşlı meselesi var. Avrupa'daki Türklerin artık torunları orda doğar hale geldi. Avrupa'daki yaşlı Türk toplum bizim çalıştığımız alanlardan bir tanesi ve Avrupa'nın çalıştığı alanlardan bir tanesi. Biz de bugün şu anda nüfusun yüzde beşini oluşturan bir göçmen yabancı uyruklu kişiyle uğraşıyoruz. Biz bunu kabul etmekte güçlük çeksek dahi muhtemelen bundan sonra bizimle yaşayacak Suriye ağırlıklı bir göçmen kesim olacak ve bunların da yaşlılığına yönelik önümüzde ki dönemde bir politika geliştirmeye ihtiyacımız olacak diye düşünüyorum. Şu anda hepimizin kabul edeceği bir şey vardır ki en fazla ayrımcılığa uğrayan toplumda etnik olarak farklı olan kişiler. Çok fazla yabancı ayrımcılığa uğruyor. Şu anda etnik olarak da eleştirilen, ötekileştirilen, dışlanan kesimi başta Suriyeliler olmak üzere Araplar oluşturuyor. Araplık ve Suriyeli olmak bile başlı başına nerdeyse bir damgalanma sebebi haline geldi. Bu yasal olarak çözülebilecek bir mevzu değil. Hükümet bu konuda yasa çıkarabilir. Ancak bunun uygulanması, toplumun bunu kabul etmesi için toplumsal değişime ve uzunca bir süreye ihtiyacımız var. TİHEK'in raporlarında geri gönderim merkezlerinde ve yaşlı bakım merkezlerinde çalışmalarınız olduğunu görüyorum. İleriye dönük olarak da çalışması gereken alanlardan bir tanesi göçmen yaşlıların uğrayacağı ayrımcılık. Bu konuya dikkat çekmek istedim. Çok teşekkür ederim.

SÜLEYMAN ARSLAN – TİHEK BAŞKANI

Ben de çok teşekkür ediyorum.

OSMAN YURT - MAZLUM-DER GENEL BAŞKAN YARDIMCISI

Söz hakkı verdiğiniz için teşekkür ediyorum. Bu toplantı vesilesiyle gerek bilim insanlarının gerek kamuda görev almış arkadaşlarımızın gerekse toplumun değişik kesimlerinden gelen insanların görüşlerinden son derece istifade ettiğimi söylemek istiyorum. Herkesin bulunduğu noktadan bize çok değerli katkıları oluyor ve ben bu yüzden çok fazla ayrıntıya girmek istemiyorum. Ancak bugün bu çalışmanın başlangıç olması çok değerli ve bundan sonra bunun bir süreç olarak ilerlemesi lazım. Çünkü

söylenecek çok söz var. Her birimizin çevresinde şahit olduğu, önümüzdeki verilerle de doğrulanan ciddi bir yaşlılık sorunu var ve artarak devam edecek. Birçok açıdan buna hazır değildik ve birçok konuda olduğu gibi bu konuda da önümüze gelince bu sorunla yüzleşmeye başladık. Bir şekilde onunla başa çıkmaya çalışıyoruz. Aslında Türkiye’de ayrımcılık yasağının mevzuatımızda var olması genel olarak yeterli bir hukuki zemin sunuyor bize. Pozitif ayrımcılık anlamında devletin koruma yükümlülüğünün de bizim için ciddi bir zemin teşkil ettiğini söylememiz lazım. 12 numaralı protokolün onaylanması görüşüne bizde katılıyoruz. Bu toplantıdan çıkacak sonuçlardan birisi de bu olabilir. Böyle bir değerlendirme az önce bahsettiğimiz hukuki zeminin daha da güçlenmesine katkı sağlayacaktır.

Birçok konuda bize haklar yukarıdan geliyor yani biz toplum olarak talep ederek mücadele ederek almıyoruz hakkımızı. Onun için çoğu zaman bunlardan haberimiz olmuyor. İnsan hakları mücadelesinin bir geçmişi, bir geleneği var. Son yüz yılda bütün dünya ülkelerinin imzaladığı evrensel bildirgenin uygulanmasına dönük sivil toplum mücadelesinin insan haklarının geleneğini oluşturduğunu ve bölgesel sözleşmeler ve protokollerle mücadelelerin devam ettiğini bilmemiz lazım. Yaşlı hakları konusunda da mücadelemize hız vermeliyiz. Bizim toplumsal kültürümüzde, inançlarımızda aslında çok sağlam temellerimiz var ancak siyasal ve sivil toplum geleneğimiz çok yeterli değil. Bugün aslında Doktor Kemal Aydın Beyi büyük bir umutla dinledim, istifade ettim ve çok da mutlu oldum. Gerçekten çok üst seviye bir STK geleneği anlattılar. Bu yapılanlar çok değerliydi.

Biz yıllardır gidip düşün insanların evinde bir bardak çay içecek, gidip faturasını ödeyecek, acil ihtiyaçlarını giderecek organizasyonlar arıyoruz. Bir akıl, bir grup, bir tarikat var mı bu konulara el atan. Bugüne kadar bunu hiç göremedik. Doğrusu böyle bir kültürümüz vardı ama galiba unutuldu. Bunu uzun uzun tartışmak lazım. Bununla ilgili söyleyeceklerim çoktu ama vaktinizi almak istemiyorum. Sadece şunu önermek istiyorum; Kamu yönetimi yaşlıları bir yere toplayıp tecrit ederek bu konuya çözüm üretmek yerine mümkün olduğu kadar sivil toplumu teşvik edecek yöntemlere yönelmelidir.

SÜLEYMAN ARSLAN – TİHEK BAŞKANI

Evet, teşekkür ediyorum. Sözü Gazeteci Yazar Ahmet Ay Bey’e vermek istiyorum. Diyarbakır’dan geldiler.

AHMET AY- GAZETECİ

Çok teşekkür ediyorum Değerli Başkanım. Biz yaşlı derken aslında kendi on yıl sonramızdan, çocuklarımızın yirmi yıl sonrasından, torunlarımızın kırk elli yıl sonraki hayatlarından bahsediyoruz. Özetle herkes bir yaşlı adayı. Yaşlıların toplumdaki durumlarını üçe ayırmak mümkündür. Birincisi: Aile içindeki yani geniş ailedeki yaşlıların durumu. İkincisi: Ailesi istemediği için ya da rahatsız etmemek düşüncesiyle aileden ayrılmak durumunda kalanlar. Üçüncüsü de: Sosyal yaşam içindeki durumları. Dolayısıyla ailenin vereceği eğitim, okullardaki eğitim ve tabi ki medyanın bu anlamda geliştireceği katkı son derece kayda değer. Evet, “Ben annene ve babana bakmak istemiyorum.” diyen bir eşin -bu erkek te olabilir kadın da- bunu söylemeye hukuki hakkının olup olmadığını bilmiyorum ama vicdani olarak bir hakkı olduğu kanaatindeyim. Teşekkür ediyorum.

SÜLEYMAN ARSLAN – TİHEK BAŞKANI

Evet, çok teşekkür ediyoruz. Siz çok el kaldırdınız buyurunuz.

PROF. DR. FATMA ARPACI - GAZİ ÜNİVERSİTESİ

Şimdi, yaşlı hakları aynı zamanda vatandaşlık hakları, vatandaşlık hakları da toplumun içinde yaşayan bireylerin toplumla olan ilişkilerinden doğan haklarıdır. Toplumun örgütlenmiş temsilcisi devlet olduğu için vatandaşlık hakları bireyin devletle olan ilişkisi sonucu ortaya çıkar. Yani vatandaşlık hakları aynı zamanda yaşlı hakları. Yaşlı hakları da aynı zamanda insan hakları. Vatandaşlık hakları aynı zamanda sosyal haklar, ekonomik haklar ve siyasal haklar olarak ta üç grupta incelenebilir. Tabi ki adaletin gereği haklar verilirken bazı kesimlere yükümlülükler yüklenecektir. İnsan hakları değerleri yaşlılık alanına uygulanarak yaşlının onurunu korumada ulusaldan küresele kadar genişletilmelidir. Hakların uygulanmasına yönelik yapıların oluşturulması, olası hak ihlalleriyle ilgili ihlalin yaşanmasını engelleyecek görevler üstlenen kurumların yaratılması ve bu alanlarda devamlılığı sağlayacak mekanizmanın geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Devlete düşen yükümlülüklerden en önemlisi koruyucu önlemleri sağlama yükümlülüğüdür. Hakkı talep edebilmek, hakka ulaşabilmek, ailenin korunması, dini yükümlülükleri yerine getirebilmek, bireyin şahsi bilgilerinin mahremiyeti öncelikli haklar olarak düşünülmelidir. Bununla birlikte yaşlı ihmali ve istismarına karşı ko-

runma hakkı, yaşama hakkı ve özel hayata saygı hakkı gibi hakları da sayabiliriz. Bu haklarla devlet vatandaşının sosyal güvenliğini güvence altına alır. Sosyal hakların bakınca da, örneğin; ailenin korunması, sosyal güvenlik, sağlık, çevre, eğitim ve konut hakkı şeklinde haklar sıralanabilir.

Yaşlılara tanınan sosyal haklara baktığımızda örneğin; 1989 yılında kabul edilen Avrupa Sosyal Haklar Sözleşmesinin dördüncü maddesinde yer alan ‘Sosyal Korunma Hakkı’nı görüyoruz. Ülkemizde de 2004 yılında kabul edilen Avrupa Sosyal Şartının 23. maddesi ülkemiz hala uyguluyor. Yine 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50. maddesinde bununla ilgili bir takım haklar var. Devletimiz bu konularla gerçekten ilgileniyor. Ama bu haklar yeterli mi? Değil. Genişletilmesi gerekiyor. Ancak yaşlı haklarından bahsederken bu hakların istismara da çok açık olduğunu görüyoruz. Yaşlıların, haklarının farkında olmamaları, mevcut haklarını kullanabilmelerinin önündeki engeller konusunda yeterli bilgiye sahibi olmamaları konusu önemli. Örneğin; Alo hatları var. Haberi olsa kullanmaz mı sizce? Bunların önünde, korku, hukuki desteğin ve adalete erişiminin yetersizliği gibi engeller var.

Bir başka örnek de yaşlılarımıza toplu taşımada sağlanan önceliğin ihmal ve ihlal edilmesi. Evet, yaşlılarımız bu haklarını kullanabiliyorsa yaşlanmak bu durumda şanslıdır, kullanamıyorsa da şanssızlıktır diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

SÜLEYMAN ARSLAN – TİHEK BAŞKANI

Evet, ben de çok teşekkür ediyorum. Burada öncelik hakkı da gündeme gelmiş oldu. Bizde genellikle haklar ikram edilir yani haklar pek alınmaz. Onun başında da yaşlılar gelir. Hakkımız olsa dahi yaşlılara haklarımızı ikram etmemiz gerekir diye düşünüyorum.

PROF. DR. MELEK ARDAHAN - İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ

Zaten sunum yapmıştım ama önerilerimi sunarken biraz hızlıca geçmek durumunda kaldım. Şimdi farklı bakış açıları da ekleyerek önerilerde bulunmak istiyorum. Yaşlılar, toplum içerisinde kendi ortamlarında yaşamalıdır. Bu herkesin savunduğu bir gerçek ama evde bakıma destek sağlayacak kaynaklarımızı genişletmeliyiz. Yaşlıya bakan aileler desteklenmeli ve sosyal yardım sağlanmalıdır. Sağlanıyor ama ne kadar yeterli onu bilemiyoruz. Yaşlılara yönelik parasal yardım yerine destek sistemleri tercih edilmelidir. Çünkü paranın yaşlının ihtiyacı dışında kullanıldığı durumlar söz konusudur.

Bunun dışında evde yaşlıya bakım veren bireyler yetiştirilmeli, eğitilmelidir. Yaşlı bakım personelleri istihdam edilmelidir. Geriatri, gerontoloji hemşireleri yetiştirilmelidir. Yaşlı dayanışma merkezlerinin sayısı arttırılmalıdır. Gündüz bakım evleri, yatağa bağımlı yaşlılar için rehabilitasyon merkezleri arttırılmalıdır. Yaşlıya bakım verebilecek gönüllü aileler tespit edilip eğitilebilir. Yaşlı apartmanları, yaşlı köyleri oluşturulabilir. Kısa süreli, haftalık bakım sağlayan bir takım merkezler oluşturulabilir. Evde yaşayan yaşlının temizliğini yapacak kişiler istihdam edilebilir. Yine o yaşlıyı evde takip edecek bir birim oluşturulabilir. İlaçlarını zamanında alıyor mu? Bir ihtiyacı var mı yok mu? Alışveriş yapılacak mı? Yaşlıya destek olunmalı, eve sağlık hizmetleri götürülmelidir. Sürekli bir bakım sağlanmalıdır. Evlere yemek servisi olabilir. Evde bir bakım-onarım ihtiyacı olabilir. Bunun için de bir sistem sağlanmalıdır. Onun dışında sosyal ağ sistemi dediğimiz komşular ve akrabalarla olan ilişkileri arttırılabilir.

Tamam, bunlar güzel, evde bakımı olabilecek ya da çocukları bakabilecek yaşlılar için. Ama çocuklar acaba bu yaşlılara neden bakamıyor? Bir de bu kısmı konuşmalıyız. Şimdi bir X kuşağı var, bir de artık Z kuşağına doğru gidiliyor. Yani bir kuşak çatışması farkı oluştu, bunun önüne geçemiyoruz. Peki, hiç gençlere sorduk mu? Acaba neden yaşlılara bakmıyorlar ya da bununla ilgili ne düşünüyorlar? Sürekli yaşlılara soruyoruz siz huzur evine neden geldiniz, kendi tercihiniz mi? Böyle araştırmalar var mı? Bu gençler ailelerine niye bakamıyor, nedeni ne? Bunları da bir araştırmak gerekmektedir.

Onun dışında, huzurevleri var tamam ama bu huzurevleri beş yıldızlı oteller gibi yapılıyor. Ne demek istiyorum? Otellere baktığınızda “Aa! Ne kadar şahane olmuş.” Evet, güzel ama gelin içindeki yaşlıya bir sorun bakalım ne diyorlar. “Burası bizim için modern bir hapisane.” diyorlar. Çünkü bazıları dik bir yamaçta kurulmuş. Yaşlı için oraya inip çıkmak büyük problem. Bir servis de yok her dakika onu indirip çıkaracak alışverişe götürecek. Onun dışında, yine çok güzel sistemler, kapılar otomatik kapanıyor açılıyor ama orda yaşlı mutsuz, çünkü hasta yakınına içeri almıyorlar. Beslenme sorunu yaşıyorlar. Çoğu zaman diyetisyenlerin hazırladığı menü yaşlılara uygun olmuyor. Yemek yapacak durumda olan yaşlıların odalarında yemek yapmalarına izin verilmiyor. Bazı huzurevlerinin fitnes’i, saunası var, spor merkezleri var. İyi güzel ama o faaliyetlerden kaç yaşlı yararlanabiliyor. Yani şuraya vurgu yapmak istiyorum; Huzurevi yapılırken de daha böyle yaşlıya uygun, yaşlının ergonomisine uygun, multidisipliner, yaşlı dostu huzurevleri yapılmalıdır. Mesela, 1+1’ler şeklinde, düzayak, yaşlının kolayca girip çıkabileceği, yeşilin içinde ve ya yaşlı köyü tarzında yerler yapılmalıdır. İçine bir sağlık merkezi konulabilir. Bu toplantıya beni davet ettiğiniz için teşekkür ediyorum.

SÜLEYMAN ARSLAN – TİHEK BAŞKANI

Değerli katkılarınız için bizde çok teşekkür ediyoruz. Buyurunuz hocam.

PROF. DR. MELİS OKTUĞ ZENGİN – NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ

Çok önemli bir konuyu atladığımızı düşünerek tekrar söz almak istedim. Yaşlı haklarında farkındalığın çok önemli olduğunu vurguladık. Çünkü henüz bir takım yanlış kalıp yargılarla donatılmadan küçük yaşlarda doğru imgeleri zihinlere yerleştirmek gerekiyor. Bu da ilköğretimde başlayarak, kitaplarda müfredatta yapılacak düzenlemelerle mümkün. 2023 eğitim vizyonu, aslında bu hak temelli yaklaşımlar için son derece uygun. Çünkü orada eğitim iki kanatlı bir kuşa benzetiyorlar. Her iki kanadın da sağlam olması gerekiyor. Bir kanadında 21. Yüzyıl becerileri var ki bunlar kişilik ve yetkinliklerle tanımlanıyor. Liderlik, yaratıcılık, eleştirel düşünme gibi bir takım beceriler... Kuşun diğer kanadında ise; milli ve manevi değerler ile evrensel değerler arasında mekik dokuyan bir sistem... Bir de benim dâhil olduğum fakültede bir çalışma var. Yeni eğitim sisteminde temel yaklaşımlardan bir tanesi de öğrencileri sınıfların dışına çıkartıp deneyimleyerek öğrenmesini sağlamak. Çocuğun evde yalnız kaldığında nasıl yemek yapabileceğinden sağlıklı beslenmeye kadar uzanan yaşam beceri atölyeleri kuruldu. Pilot okullarda uygulamalar başlayacak. Ben size, Sayın Bakanla iletişim kurarak TBA (Tasarım Beceri Atölyeleri) gibi uygulamalı, beceri ve somut durum analizlerine dayanan, öğrencinin deneyim yaşayabileceği insan hakları atölyeler kurmanızı öneriyorum. Yurt dışında bunun örnekleri var. Eminim Türkiye’de de örnekleri vardır. Bu kapsama dâhil olarak, sınıfın kırılan duvarlarında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun da bir yer bulması gerektiğini düşünüyorum.

Evet, önce yaşlıları düşünmeliyiz ama sorunu kökten çözmemiz gerekiyor. Bu atölyeler aynı zamanda kuşaklararası iletişim için de bir deneyim alanı olacaktır. İsmail Tufan Hocamızın öncülük ettiği Tazelenme Üniversitesinin kuşkusuz pek çok başarısı var ama bence en büyük başarısı en az iki üç kuşağı aynı çatı altında toplamasıdır. Bizim lisans öğrencilerimizle 60+ Tazelenme Üniversitesi öğrencilerimiz aynı sınıflarda eğitim görüyorlar. Birlikte sosyal kültürel etkinliklere katılıyorlar. Bu bana göre Tazelenme Üniversitesinin Türkiye’ye kazandırdığı çok önemli bir fırsat, çünkü sorunu köküne inerek çözümlüyor, direk gençlerle, çocuklarla kuşaklar arası iletişim sağlayarak. Bu anlamda bu tür bir girişimin yararlı olacağını düşünüyorum.

Son bir önerim daha olacak Aslında yaşlılık çalışmalarında bir takım kayıplar var ama bunlar dengelenebilir kayıplar. Örneğin; piyano çalan yaşlımız belki çok hızlı parçalar olan bir repertuarı çalamaz ama kendi parmaklarına uygun, ritmine uygun bir takım seçimler yaparak konser vermeye devam edebilir. Bazı sosyal projelerin tanıtımında yabancı kaynaklardan sağlanan stok görüntülerden yararlanılıyor. Bu konuda da kendi yerli-milli kaynaklarımız ve mankenlerimiz kullanılmalıdır. Ben tazelenme üniversitesinin kampüslerinin de desteği ile ve kendi ileri yetişkinlerimizle görsel arşiv oluşturmayı öneriyorum. Teşekkür ederim.

SÜLEYMAN ARSLAN – TİHEK BAŞKANI

Çok teşekkür ediyoruz. Mustafa hocam buyurunuz. Zamanımız daraldı, kısa ve somut önerilerle gidersek iyi olur.

DOÇ. DR. MUSTAFA YAYLA – POLİS AKADEMİSİ

Galiba biz fazla dramatize ediyoruz konuları. Aslında yaşlılığın nereden başladığını iyi bir tanımlamak lazım. İnsanları yaşlı görmek yerine, ebedi yaşayacaklarmış gibi devam etmeleri gereken sosyal imkânları sağlamak gerekir. Buna bağlı üç önemli sorundan bahsedebiliriz. Birincisi; yaşlıların sosyalleşme sorunları. Yani emekli olduktan sonra tekrar işe girerken veya elli yaşından sonra bir işe girerken gençler karşısında uğradıkları ayrımcılık. Sosyal hayatta onlarla vakit geçirmek yerine gençlerin tercih edilmesini de buna ekleyebiliriz. İkincisi; aile yabancılığı. Batıda torunlarını mahkeme kararı ile görebilme durumu ile karşı karşıya gelen yaşlılar var. Bizim de benzer bir durumla kalacağımız günler inşallah yakın değildir. Üçüncüsü: yaşlıların bakıma muhtaç olduğu durumlardaki sorunlar. Sosyal hizmetler uzmanı arkadaşlarca bazı açıklamalar yapıldı. Sabah temizliğine birisi gelir, öğle yemeğini birisi verir, akşam yemeğini verir, yani bir şekil bunlar çözülebilir. Yalnız idealize edilen şeylerle realite aynı şeyler değil.

Yaşlılık algısı bütün dünyada var. Yaşlandıktan sonra artık üretici olmadığınız, tüketici durumuna düştüğünüz için sadece topluma değil ailelerinize de yük olmaya başlıyorsunuz. Böyle bir negatif algının eğitimle silinmesi gerekiyor. İkincisi de ebeveyn yabancılığı. Biz bunu sadece devlete yüklüyoruz. Devlete yüklemeyen önce kendimiz bu sorunu ailede çözmeye çalışmamız gerekiyor. Üçüncü sorun bakıma muhtaç yaşlıların sorunu. Bu sorun zaten sosyal hizmetler tarafında gereğince ele alınıyor ama realitede kamu kaynakları sınırlı, haklar ve ihtiyaçlar sınırsız. O yüzden burada denge-

li bir yaklaşıma ihtiyaç var. Bunun için öncelikle gençken ağacımızı dikip ihtiyarladığımızda altında dinlenebileceğimiz bir yatırım yapmamız gerekiyor. İngiltere de emekli olup yoksulluk sınırında yaşayan bir sürü yaşlı zaman zaman suç işleyip hapishaneye girmeye teşebbüs edecek kadar müşkül durumdalar. Çünkü kamu kaynakları o kadar bol ve geniş değil.

Ben kısaca iki manevi değere değinerek bitirmek istiyorum. Cenab-ı Hak Kur'an'da diyor ki; "Rabbin sadece kendisine kulluk etmeyi kendisine tapınmayı emretti. Aynı zamanda anne-babaya iyilikle davranmayı emretti." Bakın kendisine ibadetten sonra ikinci kısımda anne-babaya iyilikten bahsediliyor. Bir başka yerde onlara 'öf' bile demememiz gerektiği vurgulanıyor. Peygamberimiz de buna bağlı olarak Veda Hutbesinde şunu dile getiriyor: "Sahibi olmayanın sahibi benim" diyor. Bütün bunlara rağmen ailesi olmayan, bakıma muhtaç kişiler söz konusu ise zaten bunun sahibi devlettir. Devlet kamu harcamalarıyla bunu yapmak zorundadır. Benim söyleyeceklerim bu kadar, teşekkür ediyorum.

SÜLEYMAN ARSLAN – TİHEK BAŞKANI

Evet, çok teşekkür ediyorum Hocam. Tabi, 'sahibi olmayanın sahibi devlettir' doğru ama bu bütün insan hakları alanlarıyla da geçerli olan bir şey. Sadece devlet değil, toplum da insan haklarının her boyutuyla ilgili ve yükümlü olmalıdır. Ne devlet topluma bırakabilir ne de toplum devlete bırakabilir. İkisi birlikte olması lazım.

DOÇ. DR. TURAN AKKOYUN - AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

Ben biraz daha farklı birkaç öneride bulunayım. Türk dünyası adına katıldığımız için Dede Korkut merkezli bir projenin geliştirilebileceğini düşünüyorum.

I - Sanayileşen, kentleşen ve bilim toplumu haline gelen toplumda bizim 'Türk yaşlı kültürü' ya da 'Milli yaşlı kültürü' diye bir projeye ihtiyacımız var bence. Bu anlamda gelişen teknolojiye, yapay zekâdan yararlanarak bir yaşlı kültürü oluşturabiliriz. Sayın başkan ve bilim heyeti olarak biz bunu üstlenebiliriz. Yine Ankara merkezli bir üniversite-özel ya da devlet üniversitesi olabilir- sağlıklı yaşlanma uygulama ve araştırma merkezi açılmasını öneriyoruz.

II - Öğrenci sayısı azaldığı için kapanan meslek yüksekokullarımızın yaşlı bakım ve sağlığı alanlarıyla ilgili ön lisans programlarına dönüştürülmesini teklif ediyoruz. Böylece oradaki binaların ve akademik personelin değerlendirme imkânı olabilecektir.

Başta Kanada olmak üzere Avrupa ve Amerika'da bu yönde büyük talepler doğuyor. Biz İngilizce destekli bir program yapabilirsek en azından birkaç bin gencimizi de uluslararası standartlarda istihdam edebiliriz. Hem de yaşlılık anlamında akademik bir gelişime katkı yaparız. Beraberinde de Türk kültürünü dünyada biraz daha anlatma imkânı bulabiliriz.

III - Malumunuz, üniversitelerimizde turizm fakülteleri var. Bu turizm fakültelerinde yaşlılık turizmi alanına yönelik özel eğitimler verilebilir. Bunun iki cephesi var. Birincisi; turizme katılan yaşlıların varlıklı olması. İkincisi; yaşlılarımızın da bu alanda istihdam edilebilmesi. Üç yıl önce, yüz yirmi yedi yaşındaki teyzem hala tarlada çalışıyordu. Vefat ettiği gün de tarladaydı. Eve dönerken ayağı takıldığı için yuvarlanıp vefat etti. Bu olay onların hayatın içinde sonuna kadar tutmamız gerektiğine beni bir kez daha ikna etti. Bunun turizm alanında olması daha mantıklı görünüyor.

IV - Stratejik araştırma merkezleri var biliyorsunuz. Bunlar hem devlet merkezli çalışıyor hem de özel statüde çalışıyorlar. Çok süratli projeler üretiyorlar. Bu stratejik araştırma merkezlerinde mutlaka Yaşlılık Kültürü Enstitüsünün kurulmasını teklif ediyorum. 'Türk Yaşlılık Kültürü' ya da 'Milli Yaşlılık Kültürü' programıyla üniversite gençlerini ve lise gençlerini yarıştırmaya davet ediyorum. Onlara dokunabilirsek -göstermelik değil ama- aslında elli sene sonrasının yaşlısının beyininde bir iz bırakmış olabileceğiz. Eğer bu konuda bir görev düşecek olursa Türk Dünyası Akademik Bilim Heyeti olarak biz bunu üstelenmeye hazırız. Teşekkür ediyorum.

AHMET MÜNCİ ÖZMEN - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ İNSAN HAKLARI YÜRÜTME KURULU ÜYESİ

İkinci kez söz verdiğiniz için teşekkür ederim sayın başkan. Çok kısa sunacağım. Bütün dinlediklerimden ben kendi payıma şu sonucu çıkardım. Burada üst başlık ya da çatı kavram, insan onuruna yakışan bir yaşam standardına sahip olmak. Bir yaşlının da insan onuruna yakışan bir yaşam standardına sahip olması gerekiyor. Bu devletin anayasasında yani kimlik belgesinde yazılı olan bir yükümlülüğü. Bu Anayasanın 63. maddesinin 3. fıkrasında yazılı. Devletin sosyal hakları gerçekleştirirken ekonomik yeterliliğiyle sınırlı olacağını söyleyen 65. maddesinde ise şöyle bir vurgu var; Evet devlet, mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirecek görevlerini ama amaçlarına uygun öncelikleri gözetecek. Buradaki amaç yaşlının insan onuruna yakışacak bir standartta yaşatılması. Huzurevi de bunun içine girer, bakım da bunun içine girer, sağlık yardımı da bunun içine girer ama hiç konuşmadığımız bir şey daha bunun içine

girer o da yaş ayrımı. Bu konuda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin koyduğu bir standart var. Türkiye’den Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bu konuda dava açılmış değildir. Ama dava açılırsa bu standart Türkiye’ye de uygulanır ve Türkiye ihlal kararı ile mahkûm olur. Rusya aleyhinde iki davada bu mahkûmiyet gerçekleşmiştir. O standart şudur; Yaşlı aylığı sağlığını tehlikeye düşürecek kadar düşük düzeyde ise yaşlıya insan onuruna yakışan bir yaşam standardı sağlamıyorsunuz demektir. Bu da insanlık dışı muamele sayılır. Yani Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin işkence ve insanlık dışı muamele yasağıyla ilgili 3. maddesini ihlalidir. Teşekkür ederim.

SÜLEYMAN ARSLAN – TİHEK BAŞKANI

Ben de çok teşekkür ediyorum. Peki, son olarak Yılmaz Bey’e de bir söz verelim. Kendisi de yaşlılarla yakinen ilgileniyor. Buyurun efendim.

YILMAZ BÖLÜKBAŞI – TİHEK BAŞKAN YARDIMCISI

Öncelikle teşekkür ediyorum. Bütün arkadaşlarımız gerçekten çok güzel bir takım tecrübeleri bir takım bilgileri bizlere aktardılar. Bunların hepsinden istifade edilecektir. Yaşlıları hayatın içinde tutabilmek, ailenin içinde tutabilmek gerçekten çok önemli bir husus. Babaannem derdi ki; “Evlat kapıya koyulacak şey değil emme alnımızın çatı gülsün.” Şurayı söylerdi alnımızın çatı gülsün.

Harun Reşit zamanında toplumun içerisinde, mahallenin içerisinde ne konuşulduğunu, nelerden şikâyetçi olunduğunu öğrenmek için yaşlı kadınlara bir takım görevler verilmiş. Toplumda ne gibi gelişmeler var, bunu kaynağından elde etme amacıyla onlara itibar etmiş. Yaşlı kadınlarda bir şekilde her aileyi ziyaret ediyorlar ve bir takım bilgileri getiriyorlar. Bunun biraz daha ileri boyutlusu özellikle Tianenmen olaylarından sonra Çin’de gündeme alınmış.

Ayşenur İslam Aile Bakanı iken kendisini bir ziyaretimiz olmuştu. Bu ziyaret esnasında da böyle bir teklifimiz olmuştu. Şimdi mahallelerde ihtiyar heyeti oluyor, mahalle veya köylerde muhtar seçiliyor. Muhtarın yanında ihtiyar -ihtiyar kelimesi de aslında seçkin demek- heyetleri oluyor. Toplum içerisinde belli yaştan üzerinde, mahalle tarafından itibar edilecek kişilerin, ‘seçkinler’ olarak belirlenmesi ve bunların bir program çerçevesinde örgütlenmesinin sağlanması yararlı olabilir. Sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili özellikle son dönemlerde herkesin itibar etmesi konusunda bir takım yara almalar oldu. Bu sıkıntıların da aşılması seçkinler heyetinden yarar-

lanılabilir. Yani bunlardan istihbarat elemanı şeklinde değil de, ziyaret edilecek yerlerin, projelerin belirlenmesi gibi hususlarda danışma mercii şeklinde yararlanılabilir. Belki Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde ilçelerde oluşturulmuş kurumlar bu düzenlemeleri yapabilir. Bu şekilde yaşlılarımızı edilgen değil de etken bir konumda değerlendirmiş oluruz. Hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

SÜLEYMAN ARSLAN – TİHEK BAŞKANI

Evet, çok verimli çok faydalı bir gün geçirdiğimizi düşünüyorum. Konuştuğum arkadaşlarımızın ve katılımcılarımızın görüşleri de bu yöndeydi. İnsan bir şeyi yaptığı zaman Allah ona başka kapılar da açıyor. İyi niyetle yola çıktık. Bunun ülkemiz ve insanımız için çok faydalı olduğunu düşünüyorum. Çok saygıdeğer bir iş yaptığımızı düşünüyorum. “Halka hizmet hakka hizmettir” düsturu da burada caridir. Mesela, önceki seneki benzer bir etkinliğimizle ilgili bir şeyi söylemek istiyorum. Anne baba haklarını acaba öğretiyor muyuz diye kurumlararası yazışma yaptım. Bunun olmadığını gördük ve geçtiğimiz yıl bir yarışma yaptık. Milli Eğitim Bakanlığı’yla anlaşarak okullarda “İnsan Hakları Bağlamında Anne, Baba ve Yaşlı Hakları” konulu kompozisyon, şiir ve resim yarışması düzenlemiştik. Adalet Bakanımızın da katılımıyla ödül takdiminde bulunmuştuk. Sonra bununla ilgili başkaları bize ödül vermek istediler. Onun toplantısına gittiğimiz zaman da yabancılar vardı. Bulgaristanlı yaşlı bir profesör hanım “Beraber çalışsak nasıl olur?” dedi. Dünyada böyle bir ihtiyacın olduğunu görüyoruz, biliyoruz.

Burada sunulan çalışmaların her birini, kayıtlardan, alınan notlardan tekrar inceleyeceğiz ve değerlendireceğiz. İnşallah oradan çıkacak çok güzel sonuçları da paylaşırız. Hangileri öncelik olarak, stratejik olarak yapılması gerekir onları tespit edip yolumuza devam ederiz. Mümkün mertebe, üniversitelerimize, kamu kurumlarımıza yönelik paylaşımlar ve tavsiyeler gerçekleştiririz. Onların da buradan bir hız almasını arzularız. Tabi, yaşlılara hizmet etmek güzel ama hayırlı yetişen gençliği artırmanın yollarına bakılması gerekiyor.

Sizlere hayırlı günler, hayırlı uzun ömürler diliyorum. Tüm halkımıza da sağlık, afiyet, uzun ömürler diliyorum. Çok teşekkür ediyorum.

YAŞLI HAKLARI ÇALIŞTAYI SONUÇ BİLDİRİSİ

02.12.2019 / ANKARA

İnsanlara daha kaliteli bir yaşam sunma misyonuna sahip olan insan hakları, toplumdaki her birey ya da gruba hem genel hem de özel nitelikteki norm ve kurumlar aracılığıyla koruma sağlama gayreti içindedir. İnsan hakları bir ideal olarak toplumun bütün kesimlerini koruma hedefine sahip ise de mevcut durumda ortaya çıkan tablo, bazı kesimlerin öncelendiğini; bazı kesimlerin ise görece ihmal edildiğini ortaya koymaktadır. Kadınlar, çocuklar ve engelliler konusunda devlet, uluslararası kuruluşlar, ulusal insan hakları kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından çok çeşitli form ve düzeylerde çalışmalar yapılmıştır ve yapılmaktadır. Bu noktada ihmal edilen ve gayretlerin görece az olduğu alanlardan birisi maalesef “yaşlı haklarıdır.”

Hem ülkemizde hem de dünyada nüfus artış hızının düşmesi ile birlikte genel nüfus içinde hem sayısal hem de oransal olarak yaşlı nüfus artmıştır. Ülkemizin de dâhil olduğu birçok ülkenin nüfus piramitlerinde değişiklikler ortaya çıkmıştır. Bu durum, daha önce görünürlük sorunu olan yaşlı haklarının daha fazla gündem olmasını sağlamış ve ekonomiden çalışmaya, sosyal güvenlikle sağlığa kadar ülkelerin birçok politikasını etkiler hale gelmiştir.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), bu gerçekler ışığında ve ihtiyaçlar çerçevesinde yaşlı hakları konusundaki görünürlük sorununun çözümüne katkı sunmak ve bu alanda yaşanan sorunların tespiti ve muhtemel çözüm önerilerinin ele alınması amacıyla kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılımıyla 02.12.2019 tarihinde Ankara’da Yaşlı Hakları Çalıştayı icra etmiştir. Çalıştay, Yaşlı Hakları Konferansı ve Yaşlılara Yönelik Ayrımcılıkla Mücadele İstişare Komisyonu Toplantısı şeklinde iki ana bölümden teşekkül etmiştir. Çalıştaya, farklı üniversitelerden akademisyenler, kamu kurum ve kuruluşlarının ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri katılmıştır

Aşağıda yer alan hususlar Çalıştayı sonuçları olarak tespit edilmiştir.

1. Yaşlı Hakları Konusunda Yaşanan Sorunlar Esasen Toplumun Bütün Fertlerinin Müşterek Sorunudur.

Hayatın ileri evrelerine denk gelen yaşlılık, biyolojik süreç içerisinde hepimizin uğrayacağı bir durak ve kaçınılmayan bir dönemdir. Bu açıdan bugünün gençleri yarınların

yaşlı adaylarıdır. Bu nedenle yaşlılık konusu, esasen hepimizi ilgilendiren bir konudur. Örneğin yaşlılara yönelik ayrımcılık, çok çeşitli yönleriyle diğer ayrımcılık türlerinden ayrılmaktadır. Yaşlılara yönelik ayrımcılığın mağdur kesimi devingendir. Bugün için genç olduğu için yaşa dayalı ayrımcılığa maruz kalmayanlar, yaşamın ilerleyen evrelerinde yaşa dayalı ayrımcılığa maruz kalabilmektedir. Bu nedenle, yaşlı hakları konusunda yaşanan sorunlarının muhatabının ve buna maruz kalan kesimin potansiyel olarak toplumun bütün bireyleri olduğu hatırd tutulmalıdır. Bu tutum, yaşlı hakları konusunda farkındalığın artması ve yaşlı hakları konusunda toplumsal desteğin sağlanması açısından önemlidir.

2. Şehirleşme ile Birlikte Sayısı Artan Çekirdek Ailelerin Yaşlıları Dışlayan Yapısı Kök Değerlerimiz ile Uyumlu Değildir.

Toplumsal ve kültürel unsurlarımızı geçmişten geleceğe taşıyan yaşlılarımız, tarihsel süreçte kök değerlerimize uygun olarak ailenin temel unsurlarından birisi, yol göstericisi, akıl danışılanı olmuştur. Kültürümüzde yaşlılar, bereket kaynağı olarak telakki edilmiştir. Ancak şehirleşmeyle birlikte ortaya çıkan ve yaşlıları aile dışında tutan çekirdek aile yapısı yaşlıların bu müspet niteliklerinin ve algılarının değişmesine neden olmuştur. Bu durum, yaşlıların kendini değersiz hissetmesine ve toplumumuzun temeli olan aile bağlarının zayıflamasına neden olmuştur.

3. Yaşlı Bireylerin Aile Ortamından Uzaklaşarak Huzurevlerinde Kalmaması Yaşlı Bireylerin Kendilerini Atıl Hissetmesine ve Geleneksel Aile Değerlerimizin Aşınmasına Neden Olmaktadır. Huzurevlerinde Kalmak, Yaşlılarımız Açısından Bir Tercih Değil, Aile Yapımızda Meydana Gelen Menfi Değişimlerin Dayattığı Bir Zorunluluktur.

Çekirdek aile yapısının yaygınlaşması, yakınlarının ilgisizliği ve istismarı, ev içi şiddet ve bunların getirdiği değersiz hissetme gibi nedenlerle yaşlıların huzurevlerinde kalmaya mecbur kaldığı görülmektedir. Başka bir deyişle huzurevinde kalma, yaşlı bireyler açısından bir tercih değil, bir dayatma ve zorunluluktur. Bireyi ailesinden ve aidiyet hissettiği evinden uzaklaştıran bu durum, esasen insan haklarına aykırı olup kök değerlerimiz ile uyumlu değildir. Yapılan araştırmalarda ortaya konulduğu üzere huzurevlerine başvuran bireylerin büyük çoğunluğu yalnız yaşayan yaşlı bireylerdir. Yaşlı bireyleri, kendi ailesinden uzaklaştırmayacak politika ve tedbirlerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Özellikle gündüz bakımevi hizmetlerinin yaygınlaştırılması önem arz etmektedir.

4. Yaşlılara Yönelik Ayrımcı Uygulamalar Genellikle Dolaylı Ayrımcı Görünümlerle Ortaya Çıkmaktadır. Bu Durum Yaşlılara Yönelik Ayrımcı Uygulamaların Tespitini Zorlaştırmakta ve Görünürlüğünü Azaltmaktadır. Yaşlılara Yönelik Şiddet ve İstismar da Ayrımcı Uygulamalar Olup İnsan Haklarının İhlali Niteliğindedir.

Yaşlılara yönelik ayrımcı uygulamalar genellikle dolaylı ayrımcı görünümle ortaya çıkmaktadır. Yaşlıların özel durumlarını dikkate almayan uygulamaların varlığı nedeniyle dolaylı ayrımcı uygulamalar ve farklı şiddet uygulamaları ortaya çıkabilmektedir. Haricen bakıldığında herkese eşit uygulanan ve herhangi bir farklı muameleye neden olmayan uygulamaların, yaşlıların özel durumlarının gözetimelemesi nedeniyle yaşlı ayrımcılığına neden olabildiği görülmektedir. Örneğin, yaya geçidinde uygulanan 20 saniye uygulaması yaşlı bireylere yönelik doğrudan ayrımcı bir muamele olmasa da, özel durumlarını ve ağır hareket kabiliyetlerini dikkate almadığı için dolaylı ayrımcı bir uygulamadır. Dolaylı ayrımcılığın ilk bakışta anlaşılammaması ve ilave bir irdeleme gerektirmesi yaşlılara yönelik ayrımcılığı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle yaşlı hakları konusunda dolaylı ayrımcı muamelelere ve şiddet uygulamalarına özellikle dikkat edilmesi gerekmektedir.

5. Yaşlılara Yönelik Şiddet ve İstismarın Görünür Hale Gelmesi için Bu Konuda İstatistik ve Veri Toplanmasına Yönelik Saha Çalışmaları Arttırılmalıdır.

Yaşlılara yönelik aktif veya pasif şiddet bütün dünyada yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Yaşlıların hem aile içinde hem de toplumda maruz kaldığı şiddet ve istismarın boyutuna yönelik ciddi endişelerin varlığına rağmen bu konudaki veri ve istatistiklerin yetersizliği nedeniyle bir farkındalık sorunu yaşanmaktadır. Yaşlıların hak arama mekanizmalarına genel olarak daha az başvurduğu da düşünüldüğünde bu konudaki veri yokluğunun sorunu görünmez kıldığı görülmektedir. Hâlbuki yaşlılara yönelik şiddet bir insan hakları ihlali ve yaşlılara yönelik ayrımcılığın bir türüdür. Bu nedenle yaşlılara yönelik şiddet ve istismarla ilgili veri toplanmasını temin edecek program ve çalışmaların hayata geçirilmesi gerekmektedir.

6. Yaşlı Haklarının Korunması ve Geliştirilmesinden Sadece Devlet Değil, Başta Çocukları, Akraba ve Komşuları Olmak Üzere Tüm Toplum Sorumludur. Yaşlı Hakları Konusunda Yatay Sorumluluğa Önem Verilmelidir.

Yaşlı hakları, salt birey – devlet ilişki alanı olan dikey etki ve ilişkilerle sürdürülebilecek bir hak kategorisi değildir. Yaşlı hakları açısından elbette dikey ilişkide devlet kurum-

larının birçok görev ve sorumluluğu bulunmaktadır. Ancak, yaşlı haklarının korunması ve geliştirilmesinden sadece devlet değil, hatta devletten önce, başta çocukları, en yakın akraba ve komşuları olmak üzere toplumu oluşturan birçok aktörün sorumluluğu olduğu açıktır. Bunun yanında sivil toplum kuruluşlarının sorumluluklar üstlenmesi, yaşlı haklarında olması gereken seviyeye ulaşmak açısından önemlidir. Özellikle şehir yalnızlığından ve ilgisizlikten mustarip yaşlılarımız açısından aile fertlerinin ve mahallenin önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Bu noktada merkezi hükümet, yerel yönetimler, akademik kurumlar, sivil toplum kuruluşlarının yanında tüm insan hakları aktörleri ve bireyler de sorumluluklar üstlenmelidir. Bu noktada gerekli hukuki düzenlemeler yapılmalıdır.

7. Yaşlı Bireylere Yönelik Olumsuz Algı ve Değerlerin Oluşmasına ve/veya Bunların Yerleşmesine Neden Olan, Yaşlı Bireyleri Negatif Kodlayan ve Olumsuz Kalıpyargılara Neden Olan Söylem ve Tutumlardan Israrla Kaçınılmalıdır. Özellikle Yaşlıların Medyada Temsili Noktasında Genelde Olumsuz ve Acizyet İçeren Rol ve Durumlara Yer Verilmesi Bu Algıların Yerleşmesini Kolaylaştırmaktadır.

Kültürümüzde aile içinde yol gösteren ve danışılan sıfatı ile aile ve toplum içinde önemli ve değerli bir konumda bulunan yaşlılarımıza yönelik algıların son dönemde değişime uğradığına şahitlik etmekteyiz. Özellikle yaşlıların çağa ayak uyduramadıkları, inatçı, değişmez ve aileye yük oldukları şeklindeki mesnetsiz önyargılar ve kalıpyargıların ortaya çıktığı görülmektedir. Özellikle yaşlıların yazılı ve görsel basında temsiliinde ortaya çıkan tablo, yaşlılara yönelik olumsuz algıların ve değerlerin pekişmesine neden olmaktadır. Yaşlıları ölüme bekleyen, aileye yük, bilgisiz, çağa ayak uyduramayan ve aciz gibi kodlayan rol ve durumlara yer verilmesini önleyecek tedbirlerin hayata geçirilmesi elzemdir.

8. Yaşlı Hakları Konusunda Bilincin Arttırılması ve Yaşlılarımıza Yönelik Olumsuz Yönde Yerleşmeye Başlayan Algıların Bertaraf Edilmesi Adına Eğitimin Bütün Kademelerindeki Müfredata Milli ve Manevi Değerlerimiz ile Uyumlu Bir Eğitim İçeriğinin Derç Edilmesi Gerekmetedir.

Yaşlı haklarının korunup güçlendirilmesinde eğitimin önemli ve öncelikli bir rolü bulunmaktadır. Bu nedenle, yaşlıların kök değerlerimizde yer aldığı gibi saygın ve imtiyazlı rollerinin yeniden ihdası için okul öncesinden lisansüstü eğitime kadar her düzeydeki müfredata yaşlıların korunması, yaşlılara saygı, yaşlı haklarının önemi gibi konuların derç edilmesi gerekmektedir.

9. Yaşlı Bireylerin Sosyal Hayata Sağlıklı Bir Şekilde Katılımını Sürdürecektir Yayın ve Politikaların Geliştirilmesi, İstihdam Süreçlerine Katılımını Kolaylaştıracak Kota Uygulamaları ve Teşvik Uygulamalarının Hayata Geçirilmesi Gerekmetedir.

Günümüzde geniş aile modelinin çekirdek aile modeline doğru küçülmesi yaşlı bireylerin istihdamda kalma ihtiyacını arttırmaktadır. Bu nedenle, yaşlı bireylerin iş bulma konusunda yaşadığı güçlükler ve istihdamda genel olarak daha az tercih edilme durumlarının yarattığı dezavantajların asgari seviyeye çekilmesi açısından yaşa dayalı kota uygulamalarının ve yaşlı bireyleri istihdam edecek teşvik uygulamalarının hayata geçirilmesi; ayrıca, yaşlı bireylerin sosyal hayata sağlıklı bir şekilde katılımını sürdürecektir yayın ve politikaların geliştirilmesi önem arz etmektedir.

10. Yaşlıların Sosyal Hayatın Her Alanına Daha Etkin ve Özgüvenli Katılımını Sağlayacak Sürekli Eğitim Programlarının ve Tecrübe Aktarım Merkezlerinin Geliştirilmesi Gerekmetedir.

Günümüzde bilgi ve teknolojide yaşanan yoğun değişim ve ilerleme, bilginin önemini arttırmış; bilgiye olan ihtiyacı daha da belirginleştirmiştir. Bu nedenle, yaşlıların bilgi ve tecrübesinden yararlanmayı sağlayacak ve yaşlı bireylerin sosyal hayata entegrasyonunu kolaylaştıracak tecrübe aktarım merkezlerinin ve sürekli eğitim programlarının merkezi hükümet ve yerel yönetimlerin işbirliği ile hayata geçirilmesi gerekmektedir.

11. Yaşlı Hakları Konusunda Kurumsallaşma Eksiktir. Hem Kamusal Alanda Hem de Sivil Toplum Alanında Kurumsallaşma Desteklenmelidir.

Ülkemizde, ulusal düzeyde engelli ve yaşlı hizmetlerine ilişkin genel müdürlük düzeyinde bir teşkilatlanma oluşturulması önemlidir. Ancak engelli ve yaşlı hizmetlerinin iki ayrı genel müdürlük olarak yeniden yapılandırılması her iki kesimin daha iyi korunmasına katkı sağlayacaktır. Diğer yandan, sivil toplum alanına bakıldığında yaşlı hakları alanında faaliyet gösteren kuruluş sayısı çok azdır. Çocuk hakları, kadın hakları, engelli hakları ile kıyaslandığında bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşu sayısı yetersizdir. Akademik kurumlarda kurumsallaşma istenilen düzeyde olmasa da özellikle son dönemde gerontoloji bölümlerinin teşekkül ettirilmiş olması; bunun yanında yaşlı hakları araştırma ve uygulama merkezlerinin açılması önemli adımlardır. Bu nedenle yaşlı hakları alanında çalışacak sivil toplum kuruluşları desteklenmelidir.

12. Ülkemizde Yaşlı Haklarının Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Özel Bir Kanun ve Uluslararası Alanda Taraf Devletleri Bağlayıcı Müstakil Bir Sözleşme Bulunmamaktadır. Ülkemiz, Yaşlıların Korunmasına Yönelik Kanuni Düzenlemelerin Yanında Yaşlı Hakları Alanında Uluslararası Bir Sözleşmeye Öncülük Etmelidir.

6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile yaş durumunun bir ayrımcılık temeli olarak düzenlenmesi ve ayrımcılık yasağının ihlali halinde idari para cezası ile müeyyidelendirilmesi önemli bir gelişmedir. Bununla birlikte, yaşlıların korunmasına yönelik özel bir düzenlemenin olmaması önemli bir eksikliktir. Bunun yanında, toplumdaki birçok grubun aksine özelde yaşlı haklarını düzenleyen uluslararası bir bağlayıcı norm / uluslararası bir sözleşme henüz ihdas edilememiştir. Bu durum yaşlı hakları konusunda hem görünürlük sorununu arttırmakta hem de yaşlı haklarının yeterince önemli olmadığı hususunda yargıların yerleşmesine neden olmaktadır. Bu normun eksikliği, uluslararası düzenli denetim mekanizmalarının oluşturulmasını engellemekte; devletlerin yaşlı hakları konusundaki eksiklerinin ve sorunlarının izlenmesini zorlaştırmakta; ülkelerin iyi uygulama örneklerinin paylaşımını güçleştirmekte; yaşlı haklarının korunup geliştirilmesinde ihmallere neden olmaktadır. Bu nedenle, ülkemizde yaşlıların korunması için özel kanuni düzenlemeler yapılmalıdır. Ayrıca, uluslararası alanda bağlayıcı bir norm oluşturulmalı, buna bağlı olarak, uluslararası denetim ve izleme yapacak olan “Yaşlı Hakları Komitesi” oluşturulmalıdır. Yaşlı hakları konusunda oluşturulması gereken bu uluslararası sözleşmeye ülkemizin öncülük etmesi gerektiği inancındayız.

EK 1

Yaşlı Hakları Konferansı ve İştira Toplantısı: Nüfusun Grileşmesi ve Yaşlı Haklarının Artan Önemi, Uluslararası Düzeyde Yaşlı Haklarında Kurumsallaşma ve Normlaşma (2 Aralık 2019, Ankara)

YAŞLI HAKLARI

Prof. Dr. İsmail Tufan
AÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Gerontoloji Bölümü

HERKES İÇİN İNSAN HAKLARI

Kim herkes için insan haklarını gerçekleştirmek biliyorsa, nerede harekete geçmesi gerektiğini bilmelidir.

İnsan hakları, devletimizin temelinden baidir.

Ve biz bunu İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nden öğrenmedik.

Prof. Dr. İsmail Tufan 2 Aralık 2019

"BÜTÜN İNSANLAR ÖZGÜRDÜR VE ONUR VE HAK BAKIMINDAN EŞİT DOĞARLAR"

Yaşlı hakları, insan haklarının bir parçasıdır.

İnsan hakları, insan onuruna saygı üzerine kuruludur.

Tüm insanlar onurları bağlamından eşit ve eşit haklara sahiptir.

"Bütün insanlar özgürdür ve onur ve hak bakımından eşit doğarlar" ilkesi 1948'de imzalanan İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nde.

Prof. Dr. İsmail Tufan 2 Aralık 2019

ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ

- Yaşlı hakları konusunda uluslararası iş birliğinin amacı
- Yaşlılıkta özerklik ve bağımsızlık
- Uzun vadeli ve palyatif bakım
- Nüfusun en hızlı çoğalan kesimi yaşlılar

Prof. Dr. İsmail Tufan 2 Aralık 2019

TÜRKİYE'DE GRİLEŞEN NÜFUS

- Türkiye İstatistik Kurumu'na göre
 - 65 ve üzeri yaştaki nüfus 5 yılda %16 artarak 2018 yılı sonunda 7.186.204 kişi oldu.
 - Yaşlı nüfusun toplam nüfustaki oranı 2014'te %8 iken, 2018'de %8,8'e yükseldi.
- Ancak takvimsel veya kronolojik yaş pek bir şey ifade etmemektedir.
- Yaşlıların durumu
 - ekonomik koşullarına,
 - hangi sosyal tabakanın mensubu olduklarına,
 - altıya,
 - medeni durumlarına,
 - eğitim düzeylerine,
 - nerede yaşadığına (şehirde veya köyde) bağlıdır.

Prof. Dr. İsmail Tufan 2 Aralık 2019

İNSANIN ONURU

- İnsanın onuru yaşından ve bireysel yeteneklerinden bağımsızdır.
- Ne kadar yardıma ihtiyacı olduğu veya
- Demans hastası olup olmadığı da insanın onuruyla bağlantılı değildir.
- İnsanın onuru, kendisine garanti edilen
 - saygıya,
 - güvenliğine ve
 - bireysel özgürlükleriyle ilgilidir.
- Bu sebeplerden dolayı devlet politikalarının merkezini teşkil etmemelidir.

Prof. Dr. İsmail Tufan 2 Aralık 2019

YAŞLILAR PEK DİKKATE ALINMADI

Yaşlılar insan haklarını koruma sistemi içerisinde pek dikkate alınmamışlardır.

Bu yüzden insan haklarını koruma sisteminde görünür kılınmalıdır ve

Hak taşıyıcısı olarak daha güçlü algılanmalıdır.

Prof. Dr. İsmail Tufan 2 Aralık 2019

ÖNERİ

- Bunun için yaşlıların insan haklarını güçlendirmek üzere interdisipliner bir çalışma grubunun oluşturulmasını öneriyorum.
- Bu çalışma grubunun amacı yaşlıların toplumdaki varlıklarının daha güçlü algılanmasını sağlamak ve
- Yaşlı haklarını daha açık ve net olarak ortaya koymak olmalıdır.

Prof. Dr. İsmail Tufan 2 Aralık 2019

2019 ANLAMLI BİR YIL: «YAŞLI YILI»

- İnsan hakları uzmanlarının araştırmaları da, mevcut insan hakları kapsamında yaşlıların pek dikkate alınmadıklarını gösteriyor.
- Hükümetimiz, cumhuriyet tarihimize ilk defa 2019 yılını "Yaşlı Yılı" ilan etmesi anlamlı ve önemlidir.
- Çünkü nüfusumuz yaşlanmaktadır.
- Kültürümüzde ve dinimizde yaşlılara saygı zaten talep edilmekte ve
- Hepimiz zaten yaşlılarımıza bu saygıyı göstermekteyiz.

Prof. Dr. Semra Tulun 2 Aralık 2019

YAPILMASI GEREKEN

- Mevcut olan özelliğimizi devlet politikalarımızda daha güçlü vurgulamak.
- Atalarımızdan öğrendiğimiz, aile uyguladığımız özelliğimizi, yeni bir düzleme taşımak.
- Bundan bugün biz, yarın evlatlarımız kazançı çıkacak.

2 Aralık 2019 Prof. Dr. Semra Tulun 10

KONTROL VE BOŞLUKLARI DOLDURMAK

Çalışma grubunun görüşleri

- Mevcut insan haklarının çerçevesini yeniden kontrol
- Boşlukları bulup, nasıl doldurulacaklarını tartışmak.
- Gelecekte insan haklarını güvence altına alacak yeni araçlar üretmek ve
- Yaşlılara daha iyi kurumlarımızla yaklaşmak

Öneriler

- saygınlama,
- bakım ve yaşlılara şiddet,
- sosyal güvenlik,
- sağlık ve bağışlanma.

Sivil kuruluşlar tartışmanın ve çalışmaların içinde daha fazla yer almalıdır

Prof. Dr. Semra Tulun 2 Aralık 2019

«YAŞ» DEĞİL, «YAŞLILIK» ÖNEMLİ

Eşitlik ve yaşlılık alanlarında, genel olarak «yaş» kavramına dayanan ayrımcılıkla daha etkili mücadele

Yaş sınırından vazgeçmek, genel olarak yaşlılığı dikkate almak

- Nerede neden ve nasıl soyutlanıyor?
- Problem nasıl çözülebilir?

Prof. Dr. Semra Tulun 2 Aralık 2019

FARKINDALIK

- Yaşlılıkta çoklu ayrımcılık ve yaş ayrımcılığına dair farkındalığı arttırmalız.
- Yaşlılara yönelik
 - şiddet, yaşlıların istisna ve ihmal
 - Yaşlılara, her türlü şiddet, kötü muamele ve ihmal karşısında haklarını daha iyi savunabilecekleri imkanlar
- Bunlardan etkilenenleri
 - rahatsız olacak ve destekleyecek öncelikli bileşenler
 - engelsiz şikâyet mekanizmaları

Prof. Dr. Semra Tulun 2 Aralık 2019

YAŞLI DÜŞMANI DEĞİLİZ

Araştırmamızda şiddet, ihmal ve istismar kurbanı yaşlılara rastladım.

Fakat toplumumuzda, yaşı düşmanlığına hiç rastlamadım.

Yaşlıların kamusal yaşam alanlarına katiliminde sıkıntılarımız farkındayız.

Katli dezavantajlarına, sebeplerine ve çözümlerine ağırlık verilmelidir.

Prof. Dr. Semra Tulun 2 Aralık 2019

BAĞIMSIZ VE ÖZERK YAŞLI İÇİN

Bağımsız ve özerk yaşlılar, daha iyi koşullarda yaşayan insanlar

Bunun karşılığı: yaşam memnuniyeti yüksek, mutlu, sağlık sorunları daha az yaşlılar

Yaşlı haklarına erişim kolaylığı, yaşı haklarının çoğaltması ve güçlenmesi

Kazançımız:

- Toplum olarak daha iyi olacak.
- Aile bağları güçlenecek ve
- Kuşaklararası birlik ve beraberlik yaşatacağı.

Prof. Dr. Semra Tulun 2 Aralık 2019

EĞİTİM BİR İNSAN HAKIDIR

Eğitim: İnsan hakları ve bunlardan faydalanmanın anahtarı

İnsanların, haklarını bilmesi ve haklarını kullanması

Eğitimi belli bir yaşla sınırlamak yaş ayrımcılığıdır.

Ömür boyu öğrenme her yaşta bir insan hakkı olmalıdır

Prof. Dr. Semra Tulun 2 Aralık 2019

17

ZAYIF TERİMLER: AKTİF, BAŞARILI, MUTLU YAŞLANMA

- Aktif yaşlanma veya başarılı yaşlanma veya mutlu yaşlanma gücü zayıf terimlerdir. Tek başlarına bir anlam ifade etmezler.
- Ömür boyu öğrenme gücünü anlaşırlığından alır
- İnsani eğitime değil, öğrenmeye yönlendirir.
- Eğitim sistemi önemlidir, ama öğrenmek daha önemlidir.
- Eğitim sistemi, insani öğrenmeye yönlendiriyorsa vazifesini yerine getirir.

Prof. Dr. İsmail Tutan 2 Aralık 2019

18

60+TAZELENME ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİNDE YAŞLILARA EĞİTİM HAKKI

- 60+Tazelenme Üniversitesi 2016'da kuruldu
- Yaş 60 ve üzeri kişilere öğrenme, topluma aktif katılma alanı sunuyor
- Ücretsiz ve gönüllülük ilkesi ile çalışıyor
- Beş kampüsünde binlerce yaşı okuyor
- Binlercesi de sırasının gelmesini bekliyor

Prof. Dr. İsmail Tutan 2 Aralık 2019

19

60+TAZELENME ÜNİVERSİTESİ'NİN YAŞLI HAKLARI AÇISINDAN BAŞARISI

- Yaşlı ayrımcılığı:
 - Kasıtlı dezavantajlar
 - Kasıtsız dezavantajlar
 - Fikili dezavantajlar
- 60+Tazelenme Üniversitesi
 - Yaşlılar hakkında gelişmiş fikirlerin ve prosedürlerin rol oynadığı öğrenme alanına katılma engelleyen bariyerleri kaldırmanın mümkün olduğunu göstermiştir.
 - İnsan odaklı eğitimin, çocuk ve gençlerle sınırlı kalmasının gerektirmediğini,
 - Fikisel, yapısal ve kurumsal engeller ortadan kalkınca, her yaşta öğrenmenin mümkün olduğunu kanıtladı.
 - Toplumda yaşlılık algısının değişmesine katkı sağladı.

Prof. Dr. İsmail Tutan 2 Aralık 2019

20

BİRLİKTE BAŞARILIRIZ

- Tüm politik ve yaşam alanlarında bunu başarabiliriz.
- Demografik ve sosyal değişim süreçlerini dikkate alarak:
 - **demokrasimizin hukuksal,**
 - **kültürümüzün insani,**
 - **dinimizin ahlaki ve**
 - **insanımızın yaratıcı gücünü,** yaşlı hakları çerçevesinde şekillendirebiliriz. bunu ortak hedef ve onurumuz yapabiliriz

Prof. Dr. İsmail Tutan 2 Aralık 2019

EK 2

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

TÜRKİYE’DE YAŞLILARA YÖNELİK HİZMETLER

Avni ÖZKAYA

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdür Yardımcısı

2 Aralık 2019 – Ankara, TİHEK

YAŞLILIK DENİNCE

- Olgunluk ve Dengelenme Unsuru
- Geçmiş – Gelecek Sürekliliği Bilinci
- Kültür ve Tecrübe Akışı
- Sonbahar

YAŞLILIK DÖNEMİ

Dünya Sağlık Örgütüne göre yaşlanmanın kronolojik sınırı **65 yaş** olarak belirlenmiştir.

65 - 74 yaş: Genç yaşlılık

75 - 84 yaş: İleri yaşlılık

85 yaş ve üstü: Çok ileri yaşlılık

3

Yaş Grupları	2019	2020	2030
0-4	1.200	1.150	1.100
5-9	1.100	1.050	1.000
10-14	1.000	950	900
15-19	900	850	800
20-24	800	750	700
25-29	700	650	600
30-34	600	550	500
35-39	500	450	400
40-44	400	350	300
45-49	300	250	200
50-54	200	150	100
55-59	100	50	0
60-64	50	0	0
65+	0	0	0
Toplam	10.000	9.500	9.000

[illegible]

YAŞLILIK DÖNEMİ

Nüfusun yaşlanması küresel bir olgudur.

En yüksek yaşlı nüfus oranına sahip ilk üç ülke

1. % 33,2 ile **Monako**,
2. % 28,4 ile **Japonya**
3. % 22,4 ile **Almanya**

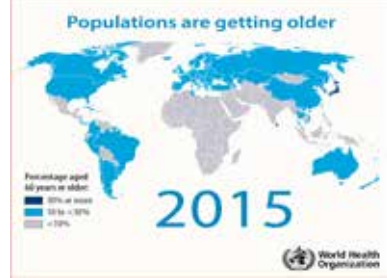
Türkiye bu sıralamada 167 ülke arasında **66. sırada**

Kaynak: http://www.tihek.gov.tr/ProjeTablolar/Cak_04-0027_Erkinin_Tarih:07.10.2019

TÜİK İstatistikleri Yıllıklar, 2018 Erkinin Tarih: 08.10.2019

7

DÜNYADA YAŞLILIK

8

Toplam Nüfusa Oranı

- 1935'de % 3,9
- 1950'de % 3,3
- 1970'de % 4,4
- 1990'da % 4,3
- 2000'de % 5,7
- 2012'de % 7,5
- 2018'de % 8,8

2018 nüfus : 82.003.882
65 üzeri nüfus : 7.186.204

Nüfus Projeksiyonlarına Göre Oranı

- 2023'te %10,2
- 2030'da %12,9
- 2040'ta %16,3
- 2060'ta %22,6
- 2080'de %25,6

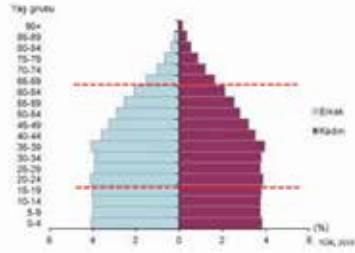
Kaynak: TÜİK

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri

9

T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

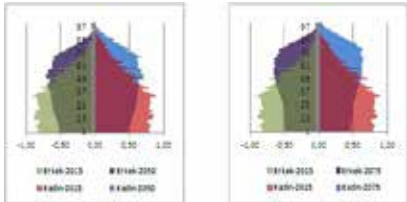
2018 Türkiye Nüfus Piramidi

10

TÜRKİYE'DE YAŞLILIK

Türkiye Nüfus Piramitleri

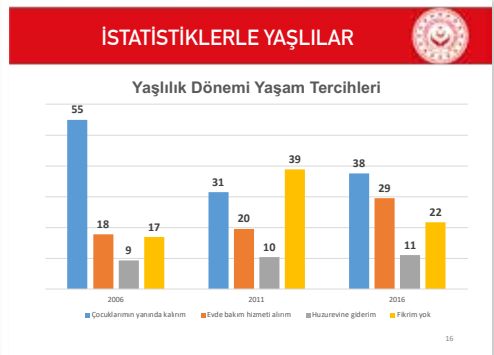
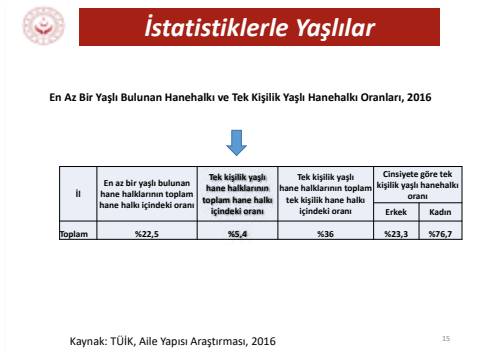
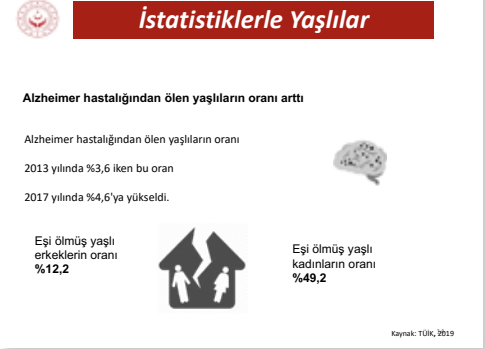

TOPLUM DÜZEYİNDE YAŞLANMA

- **Genç Toplum:** 65 yaş üzeri nüfus oranı %4'den az,
- **Yaşlı Toplum:** 65 yaş üzeri nüfus oranı %7-10,
- **Orkun Toplum:** 65 yaş üzeri nüfus oranı %4-7,
- **Çok Yaşlı Toplum:** 65 yaş üzeri nüfus oranı %10'un üzerinde olan toplumdur

12

YAŞLI HAKLARI

- Yaşlı haklarına ilişkin uluslararası hukukta özel olarak tanımlanmış herhangi bir belge bulunmamaktadır.
- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme ve diğer insan hakları Sözleşmelerinde yaşlıları da ilgilendiren maddeler yer almaktadır.
- Yaşlıların haklarını kullanamadıklarını genel kabul görmüş durumdadır.

19

YAŞLI HAKLARI

- Birleşmiş Milletler Yaşlı İlkeleri İlânı (1991)
- Yaşlılık İlkeleri:
 - Bağımsızlık
 - Katılım
 - Bakım
 - Kendini gerçekleştirme
 - İtibar
- "2. Dünya Yaşlılar Asamblesi" (Nisan 2002, Madrid): Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, YAŞLANMA 2002 – Uluslararası Eylem Planı'nı saptadı.
- HEDEF: Bütün "Yaş"ları Kucaklayan Toplum

20

YAŞLI HAKLARI

Türkiye Neler Yapıyor?

- T.C. Anayasası Değişikliği
- 12 Eylül 2010'da halkoylamasına sunulan Anayasa değişikliği ile, Toplumda İhtiyaç Gruplarına Pozitif Ayrımcılık İlkesi ve görevi benimsendi.
- Anayasanın 10uncu maddesinin ikinci fıkrasına: "çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malûl ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz" ibaresi eklendi.

21

EYHGM'DE YAŞLILIK ÇALIŞMALARI

YAŞLILIK ALANINDA YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR VE PLANLAR

- 2007 «Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı»
- 2013 «Ulusal Yaşlanma Uygulama Programı»
- 2013-2014 Huzurevlerinde Bakım Hizmeti Alan Yaşlıların Yerleşme Nedenleri, İstismar ve İhmal Nedeni İle Yerleşme Oranları Durum Tespit Çalışması Raporu
- Türkiye'de Yaşlılara Yönelik Kurumsal Bakım İhtiyacı Raporu: "Tespitler ve Öneriler" Raporu 2015

22

SOSYAL YARDIMLARIMIZ

2022 SAYILI KANUN KAPSAMINDA 65 VE ÜZERİ YAŞTA OLAN YAŞLILARIMIZDAN ASGARİ ÜCRETİN 1/3 ÜNDEN AZ GELİRİ OLANLARA 637 TL YAŞLI AYLIĞI ÖDENMEKTEDİR.

2828 SAYILI SOSYAL HİZMETLER KANUNU KAPSAMINDA YAŞLILIĞINDAN DOLAYI BAKIMA MUHTAÇ OLAN VE KİŞİ BAŞINA DÜŞEN HANE GELİRİNİN ASGARİ ÜCRETİN 2/3 ÜNDEN AZ OLAN YAŞLILARIMIZA EVİNDE BAKAN YAKINLARINA AYLIK 1384 TL EVDE BAKIM YARDIMI YAPILMAKTA DİR.

65 VE ÜZERİ YAŞTA Kİ YAŞLILARIMIZ ŞEHİR İÇİNDE ÜCRETSİZ SEYAHAT ETMEKTEDİRLER.

23

YAŞLI GÜNDÜZ HİZMET MERKEZLERİ

- Halen 27 Yaşlı Gündüz Hizmet Merkezi bulunmakta olup bu hizmetlerin yaygınlaştırılması,
- Gündüz hizmetlerin yerel yönetimler tarafından benimsenmesi,
- Merkezlerde yaşlılarımıza ve ailelerine danışmanlık, rehberlik, sosyal rehabilitasyon, gündüz bakım ve evde bakım hizmetlerinin sunulması hedeflenmektedir.

YAŞLI HİZMETLERİ

Yaşlılara Destek Programı (YADES)

- 2016 yılı YADES: Sakarya, Kayseri, Trabzon Kahramanmaraş ve Şanlıurfa Belediyelerine toplam 3.873.616 TL destek.
- 2017 yılı YADES: Antalya, Gaziantep, Malatya, Ordu ve Samsun Belediyelerine toplam 10.000.000 TL destek.
- 2018 yılı YADES: Antalya, Diyarbakır, Eskişehir, Kayseri, Kocaeli, Kahramanmaraş, Şanlıurfa Belediyelerine toplam 12.364.615 TL destek.
- 2019 yılı YADES bütçesi 2.716.000 TL yatırım ödeneği tahsis edilmiştir. İş ve işlemler başlatılmış olup çalışmaların mali yıl sonuna kadar tamamlanması planlanmaktadır.

25

YAŞLILIK

Huzurevini Tercih Nedenleri

> Tüm yaş gruplarında huzurevinde kalacağını söyleyenlerin ilk üç gerekçesi:

- Çocuklarına yük olmak istememe %54
- Huzur evindeki imkanlar daha rahat %14
- Çocukların benimle birlikte yaşamak istemeyebilir %12

28

Yaşlılarımızı Ev Sıcaklığında Hizmet Sunuyoruz

- 2019 itibarı ile Bakanlığımıza bağlı resmi ve özel toplam **34.188 kapasiteli, 421 Huzurevinde** yaşlılarımıza yatılı kurum bakımı hizmeti verilmektedir.
- Huzurevlerimizde yaşlılarımıza mümkün olduğunca ev ortamı oluşturulmakta ve ev sıcaklığında hizmet sunulmaktadır.
- Geliri olmayan yaşlılarımıza harçlık verilmekte ve tüm ihtiyaçları karşılanmaktadır.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri

29

YAŞLI YAŞAM EVLERİ

Site içinde veya apartmanda müstakil ev veya daire kiralanarak, Huzurevlerine bağlı ek ünite olarak açılmaktadır.

Toplum temelli bakım yaklaşımı ile yaşlılarımıza yaşadıkları toplum içinde bakım hizmeti sunulması hedeflenmektedir.

Halen 32 yaşlı yaşam evimizde 129 yaşlımıza hizmet sunmaktadır.

30

YAŞLI BAKIM HİZMETLERİ

Kapasite 60 - 100 arasında

Şehir merkezlerinde

Şehir içi Ulaşılabilir

Sağlık Merkezlerine Yakın

01 02 03 04 05 06 07 08 09 10

Erişilebilir

Kişiselleştirilebilir

Bakanlığımızın yapılına sürecinde; Site Tipi, Avlu tipi, küçük ev Tipi Huzurevi Mimari Proje Modeli oluşturulmuştur

Yatırım programımızda 26 huzurevi ve Yaşlı Bakım Rehabilitasyon Merkezi yatırımı bulunmaktadır. Etiler 10 proje vardır.

Yaşlılarımızın alzheimer-demans, gibi sağlık sorunları ve engel durumlarına uygun fiziki ve personel imkanları geliştirilmiş bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde hizmet almasını hedeflenmektedir.

Site Tipi Proje

Avlu Tipi Proje

Küçük Ev Tipi Proje

YAŞLI HİZMETLERİ

I. Yaşlılık Şurası

- 20-22 Şubat 2019 tarihlerinde Cumhurbaşkanlığı himayelerinde I. Yaşlılık Şurası düzenlenmiş ve 2019 yılı Yaşlılık Yılı ilan edilmiştir.

I. Yaşlılık Şurası Konu Başlıkları:

- (i) Aktif Yaşlanma
 - a. Sağlıklı Yaşam
 - b. Toplumsal Hayata Katılım
- (ii) Bakım Ekonomisi
- (iii) Yaşlı Bakım Hizmetleri ve Yaşam Kalitesi
- (iv) Yaşlılık Ekonomisi
- (v) Yaşlı Hakları
- (vi) Yaşlı Dostu Kentler Ve Yerel Yönetimler

2019 YAŞLILIK YILI

- I. YAŞLILIK ŞURASI
- YAŞLILIK VİZYON BELGESİ
- YAŞLI REFAHİ SEMİNERLERİ
- TEMATİK TOPLANTILAR
- GÜNDÜZ YAŞAM MERKEZLERİ
- YEREL YÖNETİMLERİN YAŞILARA YÖNELİK EVDE BAKIM VE GÜNDÜZ HİZMETLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ (YEGEP)

BÜTÜNLEŞİK BAKIM MODELİ

BAKIM KALİTE STANDARTLARI

Sosyal Bakım

Evde Sağlık Bakım

Evde Sosyal Bakım

Gündüz Bakım

Gece Bakım

Uzun Süreli Bakım

Poliklinik Bakım

Yatırım Bakım

Koruyucu Bakım

Manevi Bakım

Gönüllü

ÖZET

EVET YAŞLILIK KONUSUNDA BİZİ BEKLEYEN CİDDİ SORUNLARIMIZ VAR

ANCAK SORUNLARIN KONTROL ALTINA ALINMASI HUSUSUNDA

BİR ÇOK ÜLKEYE NAZARAN DAHA ŞANSLIYIZ

HÂLÂ BİZE YARDIM EDECEK DEĞERLERİMİZ VAR

MUTLULUĞUN RESMİ

EK 3

Altındağ

Enstrüman Kursları

Merkazlerimizde Ney, Ud, Keman, Kanun, Bendir, Bağlama, Kemence, Gitar, Saz gibi enstrüman kurslarının yanı sıra THM, TSM, Mehteran ve Tasavvuf koro eğitimleri verilmektedir.

Altındağ

Altındağ

Eğitim Kursları

Merkazlerimizde Bilgisayar, Akıllı Telefon Kullanımı, Okuma-Yazma, Satranc, Osmanlıca, İşaret Dili Eğitimi ve benzeri 30 branşla eğitim verilmektedir.

Altındağ

Altındağ

Eğitim Seminerleri

Merkazlerimizde Sağlık, Aile Hukuku, Kişisel Gelişim, Aile İçi İletişim, ve benzeri 80 farklı konuda eğitim seminerleri verilmektedir.

Altındağ

Altındağ

Sağlık Taramaları

Merkezlerimizde Ağız ve Diş Sağlığı, Kansere Taramaları, Göz ve Yaşlılık Konulu Sağlık Taramaları yapılmaktadır.

Altındağ

KÜLTÜR SANAT

Altındağ

Tiyatro - Sinema

Merkezlerimizde belirli zamanlarda düzenli olarak tiyatro ve sinema etkinlikleri düzenlenmekte ve beraberinde uzman hocalar eşliğinde drama ve tiyatro eğitimi verilmektedir.

Altındağ

Altındağ

Sergi Açılışları

Merkezlerimizde yaşlarımızın yapmış oldukları çalışmalar belediyemizin desteği ile sanatseverlerle bir araya getiriliyor.

Altındağ

Altındağ

Kültür Gezileri

Kültür gezileri kapsamında Nallıhan, Polatlı, Sereflikoçhisar (Tuz Gölü), Çamlıdere ve Beypazarı'na geziler düzenlenmektedir.

Altındağ

ÇAMLIDERE

Altındağ

POLATLI

Altındağ

BEYPAZARI

Altındağ

NALLIHAN

Altındağ

TUZ GÖLÜ
(ÇEŞNELİKÖY)

Altındağ

SPOR ETKİNLİKLERİ

Altındağ

Merkezlerimizde Pilates, Jimnastik, Step, Aerobik ve Kondisyon Aletleri ile uzmanlar eşliğinde spor yaptırılmakta, beraberinde Voleybol, Basketbol, Bowling, Masa Tenisi, Futbol, Hentbol ve Dart eğitimi de verilmektedir.

Altındağ

Altındağ

SOSYAL YARDIMLAR

Altındağ

Doğantepe Yaşlılar Evi

60 yaş üzeri yaşlılarımıza barınma imkanı sağladığımız Yaşlılar Evi 1 oda, 1 salon ve mutfaktan oluşmaktadır. Yaşlılar Evi'mizde 30 daire bulunuyor. Tüm eşyaları ve ihtiyaçları belediyemiz tarafından sağlanmaktadır.

Altındağ

EK 4

Yaşlıların Huzurevinde Kalması Tercih mi, Zorunluluk mu? Alternatif Yaşam İmkânları

Prof. Dr. Melek Ardahan
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Öğretim Üyesi

Türkiye Hızla Yaşılanıyor.....

- * Türkiye'de 65 ve daha yukarı yaştaki nüfus, 2014 yılında 6 milyon 192 bin 962 kişi iken 5 yılda % 16 artış göstererek 2018 yılında 7 milyon 186 bin 204 kişi oldu.
- * Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı 2014'te % 8 iken, 2018 yılında % 8,8'e çıktı.
- * Yaşlı nüfusun % 44,1'ini erkekler, %55,9'unu kadınlar oluşturdu.

32. Türkiye'de Yaşlı Nüfus

Tablo 3.2. Cinsiyete göre yaşlı nüfus ve yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı, 1975-2008

Yıl	Yaşlı nüfus			Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı (%)		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
1975	6.28.941	2.74.646	3.543.295	3,9	3,3	4,3
1980	6.29.899	2.715.421	3.583.478	3,8	3,3	4,0
1985	6.36.543	2.764.631	3.600.912	3,8	3,2	4,0
1990	6.996.665	3.012.760	3.983.905	3,8	3,0	4,0
1995	8.015.408	3.501.764	4.513.644	3,8	3,0	4,2
2000	9.716.132	4.041.987	5.674.145	3,8	3,1	4,3
2005	11.342.626	4.764.968	6.577.658	4,0	3,3	4,6
2010	11.945.096	5.071.801	6.873.295	4,0	3,3	4,6
2015	11.953.291	5.054.452	6.898.839	4,0	3,3	4,3
2020	12.112.247	5.015.399	7.096.848	4,1	3,3	4,3
2025	12.425.998	5.011.842	7.414.156	4,2	3,3	4,7
2030	12.417.262	5.001.142	7.416.120	4,2	3,3	4,8
2040	12.559.190	5.007.994	7.551.196	4,2	3,3	4,8

Yıl	Yaşlı nüfus			Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı (%)		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2008	6.121.926	2.711.629	3.410.297	7,2	6,3	8,1
2011	6.498.758	2.997.625	3.501.133	7,3	6,4	8,1
2012	6.682.869	3.073.813	3.609.056	7,4	6,5	8,1
2013	6.861.494	3.161.874	3.700.620	7,5	6,6	8,1
2014	6.982.962	3.299.423	3.683.539	7,6	6,7	8,1
2015	6.498.239	2.843.442	3.654.797	7,2	6,3	8,1
2016	6.481.963	2.919.292	3.562.671	7,3	6,4	8,1
2017	6.898.385	3.053.433	3.844.952	7,5	6,6	8,1
2018	7.186.264	3.170.132	4.016.132	7,6	6,7	8,1
2019	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2020	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2021	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2022	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2023	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2024	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2025	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2026	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2027	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2028	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2029	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2030	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2031	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2032	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2033	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2034	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2035	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2036	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2037	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2038	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2039	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2040	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2041	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2042	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2043	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2044	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2045	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2046	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2047	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2048	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2049	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1
2050	8.067.954	3.764.385	4.303.569	8,2	7,3	8,1

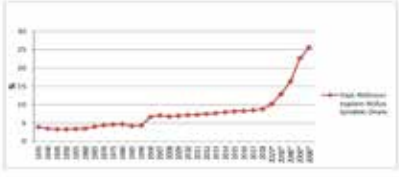
TÜİK, İstatistiklerle yaşlılar 2018

Türkiye Hızla Yaşılanıyor.....

Nüfus projeksiyonlarına göre, yaşlı nüfus oranının,

- * 2023 yılında % 10,2,
- * 2030 yılında % 12,9,
- * 2040 yılında % 16,3,
- * 2060 yılında % 22,6 ve
- * 2080 yılında % 25,6 olacağı tahmin edildi.

Toplam nüfus içinde yaşlı nüfus oranı 1935'ten günümüze kadar yaklaşık 2,3 kat artmıştır.

Türkiye Hızla Yaşlanıyor.....

Geçen yıl dünya nüfusunun yüzde 9,1'ini yaşlı nüfus oluşturdu.

En yüksek yaşlı nüfus oranına sahip ilk üç ülke,
%33,2 ile Monako,
%28,4 ile Japonya
%22,4 ile Almanya oldu.

- Türkiye 167 ülke arasında 66. sırada yer aldı.

Türkiye Hızla Yaşlanıyor.....

- "Hayat Tabloları 2015-2017" sonuçlarına göre, doğuştan beklenen yaşam süresi Türkiye geneli için 78 yıl, erkekler için 75,3 yıl ve kadınlar için 80,8 yıl olarak belirlendi.
- Türkiye'de 65 yaşına ulaşan bir kişinin kalan yaşam süresi ortalama 17,7 yıl olarak kayıtlara geçti. Erkekler için bu sürenin 16 yıl, kadınlar için 19,2 yıl olduğu gözlemlendi.
- Beklenen yaşam süresi 75 yaşında 10,7 yıl iken 85 yaşında 5,9 yıl olarak belirlendi.

Yaşlı nüfus artıyor.....

Yaşlılarımız nerede yaşayacaklar???

Dünyada Durum Ne?

Dünyadaki genel uygulamada,

Kısmi/tam olarak sürekli bakıma gereksinim duyan, tüm olanakları tüketmiş, kendi başına bağımsız olarak yaşamını sürdüremeyen, sosyal ve psikolojik açıdan yalnızlık ve güvenlik gereksinimini duyan yaşlılara huzurevlerinde,

Ağır somatik ve psikik sorunları olan (yatağa bağımlı, demans ve Parkinson hastası vb.) yaşlılara tıbbi refakat ve terapi imkanları bulunan sağlık kuruluşu niteliğindeki bakımevlerinde hizmet veriliyor.

Türkiye'de Durum Ne?

Türkiye'de semt yaşlılarına yönelik bakım, aileye yönelik bakım olanakları, yaşlılara gündüzlü bakım hizmetleri yaygın olmadığı ve bakım modeli huzurevi hizmeti olarak biçimlendiğinden; kendi evinde bağımsız olarak yaşayabilecek koşullarda olup,

tedavi (tıbbi tedavi, tansiyon ölçümü, insülin yapılıması vb), bakım (bedensel), refakat (sorunlu zamanlarda hastaneye gidiş gelişlerde yardımcı olacak) terapi imkanı bulamayan, Evini ve kendisini geçindirecek kadar geliri bulunmayan, Ev işi yapabilecek fiziki gücünü yitirdiğinden desteğe ihtiyaç duyan yaşlılar huzurevini tercih ediyorlar.

Huzurevi Sayıları

- * Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı huzurevi sayısı 2002'de 63 iken, sayı Nisan 2019 itibarıyla 147 oldu.
- * Bakanlığın huzurevlerinde bakılan yaşlı sayısı da aynı dönemde 4 bin 952'den 13 bin 894'e çıktı.
- * Böylece huzurevi sayısı ve kapasitesi 2002'ye göre 2,3, bakılan yaşlı sayısı ise 2,8 kat arttı.

O HALDE HUZUREVİNDE KALMA TERCİH Mİ?

YOKSA ZORUNLULUK MU?

TERCİH Mİ ? ZORUNLULUK MU? 1

- * Yaşlılar açısından huzurevinde yaşamak konusunda kişisel ve kültürel pek çok farklı görüş bulunmaktadır.
- * Geleneksel aile yapısı içerisinde saygın bir yere ve otoriteye sahip olmaları nedeniyle yaşlı bireyler bakımından kendi isteğiyle ya da çocukları tarafından huzurevine yerleştirilmek genellikle tam olarak hazır oldukları ve kolay kabul edebilecekleri bir durum olarak görülmemektedir (Asayesh, 2013: 32; Gökler ve Aydın, 2011: 71)

TERCİH Mİ ? ZORUNLULUK MU? 2

- * Ayrıca ilgili kamu kurumlarının “yetersiz ve yanlış politikaları” da huzurevi gibi kurumsal bakım hizmetlerinin tercih edilmesini sınırlandırmıştır (Karataş, 1995).
- * Ancak özellikle son yıllarda yaşam koşullarında, bireylerin eğitim seviyelerinde meydana gelen değişim ve farklı alanlarda gelişimlerin yaşanması huzurevlerini sosyal bir gereksinim olarak kabul eden bireylerin sayılarında da artış yaratmıştır.

TERCİH Mİ ? ZORUNLULUK MU? 3

- * Ülkemizde yaşlılara, çocukları/aileleri tarafından bakım verilmesi gerektiğine yönelik genel görüş geçerliliğini korumakla birlikte son yıllarda aile yapısındaki değişim, doğumda beklenen yaşam süresinin artması ve bakıma gereksinim duyan yaşlı sayısının giderek artması yaşlıların aile içinde bakılmasına ilişkin görüşün kısmen değişime uğramasına yol açmıştır (Karataş ve Duyan, 2002:79).

TERCİH Mİ ? ZORUNLULUK MU? 4

- * Aile tarafından sunulan bakıma yönelik algı, hem çocuklar hem de yaşlının kendisi tarafından çift yönlü olarak kısmen değişim göstermektedir. Aile yapısındaki değişim ve bakıma ihtiyaç duyan yaşlı sayısındaki artış tartışmasız yaşlı ve yaşlı yakınları üzerinde maddi ve manevi baskılar yaratmaktadır. Bu durum yaşlılara yönelik yeni politikaların ve bakım modellerinin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır (Buz, 2015: 277).

Araştırma Sonuçları 1

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının (2013) huzurevlerinde kalan 449 misafir üzerinde yaptığı araştırma; yaşlıların eşlerden birinin vefatı durumunda yalnız kalmak, tek başına yaşamını sürdürmedeki güçlük ve gelecek kaygısıyla huzurevini tercih ettiğini ortaya koydu.

Araştırma Sonuçları 2

Huzurevine yerleşme nedenleri sorulan yaşlıların

- * %20'si yalnızlık,
- * %17'si bakacak kimsenin olmaması,
- * %13'ü ekonomik yetersizlik,
- * %13'ü gelecek kaygısı,
- * %11'i hizmetlerin hepsine ulaşılacağı,
- * %11'i sağlık sorunları,
- * %6'sı bir yuvaya kavuşacağı düşüncesiyle huzurevine girmek istediklerini belirtiyor.

Araştırma Sonuçları 3

- Bu bulgu, çocuklar ya da gelin/damat tarafından istenme/kayıp ve çocuklara yük olmama isteğinin yaşlıların huzurevine girme kararını etkilediğini gösteriyor.
- Yaşlıların eşlerden birinin vefatı durumunda yalnız kalması ve maddi koşulların olumsuz yönde değişimi, çocukların, yakınlara kendi sorunları ve maddi yetersizlikleri eklenince, huzurevi seçeneğini kaçınılmazlığını gösteriyor.
- Huzurevine yönelik olumlu eğilimin temelinde ise kendi yaşatıları ile olmak ve huzurevinin rahatlığı yatıyor.

Araştırma Sonuçları 4

- Yaşlıların üçte ikisi, huzurevine yerleşmek için kendisi müracaat etmiş.
- Yaşlıların büyük çoğunluğu huzurevine yerleşme kararını kendi iradeleri ile almış.
- Huzurevine yerleşme kararı alma sürecinde, yaşlıların büyük çoğunluğu yakınlarından herhangi bir müdahale görmemiş.
- Huzurevine yerleşme kararını hiç kimse ile paylaşmayan yaşlılar yaklaşıp dörtlük bir.
- Yaşlı olmayan kişiler huzurevine yerleşme kararına saygı duyma oranı ise üçte birin üzerindedir.

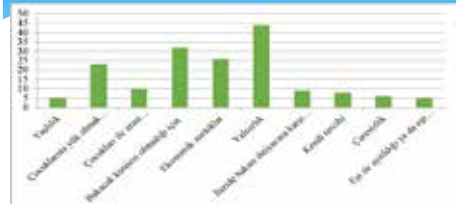
ARAŞTIRMA SONUÇLARI 5

Artan ve Irmak (2017) tarafından yürütülen çalışmada;

Yaşlılar huzurevinde yaşamaya başlamadan önce %58'inin yalnız, %20'sinin kızı ile birlikte, %12'sinin oğlu ile birlikte, %10'unun da eşi ile birlikte yaşamaya devam etmekte olduğu bulunmuştur.

Benzer şekilde literatürde yer alan farklı çalışmalara göre de yaşlıların büyük çoğunluğunun çocukları olmasına rağmen huzurevine gelmeden önceki süreçte yalnız yaşadığı bulunmuştur (Kılıç, 2009; Atila, 2006; Işık, 2002).

ARAŞTIRMA SONUÇLARI 6

Grafik 1: Yaşlıların huzurevine gelme nedenleri

ARAŞTIRMA SONUÇLARI 7

- * Yaşlılara, yaşlıların nerede yaşamasının uygun olduğu sorulduğunda %49'u huzurevinde, %18'i kendi evinde, %33'ü de ailesi-çocukları ile birlikte yaşamlarının uygun olduğunu düşünmektedir.

Yaşlıların huzurevi hakkındaki görüşleri

Kategoriler	n	%
Çok iyi tüm ihtiyaçlarımız karşılanıyor	68	68
Normal, verilmesi gereken hizmet veriliyor	15	15
Yalnız kalmaktan kurtuldum, aile ve arkadaş ortamı buldum	11	11
Çaresizlik nedeniyle kaldığım ve ölümü beklediğim yer	6	6

ARAŞTIRMA SONUÇLARI 8

- * Bu çalışmanın sonuçlarına göre huzurevinde kalan yaşlıların çoğu kimsenin etkisi altında kalmadan huzurevinde kalmayı kendisi tercih etmektedir.
- * Buradan hareketle huzurevleri çocuklarının istemediği ya da yalnızca kimsesi olmayan yaşlıların kaldığı bir yer olmanın ötesinde yaşlıların kendi tercihleri ile gelmek istedikleri profesyonel hizmet imkanı sunan kurumlara dönmeye başlamıştır

ARAŞTIRMA SONUÇLARI 9

- * Kendi isteği ile huzurevine yerleşen yaşlıların genellikle aile bireyleri ile ilişkilerinin daha iyi olduğu, çocukları ile daha sık aralıklarla iletişim kurdukları, ihtiyaçlarının karşılanması noktasında gerekli durumlarda ailelerinin kendilerini destekledikleri görülmektedir.
- * Farklı sebepler ile zorunlu olarak huzurevine yerleşen yaşlılar ise aile içi sorunlar ile daha çok karşı karşıya geldiği görülmektedir. Bursack (2015) ve Wayman'a (2013) göre de yaşlılar, çocukları ile aynı evde yaşamlarının çocukları ile aralarında duygusal bir zorluk yaratacağını düşünmektedir.

ARAŞTIRMA SONUÇLARI 10

- * Sonuç olarak yaşlıların huzurevinde yaşamaya başladıktan sonraki süreçte huzurevi algılarının olumlu yönde bir değişim geçirdiği, çocuklarının kendilerine bakması gerektiği yönündeki algının değişmekte olduğu ve yaşlıların kurum bakımını tercih etikleri görülmektedir.

Evde bakım ile ilgili olanlar....

- Onat (2004) tarafından Ankara'da yapılan araştırmada; 1300 yaşlı kişi ile görüşülmüş yaşlıların neredeyse tamamına yakınının (%91.7) huzurevinde kalmayı istemedikleri belirlenmiştir.
- Huzurevinde kalmayı istememe nedenleri incelendiğinde;
- * yaşlıların yarısı (% 50.1) ailesiyle kalmaktan mutlu olduğu,
- * %21.0'ı çocukları izin veremeyeceği,
- * % 9.9'u yalnız yaşamaktan hoşlandığı,
- * %2.2'si huzurevi ortamından rahatsız olduğu için,
- * % 1.8'i ise toplum baskısı nedeniyle huzurevinde kalmak istememektedir.

Evde bakım ile ilgili olanlar....

Şahin ve Yalçın'ın (2003) yaptığı çalışmada Geriatrik Depresyon Ölçeğinden (GDÖ) kendi evinde yaşayanlarda %34,2 ve huzurevinde yaşayanlarda % 48,1 oranında anlamlı yüksek skorlar alındığı belirlenmiştir (Şahin ve Yalçın; 2003).

Tel ve ark. (2006) yaptığı çalışmada, evde ve kurumda yaşayan yaşlıların yarısından fazlasının günlük yaşam aktivitelerinde bağımsız olduğu, her iki grupta da bireylerin yalnızlık yaşadığı ve kurumda yaşayan bireylerin yalnızlık düzeyinin evde yaşayan yaşlılardan daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tel ve ark., 2006).

Evde bakımın olumsuz yanları

Evde bakımın da bazı olumsuz yönleri vardır.

Kişi özel yaşamına müdahale ediliyormuş duygusuna kapılabilir. Aile üzerinde artan duygusal, fiziksel ve ekonomik baskı oluşabilir. Evde sağlık bakımı verilmesi durumunda birey kendisini gerçekten hasta hissedebilir. Birey hastalığın ağırlığına ve gereksinim duyduğu evde bakım hizmetlerine bağlı olarak çevresini çok sayıda insan, alet ve malzeme ile sınımlı hissedebilir (Subaşı, 2001).

Bu nedenlerden dolayı bireyler huzurevini tercih edebilmektedir.

Evde bakımın olumsuz yanları

Aksoydan'ın (2005) yaptığı çalışmada huzurevinde yaşayan yaşlılar evde yaşayanlara göre daha düzenli beslenmektedir. Kurumlarda üç ana öğünün zamanında ve eksiksiz olarak hazırlanıp sunulması nedeni ile burada yaşayanların öğün sayılarının daha düzenli olduğu düşünülmektedir.

İlerleyen yaşla birlikte hastalıkların sıklığında da bir artış görülmektedir. Hastalıkların sıklığı kadınlarda (%79.2) erkeklere (%75) göre ve kendi evinde yaşayanlarda (%91.1) huzurevinde yaşayanlara (%70.8) göre daha fazladır.

Evde bakımın olumsuz yanları

Yaşanılan yer ile hastalık sıklığı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Yaşlıların %72.2'si tanı konulmuş hastalıklar nedeni ile diyet uygulamak zorundadır. Ancak bu grubun %75.8'i diyetini tam olarak uygulamaktadır. Huzurevinde kalanlar evde yaşayanlara göre diyetini daha düzenli olarak uygulamaktadır.

Kurumlarda görevli diyetisyenlerin olmasının ve yemeklerin yaşlıların gereksinimlerine göre hazırlanmasının bu sonuçta etkili olduğu düşünülmektedir (Aksoydan, 2005).

SONUÇ OLARAK ?????

Yaşlılıkla ilgili geniş kapsamlı araştırmalar yapan ülkelere göre; çok sayıda yaşlının kurumsal hizmetleri tercih etme nedeni, güçsüzlük ve/veya muhtaçlık olmayıp yaşadıkları ortamlarda yaşamlarını sürdürebilecekleri destek hizmetlerin yetersiz ya da bulunmayışdır.

Kurumsal hizmetlerde yaşlıların kendilerini evlerinde hissedebilecekleri mutlu ve huzurlu mekânların oluşturulmasına öncelik verilmesi görüşü ilke olarak benimsenmelidir (Pakdil, 1992).

Bu ilke ve politikaların demografik sosyoekonomik ve kültürel özellikleri ve buna bağlı olarak farklı yaşlı grupların ihtiyaç ve gereksinimlerine göre ele alınarak ülkemiz koşullarına uygulanması gerekmektedir (Durgun,1997).

Kurum bakımına eleştiriler 1

Aile dışında bir bakım biçimi olan kurum bakımı; **Bildiği/alıştığı/hakim olduğu, kendini güvende ve özgür hissettiği, anılarıyla beraber olduğu** evindeki yaşamdan vazgeçmek durumunda kalan yaşlı huzurevinde çevre denetimini görelî olarak yitirdiğinden; yeni konumunu kabullenemeyerek uyum sorunları yaşamasa,

- * Yaşlının ilk kez karşılaştığı farklı yaşam deneyimleri, kültürel, eğitimi ve sosyo-ekonomik koşullar olan akranlarıyla bir arada olmaktan ve ortak kullanım alanlarını paylaşmaktan kaynaklanan sorunlar yaşamasa,

Kurum bakımına eleştiriler 2

Toplumsal hayattan soyutlama riskinin çok yüksek olması,

- * Aile yakınlığı, sevgisi ve ilgisinden, bedensel temaslardan yoksun kalan yaşlının öz güven duygusunun azalması dahil psikolojik ve sosyal yoksunluklar yaratması,
- * Kamusal ekonomik maliyetinin yüksek olması,
- * Statü kaybına uğradığını düşünen yaşlının, değişik savunma mekanizmaları geliştirerek davranış bozukluğu göstermesi,

Kurum bakımına eleştiriler 3

- * Yaşlının vardiya sistemiyle çalışan görevlilerle düzenli ilişki geliştirmekte zorlanması,
- * Yaşlıların gereksinimlerinin fark edilmesinde ve sorunlarının çözülmesinde aksaklık ve yetersizlikler oluşması,

Kurum bakımına eleştiriler 4

"Ailesinin yanında / evinde olmak yaşlının yüksek yararına"

olduğu halde, sosyal yardımlarla desteklenmeyip, ekonomik (yoksulluk) nedenlerle kuruma yerleştirilen yaşlının bu durumu kabullenememesi,

- * Aile ve yakınları yanında bakılamayacak durumda olan, ihmal, istismar, kötü muameleyle maruz kalan, toplumun yaygın ve geçerli ahlak kurallarına aykırılığı olan yaşlıların aynı bina içinde bakılmasından kaynaklanan sorunlar yaşanması gibi nedenlerle eleştiriliyor.

ÖNERİLER 1

- * Toplumda huzurevleri konusundaki genel olumsuz algı yaşlı bireyi ailesine yönlendirmektedir, bir anlamda ailesine bağımlı kılmaktadır. Bunu engellemek için var olan farklı bakım modelleri incelenmeli ve sistemle bütünleştirilmelidir.
- * Yaşanan alanlar ve konutlarda; yaşlıların bireysel tercihleri göz önüne alınarak toplum içinde kendi ortamlarında yaşamasının teşvik edilmesi gerekmektedir.

ÖNERİLER 2

- * Yaşlının bakımını sağlayan ailelerin desteklenmesi ve sosyal yardım sağlanması gereklidir.
- * Sosyal yardımlar sadece nakdi yardımlarla kalmamalı, yaşlıların yaşamını, sağlık ve sosyal durumlarını güçlendirecek düzeyde olmalıdır.
- * Yaşlılara yönelik maddi destek (parasal yardım) aktarım yerine destek sistemi tercih edilmelidir.
- * Haneye giren paranın yaşlının bakımı dışındaki ihtiyaçlara harcanarak tüketilmesi engellenmelidir. Aksi halde verilen maddi desteğin devlet tarafından izlenmesi ve denetlenmesi zorlaşacaktır.

ÖNERİLER 3

- * Evde yaşlı bakım hizmeti verebilecek bireylerin eğitilmesi ve istihdamına yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.
- * Geriatri/ gerontoloji hemşireleri yetiştirilmeli, yüksek lisans programları açılmalı....

ÖNERİLER 4

Yaşlı ailelere, 'yalnız yaşayan yaşlıya' ve 'yaşlısının bakımını sağlayan ailelere' yönelik bir hizmet yelpazesinin geliştirilmesi gerekmektedir.

- Hizmet yelpazesinde yaşlı dayanışma merkezleri, gündüz bakım evleri, gündüz bakım ve rehabilitasyon merkezleri, gönüllü aile, yaşlı apartmanı, yaşlı köyü (içinde sağlık merkezi olan) kısa süreli haftalık tam bakım uygulamaları, cep huzurevleri

evde destek hizmetleri (evde yardım, evde takip hizmetleri, ev sağlık hizmetleri, sürekli bakım, evlere yemek servisi, telefonla yardım servisi ve evlere bakım-onarım hizmeti gibi) gerekmektedir.

SON OLARAK???

- Dünyada BLUE ZONE (Mavi Bölge) denilen ve Yunanistan, Japonya, Sardinya Adası, Loma Linda ve Kosta Rika'yı kapsayan beş bölgede insanların daha uzun yaşadığı söyleniyor.
- Peki bizim ülkemizin 'Mavi Bölgesi' nereleri kapsıyor? Hangi bölge, il ya da ilçelerde insanlar daha uzun yaşıyor?

- Tufan tarafından yürütülen 2017 yılı Gerontoloji Atlası araştırmasına göre 10 yer belirlendi. Yaşlılıkta yaşanılacak yer kriterleri, örneğin doğal çevre, sağlık memnuniyeti veya sosyal çevreye katılım gibi çeşitli kriterlerden oluşuyor.

- Bunlar Rize-Çamlıhemşin, Çanakkale, Ordu-Gölköy, Afyon-Dinar, Sinop-Gerze, Artvin, İzmir-Urla, Kayseri-Develi, Bursa ve Aydın-Bozdoğan.

SAĞLIKLI VE HUZURLU BİR YAŞLILIK İÇİN.....

DİNLEDİĞİNİZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM

EK 5

1

Yaşlılara Yönelik Ayrımcılık

Prof. Dr. Ayşe Canatlı
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
ayse.canatli@hvv.edu.tr

TIHEK, 2. Aralık 2019 Yaşlı Hakları Çalıştayı

2

- Yaşlılık sosyal ilişkilerde ve tutumlarda görülür.
- Yaşlılık bireyin yaş temelli grup özelliklerine göre işler, bireyin gerçek kişilik özelliklerini dikkate almaz.
- Yaş modern toplumlarda güçlü bir ayıncı rol oynar (kaç yaşındasınız?) (kumarcılığın yaşlılık)
- Yaş ayrımcılığı ise çalışma ya da işte kendini gösterir. Yaşlılar çalışma hayatında yaşlılık kurbanı olduklarını belirtirler.
- 20. yüzyılda ayrımcılık eşitlere eşit muamele olarak tanımlanır.

TIHEK, 2. Aralık 2019 Yaşlı Hakları Çalıştayı

3

Yaşlı ayrımcılığı- yaşlı önyargı-yaşlılık (ageism)

- Yaşlılara yönelik ayrımcılık insanlara yaşlı oldukları için ayırmacı davranışları yaşlıların olumsuz bir şekilde kategorize edilerek olumsuz önyargı ile yaklaşımları Bu yaklaşım yaşlı (ageist) bir bakış açısı olup olumsuz önyargıya neden olmaktadır.
- Yaşlı önyargı (olumlu, olumsuz)
- Yaşlılık, yaş ayrımcılığı herhangi bir önyargı veya ayrımcılıkta belli bir yaş grubuna karşı olmak ya da yanından olmak

TIHEK, 2. Aralık 2019 Yaşlı Hakları Çalıştayı

4

- Yaşlı ayrımcılığı terimini ilk defa 1969 yılında Amerika Ulusal Yaşlılık Enstitüsü başkanı Robert Butler kullanmıştır.
- Butler yaşlı ayrımcılığını; yaşlı insanlara yönelik bir ayrımcılık, ırk ayrımcılığı ve cinsiyet ayrımcılığı gibi **eyleme dönüştürülen** bir ideoloji türü olarak tanımlamıştır. Yaşlı ayrımcılığı İleri yaşlılara yönelik önyargıyı tutum ve davranışlar aracılığı ile ifade eden bir terimdir. (Yaşlıların çalışma hayatında bulunması)
- Ageism kavramı diğer ayrımcılardan farklıdır, ırk, cinsiyet ayrımcılığına ilişkin tutum ve eylemleri bulunan bir kişi kendini nın ya da cinsiyetinin değişmeyeceğinden emindir. Ancak yaşlı ve yaşlılara karşı olumsuz tutumları olan bir kişi yaşam döngüsünün ilerlemesiyle birlikte yaşlanacağını ve erken yaşta ölmekle bütün yaş gruplarından geçeceğini bilir.

TIHEK, 2. Aralık 2019 Yaşlı Hakları Çalıştayı

5

Yaşlı ayrımcılığı nasıl gelişti?

- 1- sanayi devrimi ve teknolojik bilginin tecrübi bilginin yerine geçmesi ile kuşaktan kuşağa aktarılan iş yapma bilgi ve becerisinin işe yaramaz hale gelmesidir.
- 2- bilgi aktarım teknolojisinin çok hızlı değişmesi ve bu değişime yaşlıların ayak uyduramayarak dışarda kalmasıdır.
- 3- Jardan kente göçler nedeniyle yaşlıların kente uyum gösterememesi.
- 4- yaşlıların tüketim toplumu değerlerine sahip olmaması, yaşlıların medyadaki olumsuz sunuluşları, emekliliğin bir çöküş olarak değerlendirilmesidir.
- 5- Geleneksel toplumdaki modern topluma geçerken yaşlıların değer kaybına uğraması birinci basamak olurken, post modern toplum yaşlılara hem önyargı ile yaklaşımda hem de zedelenen itibarını güçlendirilmesi çalışmaları yapmaktadır

TIHEK, 2. Aralık 2019 Yaşlı Hakları Çalıştayı

6

Yaşlı Ayrımcılığının nedenleri

- Yaşlı ayrımcılığı toplumdan topluma değişmektedir.
- Günümüzde toplumların teknoloji yoluyla hızla küreselleşmesi ve birbirine benzermesi modern toplum özelliklerinin ve bireyselleşmenin, göçün, ırk eşitsizliklerinin, işsizlik, istihdam, sosyal güvence gibi sosyal sorunların artması çeşitli ayrımcılık konularını da gündeme getirmektedir.
- Yaşlı nüfusun hızla artması, emeklilik maaşları, sağlık harcamaları, bakımları, işgücünde yer almayan toplumdaki gençler arasında yaşlı bir kalıp yarattığını geliştirmesine yol açmaktadır.

TIHEK, 2. Aralık 2019 Yaşlı Hakları Çalıştayı

7

Palmore'un yaşı ve yaşlılığa karşı önyargıları ve gerçekler

- 1- Yaşların çoğu hastadır veya sakatır
- 2- Yaşların cinsel arzuları azalmıştır.
- 3- Yaşlılar tuhaf, gizemli, gençlik demektir, kadınlar yaşlanınca çirkinleşmekten korkarlar.
- 4- Bu görüş Amerikan kültürüne aittir. Japonya'da grümüş renkli saçlar ve kırışıklıklar bilgeliliğin belirtisi olarak hayranlık uyandırır.

Bakır, 2. Aralık 2019 Yaşlı Hakları Çalıştayı

8

- 4- Yaşlılarda akıl, mental yetenekler, öğrenme ve hafızlama azalır.
- 5- Yaşlıların çoğunda öğrenme ve hafızlama yetenekleri kendi normal ölçüsünde devam eder. Gençlerle arasındaki farkın kaynağı hastalık motivasyon, öğrenme tipi gibi nedenlerden kaynaklanır. Yaşlıların en çok %20 sinde uzun geçmişe yönelik hafıza kaybı vardır.
- 6- Akıl hastalıkları yaşlıların çoğunda kağınılmazdır ve tedavi edilemez.
- 7- Yaşlıların %10 unundan azında akıl hastalığı bulunmaktadır.
- 8- İye yaramazlar. Yaşlılar fiziksel veya mental hastalıkları nedeniyle sakatlar ve çalışmayı bırakırlar, az bir kısmı çalışsa da verimsizdir.
- 9- Yaşlıların çoğu gençler kadar etkin çalışmaktadır. İş değişikliği, iş kazası, iş gelirmesi oranları da gençlerden daha azdır.
- 10- Yaşlılar yalnız yaşarlar ve sosyal olarak yalıtılmışlardır.
- 11- Yaşlıların çoğu (%90 üstü) aileleriyle yaşamaktadır. Arkadaşları ve komşuları ile ilişkileri sürdürmektedirler.

Bakır, 2. Aralık 2019 Yaşlı Hakları Çalıştayı

9

- 8- Yoksulluk/yaşlıların genelde ya yoksul olduğu ya da zengin olduğu sanılır. Ancak yaşlıların yoksul sanıların oranı çok yüksektir.
- 9- Amerika'da yaşlıların %11'i yoksulluk sınırının altında, %27'si ise yoksulluk sınırında yoksuldur. Yalnız yaşayan 72 yaş ve üzerindeki amerikalı kadınların %64'ü yoksulluk sınırının çok üstünde gelir sahibidir.
- 10- Hastalar, yetersiz, ihmal, işe yaramaz, yalnız yaşayan ve yoksul yaşlı çoğu kişiye göre depresyondadır. Yaşlılar depresyondadır.
- 11- Yaşlılarda majör depresyon gençlerdeki göre daha azdır. Yaşlıların %30 - 60'ının günlük işlerini etkileyecek ölçüde bir depresyon geçirdikleri sanılmaktadır. Yaşlılarda intihar oranının diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu depresyonun bu grupta önemini artırmaktadır.
- 12- Yaşlıların kendileri yararına olacak biçimde politik güçleri vardır
- 13- Yaşlıların oy veren kesim içindeki oranı %15 düzeyindedir. Ancak yaşlılar grup halinde bir partiye yönelmezler vep altlık güçleri sanılardan azdır.

Bakır, 2. Aralık 2019 Yaşlı Hakları Çalıştayı

10

Yaşlı ayrımcılığının temelleri

- 1- Yaşlı ayrımcılığı gençlerin ve orta yaşlıların güçsüzlük, işe yaramazlık, hastalık ve ölümle ilgili korkularının dışı vurumudur.
- 2- Medyada gençliğe, bedensel güzelliğe ve cinselliğe önem verilmektedir.
- 3- ekonomik verimliliğe ve üreticiliğe verilen önem nedeniyle üreticiliklerini geride bırakan yaşlılar topluma yük olarak görülmektedir.
- 4- Yaşlılarla ilgili yapılan araştırmaların çoğunun huzurevi, bakım evi, hastane gibi mekanlarda bulunan yaşlılarla yapılmamaktadır. Bu araştırmalar toplumun yaşlıların önemli bir kısmını muhtlı olarak dışlamasına neden olmuştur. Oysa yaşlıların %51 bakım evlerinde yaşamaktadır.
- 5- Bu etkiler nedeniyle yaşlılara yönelik ayrımcılık olmaktadır ve gençler kendilerini yaşlılardan soyutlayarak ölümü de kendilerinden uzak tutmaktadır.

Bakır, 2. Aralık 2019 Yaşlı Hakları Çalıştayı

11

- Dinlediğiniz için Teşekkür ederim.

Bakır, 2. Aralık 2019 Yaşlı Hakları Çalıştayı

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
Yüksel Cad. No: 23 | 06650 | Kızılay/ANKARA
Tel.: +90 312 422 78 00

www.tihek.gov.tr

/tihekkurumsal

/tihek_kurumsal

/tihekkurumsal

/tihekkurumsal